Haftalık Haber Dergisi 19-25 Kasım 1984 Yıl: 2 Sayı:39

nokta

IRKÇILIK BU KEZ FRANSA'DA HORTLADI

200 TL.

MÜZİKTE ARAYIŞLAR

TARTIŞMA:

- GÜRER AYKAL
- MÜKERREM BERK
- ORHAN GENCEBAY
- YILDIRIM GÜRSES
- ZÜLFÜ LİVANELİ
- MELAHAT PARS
- TİMUR SELÇUK
- NİDA TÜFEKÇİ
- İLHAN USMANBAŞ

Zülfü LİVANELİ

Kendi "para"nızı kendiniz yapın!

Ülkemizde onbinlerce itibarlı insan, kendi "para"sını kendisi yapıyor.
Kimler mi? ÇEKKART sahipleri!

ÇEKKART sahipleri ceplerinde para taşımıyorlar. Paraları Pamukbank'ta para kazanırken, ödemelerini ÇEKKART'la yapıyorlar.

Pamukbank'ta bir ÇEKKART hesabı açtırın.
Paranız Pamukbank'ta para kazanırken siz, ÇEKKART kullanın...
Ödemelerinizi, imzanızın itibarıyla yapın. Çıkarın özel filigranlı
ÇEKKART kimliğinizi... "Adınıza özel" basılmış çekinizi
-istediğiniz değerde- doldurun... Atın imzanızı. Paranız hazır.
Güvenli, itibarlı, kazançlı!

ÇEKKART paradır. Paranın kullanıldığı her yerde kullanılır.*

Kendi paranızı kendiniz yapın. ÇEKKART itibarını, ÇEKKART kazancını
ÇEKKART güvenini yaşayın.

Çekkart Pamukbank

**ÇEKKART'ta sınırlama yoktur.*

Pamukbank, ÇEKKART sahibinin imzasını ve kart numarasını taşıyan,
30.000 TL'ına kadar her ÇEKKART yaprağını provizyonsuz ve anında ödemeyi taahhüt eder.
30.000 TL'nın üstündeki çekler provizyonu alınarak derhal ödenir.

nokta
Haftalık Haber Dergisi

SAHİBİ: Gelişim Basım ve Yayım A.Ş. ve Süreli Yayınlar A.Ş. adına Ercan Arıklı.

YAYIN

GENEL YAYIN YÖNETMENİ: Halûk Şahin
YAYIN KURULU: Dr. Halûk Şahin, Arda Uskan, Deniz İnsel, Dr. Adil Özkol, Hıncal Uluç, Hilmi Yavuz, Erhan Akyıldız.
SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Arda Uskan
ANKARA TEMSİLCİSİ: Aycan Giritlioğlu
HABER MÜDÜRÜ: İpek Çalışlar
KÜLTÜR VE SANAT YÖNETMENİ: Tuğrul Eryılmaz
GÖRSEL YÖNETMEN: Dr. Salih Memecan.
YAZI KURULU: **İç Haberler:** Aycan Giritlioğlu, **Araştırma ve İnceleme:** Güldal Kızıldemir, **Ekonomi:** Nurcan Akad, **Toplum:** Semra Somersan, **Çevre:** Korhan Atay, **Spor:** Ergun Hiçyılmaz.
YAZI İŞLERİ
İstanbul: Şule Büyükçizmeci, Gülay Göktürk, Kamil Masaracı, Nesrin Özel, Cem Serdengeçti, Hüseyin Şentürk, Nur Taşlıca, Levent Tayla, Dilek Cindoğlu
Ankara: İzzet Dağıstanlı, Mithat Sirmen, Uğur Büke, Ahmet Tümel, Yücel Uysal.
İzmir: Tülay Cengiz.
Yurt Dışı: ABD: Nilay Karman, BELÇİKA: Hadi Uluengin, F. ALMANYA: Ulya Üçer, FRANSA: Bülent Çakım, İNGİLTERE: Merih Çolakoğlu, İSVEÇ: Abdullah Görgün, YUNANİSTAN: Mihail Vasiliadis.
KATKIDA BULUNANLAR: Fikri Ayyıldız, Şeyma Gençel, Servet Serdaroğlu, Sedat Yaşayan, Ali Aydın, Nermin Sungur, UBA , Emel Armutçu. Yaman Tetik Bircan Ünver
FOTOĞRAFLAR: Adem Altan, Ali Öz, Süleyman Tel, Ali Hasdemir.

İDARE

MÜESSESE MÜDÜRÜ: Deniz İnsel
REKLAM MÜDÜRÜ: Ceyda Yazıcıoğlu
SATIŞ MÜDÜRÜ: Yıldırım Ünverdi
HALKLA İLİŞKİLER MÜDÜRÜ: İnci Kurmuş

TEKNİK

TEKNİK MÜDÜR: Güman Birincioğlu
TEKNİK SEKRETERLER: Tahsin Armağan, Vecdet Yalçın.
TEKNİK ŞEFLER: Nermi Erdur, Fazıl Mecit, Cihat Söylemez.
RENK AYRIMI: Şan Grafik.
BASILDIĞI YER: Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. Halkalı-İstanbul
DAĞITIM: Hürriyet Holding AŞ.

ADRES

Gelişim Yayınları Levent/Istanbul TEL: 169 24 20 (10 Hat) TELEX: 26510
REKLAM İÇİN TELEFONLAR: 169 24 20 - 164 68 33
ANKARA BÜROSU: Atatürk Bulvarı, 85/12 Kızılay-Ankara TEL, 33 07 40 (3 Hat) TELEX: 42 008
İZMİR BÜROSU: Beyler Uğur İş Hanı B. Blok No: 204 Konak-İzmir TEL: 14 50 75

GELİŞİM BASIM VE YAYIM A.Ş. YÖNETİM KURULU

Ercan Arıklı (Başkan), Tuncer Arıklı, Koray Bako, Ümit Umar, Tanju Gökçöl, Mustafa Özyürek, Adil Özkol.

MEKTUPLAR

Bütün suç Sih'lerin mi?

Tapınak baskınında "kırılan gururlarını" onarmak, baskın sırasında can vermiş yüzlerce kardeşlerinin intikamını almak için düzenledikleri suikasten sonra, Sih'lerin bir kez daha katledilmelerini, dehşetle izledik. "Ana"

larının intikamını almak için adeta bir katliama girişen Hinduların mı, yoksa Gandi'yi öldüren Sih'lerin mi, daha vahşi olduğunu kestirmek güç. Binden fazla Sih'in öldürülmüş olması, pek dikkati çekmişe benzemiyor, neredeyse "olağan" karşılanacak. Soruyorum, "insan hayatı bu kadar mı ucuzladı?"

Gamze Reisoğlu-ANKARA

Eğitimin kalitesi

M.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. tarihte görüp görülebilecek en ilginç "üniversite" ilkokul bozması bir bina. Duvarları yıkılıp birleştirilmiş bir odada, yarımızın yersizlikten ayakta izlediği beti benzi solmuş müzelik bir "karatahta"da görünmeyen yazılarla, duyulmadan dinlenen dersler. Daracık bir kapıdan girip de, ilk hamlede çıkmayı pek başaramadığımız küçücük bir yemekhane. Fiyatları her gün artıp, kaliteleri her gün düşen yemekler. Et diye önümüze konan kıkırdak ve kemik karışımları, içindeki tek üzümü yemeye kıyamadığımız hoşaf, yağ üzerinde donmuş makarnalar. Kapısında okuma salonu yazan, ama sürekli kilitli duran meçhul sınıflar. Kantini andıran, ama sene başından beri kapalı duran çay odaları. Okul girişinde burnunuzu kucaklayan tuvalet kokuları. Yanmayan kaloriferler, perdesiz pencereler. Döver gibi ders anlatıp, arkasına bakmadan kaçan "bilim" adamları. Öğrenci azarlama ve tersleme konusunda uzman memurlar. İşte bizim üniversitemiz!

M.Ü. İkt. ve Id.Bilim. Fak. Öğrencileri

Doğu'da eğitim sorunu

Tüm ülkedeki eğitimde hedef tektir. Tek olan bu hedefe tek müfredatla, araçla ulaşmak mümkün müdür? Batı'daki, güneydeki o hedefe aynı araç veya müfredatla ulaşabilir.

Ama aynı araç Doğu'dakini de o hedefe ulaştırabilir mi? Yapılan araç kime göre yapılmakta, üzerinde ise kimleri taşımaktadır?

Neden Doğu'daki eğitim aracı, müfredat değişmiyor ki? Hedefe ulaşabilmek için gerekli olan araç -öğretmen dahi olsa, zaten buradaki öğretmen Batı veya Güney'dekine göre fazla sorunları olan arızalı insanlar-araçlardır.

Problemli ve arızalı öğretmen ne kadar hız yapıp da üzerindekileri nereye kadar ulaştırabilir?

S.Ş Yıldırım—AĞRI

Özfatura

37. sayıda yaptığı açıklamalardan dolayı Sayın Burhan Özfatura'yı tebrik ederim. Dünya görüşlerimiz ayrı olmasına rağmen Sayın Özfatura'nın açıklamaları her türlü takdirin üstündedir. Bugün, gerçek solun uğradığı bütün haksızlıklara maalesef dinci-sağ da uğramaktadır. Hiçbir suç delili bu-

Burhan Özfatura

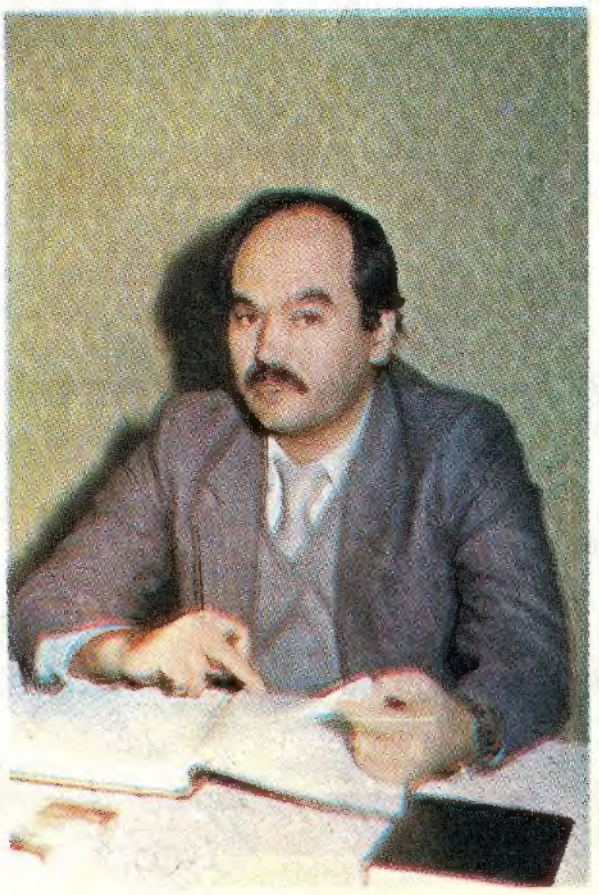

İş adamları
Zaman "ne zaman" nakittir?

Tabiki o zamanı kontrola alabildiğiniz zaman!
İş gezileriniz için başka bir şehre vardığınızda
Europcar'dan "OTOMOBİL KİRALAYARAK" iş gününüzü
ulaşım sorununu düşünmeksizin, gönlü rahat ve verimli
bir biçimde değerlendirin. Europcar'dan "OTOMOBİL KİRALAYARAK"
hem sistemli, hem ekonomik, hem de çağdaş bir iş adamı
örneği verin.
Europcar'ın kiralık otomobil servisinde sizi bekliyoruz.
Zamanı "gerçekten" nakte çevirmek için.

"Oto EUROPCAR'dan kiralanır"

İstanbul Merkez Tel: 150 88 88/89/90
Telex: 24 175
Yeşilköy Havalimanı Tel: 573 70 24
Ankara Tel: 33 91 84/85 Telex: 42 565
Esenboğa Havalimanı Tel: 12 28 20/740
İzmir Tel: 25 46 98 Telex: 52 277

europcar
oto kiralama

Çiğli Havalimanı Tel: 29 14 10/276
Kuşadası Tel: 3607
Antalya Tel: 18 879
Adana Havalimanı Tel: 188 81/71
Mersin Tel: 20 017
Telex: 67 291

Europcar'ın Türkiye'deki lisanslı temsilcisi ESİN Turizm A.Ş.dir.

lunmadığı halde, ayin yaptıkları gerekçesi ile "Allah Allah" diyen insanları tutuklamak, demokrasi için yüz kızartıcıdır.Her türlü misyonerlik faaliyetlerine göz yumulurken, açık açık Hıristiyan ayini davetiyelerine ses çıkarılmazken, İslamcı-dincilerin uğradıkları haksızlık aynı haksızlığa uğrayan biz sosyalistleri üzmektedir.

Mehmet Ali Katırcıoğlu
ELAZIĞ

Spor anarşisi

Son 3-4 yılda giderek tırmanan bir "Spor anarşisi" var. Şahsen ben de bir taraftar olarak bu gibi hareketlere karşıyım. Herkes maça gider, tezahüratını yapar, maç bitince de efendice evine gider. Ancak son yıllarda ufak yaşta çocukların da aralarında bulunduğu taraftar grupları, sanki savaş stratejisi yaparcasına taş ve sopalarla birbirlerine girmektedirler. Özellikle deplasmanlara giden taraftarlara karşı, bazı saha görevlileri ve polislerin önceden şartlandırılmış olarak görev yapmaları, olayları körüklemektedir. Daha geniş güvenlik önlemleri alınmasını, tarafların basın ve yayın organları tarafından bilinçlendirilmesini, şahsım adıma, rica ediyorum.

Muzaffer Kırgız -ANKARA

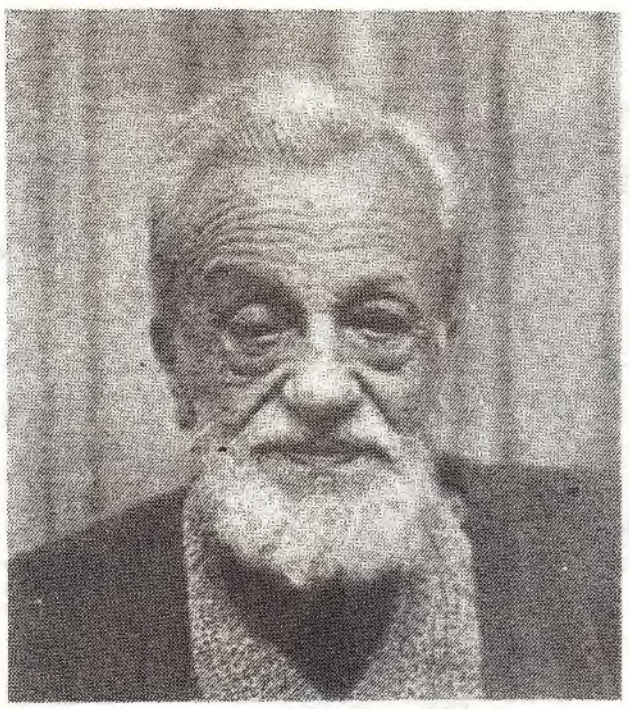

Necip Fazıl

Anket

34. sayınızda düzenlediğiniz "En Büyük Kim?" anketinizde tarafgir bir gözle hazırlanışı şüphesiz ki, derginizin tarafsızlık iddiasını zedelemiştir. Eğer anketinize edebiyat alanında bir Cemil Meriç'i, Necip Fazıl'ı, Sezai Karakoç'u, siyaset alanında, arkasında sevgi yumağı oluşturan Ahmed Tekdal'ı; iş alanında yoktan bir konfederasyon oluşturabilen Hak-İş Başkanı Necati Çelik'i, Türkiye'nin en büyük sanat adamı kabul edebileceğimiz Yücel Çakmaklı'yı, alsaydınız seçici olan okuyucuyu serbest bırakıp belli bir kanalın insanını seçme zorunluluğu ile karşı karşıya getirmese idiniz, sizlerin çokça kullandığınız demokratik fikrî yapıya Avrupa'daki yönetimlere benzemese bile yaklaştığınıza hükmedecektik.

A.Rasul Aydınoğlu
MEKKE

YÖK

Meseleler, elbirliğiyle çözümlenir. Alınan kararları eleştirmek, yetkili kişileri suçlamak çözüm getiremez, ancak olumsuz bir tutum ortaya koyar. YÖK'ün kuruluşundan bu güne kadar üniversitelerde çok değişiklikler yapılmıştır. Alınan kararların sadece olumsuz yönleri dile getirilirken, yararlarından bahsedilmiyor. YÖK'ü eleştirenler, acaba üniversiteleri beklenilen seviyeye ulaştırabilecekler midir? Kendi isteğiyle üniversiteden ayrılan öğretim üyeleri, YÖK'ü suçlayacaklarına, önce hatayı kendilerinde aramalıdırlar. Bugüne kadar çok değerli aydınlarımız yurt dışına gitmiştir. Kendi yerlerini doldurabilecek aydınlar yetiştirebilmişler midir? Herkes kendine düşen görevi yerine getirmelidir.

Recep Uğurlu-ANKARA

KENT OYUNCULARI
gişe açılmıştır Tel: 147 36 34 146 35 89

Davit V. Rinsels
SAVUNMA
yalnız 5 oyun
Pazar: 14.00

Muralhan Mungan
BİR GARİP ORHAN VELİ
2 Aralık'tan itibaren
yalnız 5 oyun

Güngör Dilmen
BEN ANADOLU
Yöneten: Yücel Erten
Müzik: Durul Gence
Dekor-Kostüm: O. Şengezer
Işık: Nuri Özakyol
Cuma: 21.00 C.tesi: 14.00
Pazar: 17.00

Beth Hentley
GÖNÜL SUÇLARI
Türkçesi: L. Tepedelen
Yöneten: Mehmet Birkiye
Dekor-Kostüm: O.Şengezer
Işık: Hasan Bitnel
Cuma: 18.00
C.tesi: 17.00

art & USG kıvançla sunar
ZÜLFÜ LİVANELİ
(Düzenlemeler : ATTİLA ÖZDEMİROĞLU)

şan tiyatrosunda
orkestra
yaylı sazlar dörtlüsü
ve koro eşliğinde
GİŞE TEL: 140 67 92
BİLETLER SATIŞA SUNULMUŞTUR.
21 Kasım 21.15 22 Kasım 21.15
24 Kasım 19.00 21.15 25 Kasım 19.00 21.15

MODA SİNEMASI
KÜLTÜR MERKEZİ
TİMUR SELÇUK DİNLETİSİ
24 Kasım - Saat: 21.00
BİLETLER SATIŞA SUNULMUŞTUR.
Kadıköy Halk Eğitim Yanı Tel: 337 01 28

BATI SANAT GÖSTERİLERİ
CEM ÖZER
sunar
BATI YAKASI HİKAYESİ
Türkçesi: Can Yücel
Yöneten: Oben Güney
Dekor: Metin Deniz
Alicem Köroğlu
Müzik-Düzenleme: Neşet Ruacan
Kareografi: Selçuk Borak
Müzik Direktörleri: Erol Pekcan
Tarık Öcal
Kostüm: Mudo
Hodri Meydan Kültür Merkezin'de
1 Aralıktan başlayarak
C.tesi Pazar P.tesi 20.30
C.tesi 18.00 Salı 19.00
BİLETLER SATIŞA SUNULMUŞTUR.
Tel: 167 04 96

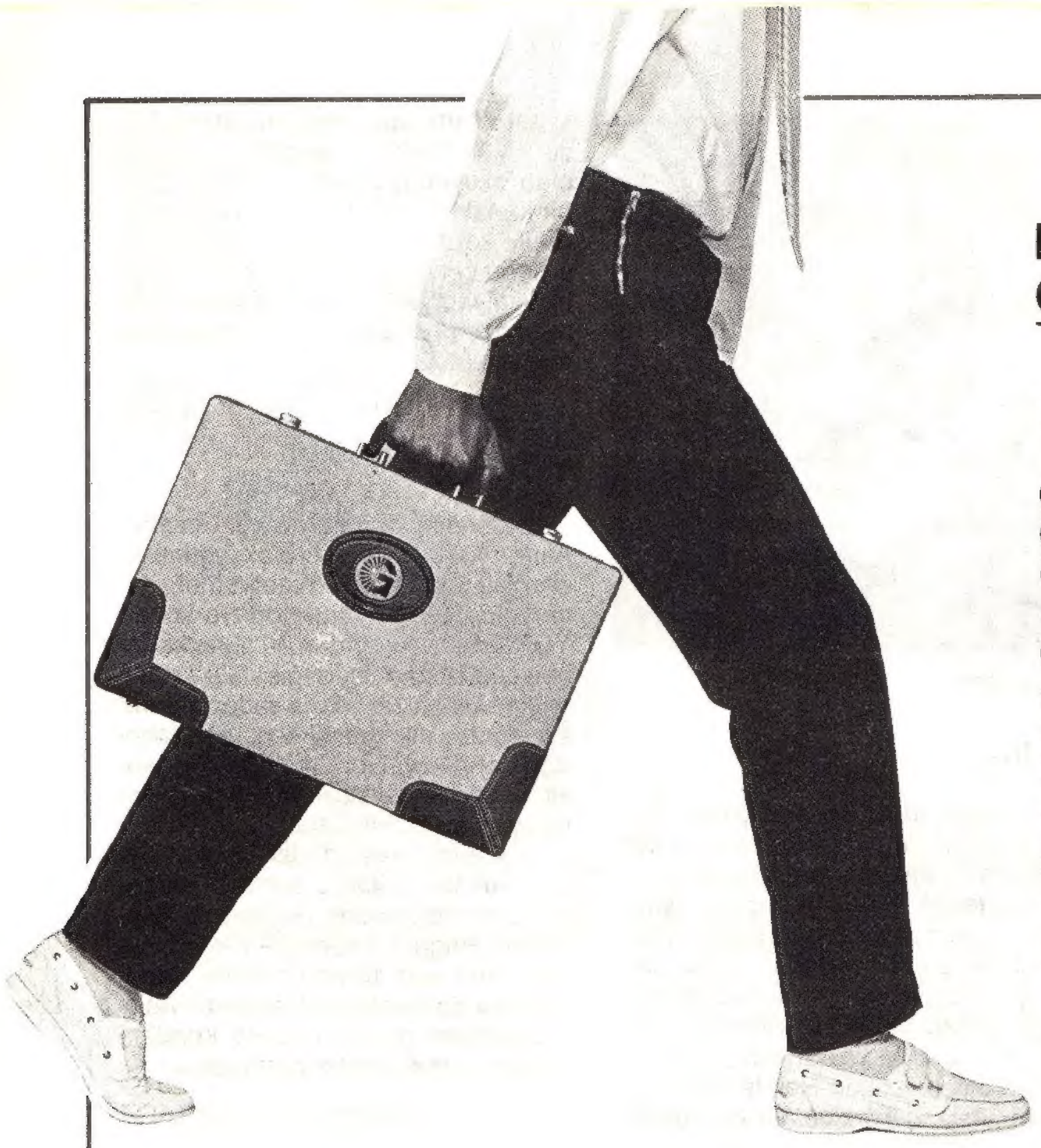

Bu çağrıyı dikkatle okuyun!

Çağdaş, dinamik, uyumlu çalışma ortamında, geleceğe güvenle bakarak, gösterdiğiniz performans ölçüsünde kazanarak çalışmak istiyorsanız, **Gelişim Yayınları**'nın sağladığı **büyük olanaktan** yararlanın.
8 işgünü süreli, dünyada uygulanan bütün pazarlama tekniklerinin uzmanlarca açıklandığı "eğitim programı"nı alın.
Ve geleceğe **"Sertifikalı"** Pazarlamacı olarak atılın. **KAZANIN!**

Siz de Tecrübeli Bir Pazarlamacı Olabilirsiniz.

KASIM'DAN İTİBAREN İZMİR BÖLGESİNDE HİZMETİNİZDEYİZ

Başvurularınız için adreslerimiz:

Gelişim Yayın Pazarlama A.Ş.

İSTANBUL:
Teşvikiye Cad. Narmanlı Apt. No:32/A Teşvikiye-İSTANBUL
(Teşvikiye Otobüs Durağı Arkası)

ANKARA:
Konur Sok. 7/3 Kızılay-ANKARA

İZMİR:
Şehit Nevres Bulvarı Sedir Apt. No: 5/9 Kat:4
ALSANCAK—İZMİR

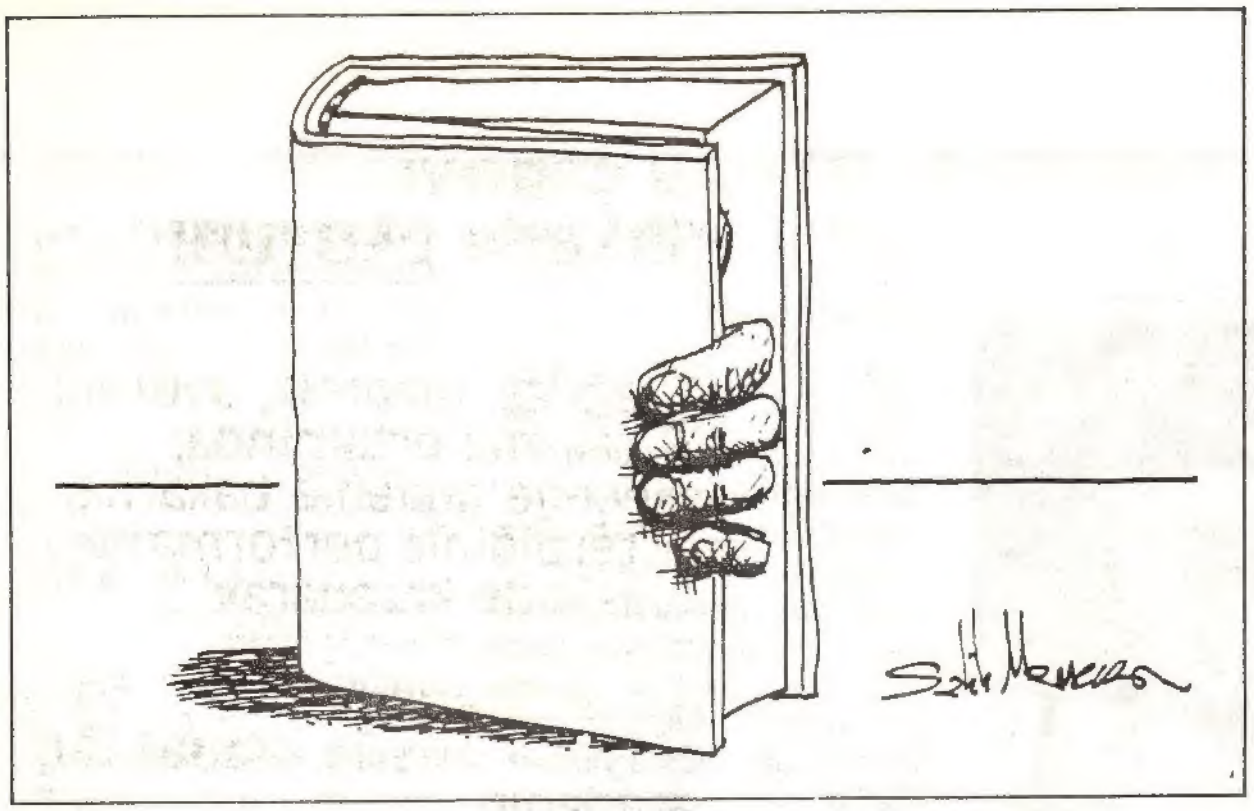

Roman

Tüm çabalarınız için teşekkürler. Hele "Kitap" konusu gibi değerli ve başarılı araştırmalarınız için çok çok teşekkürler. Özellikle son sayınızı baştan sona okunacak bir roman gibi hissettim. Daha çok çaba gerektiren bu mükemmellik çizgisini devam ettirmenizi dilerim.

Veli Ünsal-İZMİR

Eski haklar

Yıllarca ödenen haklar, bir anda nasıl kırpılarak ödenir? Daha önce Yüksek Hakem Kurulu'nca verilen giyim yardımının, toplu pazarlığın başladığı dönemde, MTA'da işçiler arasında ayrıcalık yaratmanın tipik bir örneğidir. Olay Türk-İş'e bağlı iki sendikanın aşiret anlayışından ileri gelmekte. Yetkili Genel Maden-İş, toplu sözleşme yaptığında Maden-İş'e bağlı işçilerin toplu sözleşmenin getirdiği geriye dönük haklardan yararlanmasını önledi. İmza tarihinde işçilerce yapılan müracaatlar kabul edilmiyor, bu da işçilerin beş aylık farklarını alamamasına yol açıyor.

MTA'dan bir grup işçi
ANKARA

Yazlık ve kışlık

Yeni bir yasaya göre, milletvekillerine Antalya'da yazlık, Sümerbank'tan özel indirim ve sağlık hizmetleri için her türlü yardım, ayrıca araba alacak olanlara, 100 bin liraya kadar indirim, bu ne bolluk bu ne sorumsuzca harcama? Sayın Özal, "Sıkıntılara beraber katlanacağız" demişti. Bu kadar imkana sahip kişinin, sıkıntısı mı olur? Tok açın halinden anlamaz örneğindeki gibi yönetici ile yöneten arasında kopukluk, anlaşılamamazlık olmayacak mı? Biz çeşitli sıkıntılar içinde kavrulurken, milletvekillerine bu kadar konforu sağlayan büyüklerimize selam olsun!

Necmi Sönmez

Gökova

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cemal Büyükbaş, "Eski Çevre Müsteşarı gibi bazı cahiller karşı çıkıyor. Zaten o da işten atılmış durumda. Bilseydi bu işleri, görevinin başında olurdu" diye buyurmuş. Devlete saygının çok önemli olduğunu sürekli ileri süren, hükümetin bir bakanının, şimdi ayrılmış da olsa, devlet mekanizması içinde Başbakanlık Müsteşarlığı gibi bir mevkide görev yapmış olan saygıdeğer bir kişi hakkında, bu kadar basit bir şekilde konuşabilmesi üzerinde önemle durulması gereken bir noktadır.

A.H. — İSTANBUL

İnsanoğlu, var olmaya başladığı günden beri, doğanın ona verdikleri ile hayatını sürdürmüş. Biz ise, hayatın reddedilemez bir parçası olan doğanın, "Batılılaşma", dolayısıyla "güçlenmek", nasıl katledildiğinin dünyadaki bir örneğini şu anda Gökova'da yaşıyoruz. Bize hayat veren bir varlığı yok etmemiz ne haktır, ne de akıl kârıdır. Kaldı ki, Özal'ın hesap makinesinin bile, "turizm ekonomisi" gerekçesi ile, bu katliama "hayır" cevabını vermesi gerekirdi, ama makinenin ithal malı pilleri herhalde biraz bayat çıkmış olsa gerek. Bugünkü, Batılılaşmış ülkelerde, başlangıçta, görmemişler gibi, kendilerini nükleer santral hayallerine kaptırmış idiler. Bugün ise bu ülkelerde, doğadan pek bir eser kalmamış. Bizim hiç olmazsa, bu gibi teknolojik girişimlerin negatif sonuçlarını görebilme imkânımız var. Gökova'nın kaderini belirleyenler şu akıl körlüğünden bir kurtulsalar da, bu avantajımızı iyi değerlendirebilsek. "Hesap makinesinin" düşünüş çerçevesinden bir kurtulsak...

Örsan Kunter Öymen
-ANKARA

Mabet gibi

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cemal Büyükbaş, Gökova'ya turistik santral yapacağını, bu santralın mabet gibi olacağını ve Gökova'ya gelen turistlerin hayran kalacaklarını söylemiş.

Evet, Sayın Büyükbaş, sizin mabet gibi bir termik santral kuracağınıza inanıyorum. Eski çağlarda insanlar mabetler kurarlar ve mabetlerine tanrılar yerleştirip, onlara adaklar sunarlarmış. Herhalde sizin mabetinizin tanrıları da kükürtdioksit, kül ve sıcak sulardan oluşacaktır. Mabetinizin tanrılarına sunacağınız adaklarda, yüzyılların oluşturduğu doğal güzellikler, bitkiler, mavi sularda yaşayan canlılar, kısacası tüm bir doğa ve onun içinde yaşayan tüm canlılar olacaktır. Açık söyleyeyim mi, eğer ben tanrı olsaydım, bana bundan güzel bir adak sunulabileceğini düşünemezdim.

Evet Sayın Büyükbaş, sizin mabetinizi binlerce, belki de yüzbinlerce turist ziyaret edecektir. Ama bunun amacı, mabetinizin güzelliklerini (!) görmek değil, çağımızda insanların nasıl bir mabet denen canavar oluşturduklarını ve ona sundukları o harika adaklardan niçin kendilerinin yararlanmadıklarını merak ettikleri için olacaktır.

Evet Sayın Büyükbaş, siz ve sizin gibiler de tarihe, 20. yüzyılın son çeyreğinde mabetler kurup, onlara tüm güzellikleriyle birlikte doğayı sunan mabetçiler olarak geçecektir.

Erkin Pamir Gerede Cezaevi
BOLU

Okuyucu Mektupları için adres:

Nokta Dergisi Okur Mektupları
Gelişim Yayınları
Levent/İSTANBUL

ABONE KOŞULLARI

Yurt içi

6 aylık 6240 TL
1 yıllık 12 480 TL

% 25 indirim üzerinden hesaplanan abone bedeli taahhütlü posta masrafını içermektedir. Abone parasının 128139 no'lu Nokta Süreli Yayınlar A.Ş. posta çeki hesabına yatırılmasını rica ederiz.

Yurt dışı

Avrupa ve Ortadoğu: 74 ABD Doları
ABD ve Uzakdoğu : 96 ABD Doları

Abone parasının Yapı ve Kredi Bankası Nişantaşı Şubesi 615147 no'lu hesabına havalesini rica ederiz.

Eksik sayılar için adres:
Klodfarer Caddesi No 25, Cağaloğlu-İstanbul Tel: 527 74 64

NE NEREDE

TİYATRO

Fatih Şehir Tiyatrosu'nda üç yaşlı hanımın öyküsü var

PERŞEMBENİN HANIMLARI. Yaşları altmışa gelmiş 3 kadının yaşam öyküsünü anlatan "Perşembenin Kadınları" adlı oyun **Fatih Şehir Tiyatrosu**'nda "Misafir"le birlikte dönüşümlü olarak sahneleniyor. Loleh Bellon'un yazdığı oyunu Engin Gürmen sahneye koymuş, Muallâ Genez ise dilimize çevirmiş. Oyunda başlıca rolleri Gülistan Güzey, Perihan Tedü, Bilkay Tekben, Metin Çekmez ve Engin Gürmen paylaşıyorlar.

OĞLUM ÇİÇEK AÇTI. Geçen tiyatro sezonunda adından epeyce söz edilen, İzmir Valiliği'nce "Ahlaka ve umumi terbiyeye" aykırı olduğu savıyla yasaklanan daha sonra İzmir İdare Mahkemesi'nin kararı durdurmasıyla yeniden sahnelenen Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu'nun "Oğlum Çiçek Açtı" adlı oyunu bu yıl da **Kenter Tiyatrosu**'nda perdelerini açtı. Müşfik Kenter'in yönettiği oyunu Ron Clark ile Sam Bobick yazmış. Başlıca rolleri Ali Poyrazoğlu ve Korhan Abay paylaşıyor.

HAYROLA KAYROLA. Ortaoyuncular bu yıl tiyatro mevsimini **Beyoğlu Küçük Sahne**'de bir karyolanın yaşamına girenleri anlatarak açıyorlar. Kahraman karyolanın anlamsızca tutuklanışı, namusun tedavülden kalkışı, parası olmayıp düdük çalmak isteyenlerin anlatıldığı bu oyunu yazan, yöneten ve müziğini yapan Ferhan Şensoy. Oynayanlar ise Nurhan Damcıoğlu, Rasim Öztekin, Celal Belgin, İlker Bıçakçı, Ertan Özden, İlhan Helvacı, Ferhan Şensoy.

KOCAMIN NİŞANLISI. Sadık Şendil'in yazdığı "Kocamın Nişanlısı" adlı güldürü **Aksaray Köşebaşı Tiyatrosu**'nda. İnselel Tiyatrosu oyuncuları tarafından sergilenen oyun sevimli bir güldürü niteliğinde. Oynayanlar: Müfide İnselel, Kamuran İnselel, Engin Özer, Erten Üçgözen, Semra Özgür, Türkan Tümay, Zeki Şenel.

GALİLEO GALİLEİ. Brecht'in "Her şeye rağmen o bir kahramandır, her şeye rağmen de suçludur" dediği "Galile" sahnelenmesi çok zor oyunlardan biri. Ancak Dostlar Tiyatrosu bu işi geçen yıldan bu yana oldukça başarılı bir şekilde sürdürüyor. Kilisenin egemen olduğu çağda yaşayan Galile, oyunu seyredenlere hiç de o kadar uzaklarda yaşamış gibi gelmiyor. Sanki günümüzün bilim adamının topluma karşı sorumluluğu tartışılıyor. Oynayanlar: Genco Erkal, Zihni Küçümen, Mehmet Akan, Macit Koper, Çetin İpekkaya, Güler Ökten.

İnselel Tiyatrosu "Kocamın Nişanlısı"nı oynuyor

GÜLME KOMŞUNA. Tevfik Gelenbe Tiyatrosu Bahariye'deki salonlarında "Gülme Komşuna" adlı oyunu sürdürüyor. F.Hüsrev Tökin'in yazdığı bu oyundan başka aynı tiyatroda dönüşümlü olarak sunulan ikinci bir oyun da var. "İnsafsızlar" adlı bu oyunu da Yıldırım Keskin yazmış.

CALIGULA. Ünlü Fransız yazar Albert Camus'nün "Caligula" adlı oyunu **Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu**'nda 20 Kasım'dan başlayarak sahneleniyor. Türkiye'de ilk kez izlenecek olan oyunda atını senatör yapmaya kalkışan Roma İmparatoru Caligula'nın öyküsü anlatılıyor. Bertan Onaran'ın Türkçeleştirdiği ve Mehmet İksel'in yönettiği Caligula'da başlıca rolleri şu sanatçılar paylaşıyorlar: Cüneyt Turel, Ayşegül Yalçın, Aytaç Yörükaslan, Mehmet Asa, Özdemir Han, Erhan Dilligil.

Albert Camus'nün Romalı İmparator "Caligula"sı

Not: Şehir Tiyatroları'nın oyun saatleri 15 Kasım Perşembe akşamından itibaren değiştirildi. Saat 21.00'de başlayan suareler bundan böyle 20.30'da başlayacak. Karara göre Şehir Tiyatroları'nın yeni oyun düzeni şu şekilde olacak:
Pazartesi: Tatil, Salı: 20.30, Çarşamba: 20.30, Perşembe 20.30, Cuma: 20.30, Cumartesi: 15.30-19.00, Pazar: 15.30-19.00

SİNEMA

– Felaket • Kötü •• Orta ••• İyi •••• Çok iyi

OTOBÜS. Yönetmen: Tunç Okan Oynayanlar: Tunç Okan, Tuncel Kurtiz, Hasan Gül, Nuri Sezer... Dokuz Türk işçisinin Stockholm'de başına gelenler aracılığıyla daha çok gelişmiş sanayi toplumlarındaki insan ilişkilerinin irdelendiği film, yıllar sonra yeni bir kurguyla yeniden izleyicilerin karşısında. İlk gösterildiği zaman büyük bir ilgiyle karşılanmıştı. Yönetmen Okan filmi yeniden kurgularken yalnızca 10 dakikalık bir bölümü atmış. Yeni bir ekleme yok. (••)

SİLAHIN GÜCÜ. (Magnum Force) Yönetmen: Ted Post Oynayanlar: Clint Eastwood, Hal Holbrook, Mitchell Ryan. Clint Eastwood'un tek başına haçlı seferi yapan Dedektif Callahan'ı kanun adına yine ortalığı kana buluyor. Son derece rahatsız edici vahşet sahneleriyle süslenmiş olan filmin mesajı da gerçekten çok çarpık

Yaşıyorum...

Yönetmen: Sylvester Stallone Oynayanlar: John Travolta, Cyhthia Rhodes, Finola Hughes, Steve Inwood

Sinema dünyasının son yıllardaki iki iç gıcıklayıcı adı Travolta ve Stallone, oyuncu ve yönetmen olarak bir araya gelirlerse ne olur? Büyük sansasyon olur diyen yüzde 50'niz yanılır. Boksör Rocky'nin yerine dansçı Tony'nin konduğu yavan bir öykü çıkar diyen öteki yüzde 50 haklı olur. "Yaşıyorum" gerçekten de Rocky'nin yerine Tony'nin konduğu New York denen ormanda yükselmeye çalışan genççe bir disco dansçısının, bir boksör gibi çalışarak, sonunda nasıl kazandığını anlatıyor. Aslında filmin kahramanı Tony Manero izleyecinin yabancısı değil. "Saturday Night Fever"da semtindeki discoda bıraktığımız genç adam aradan geçen yıllar zarfında iyice olgunlaşmıştır ve yırtmak için son şansını kullanmaktadır. Dansları ve artık modası iyice geçmiş disco ritmi parçalarının da (müzik yine Bee Gees'den) pek parlak olmadığı film buna karşın-Yüa genç okurlarımıza iki saat hoşça zaman geçirtebilir. (••]

Travolta'nın kolları ve bacakları. Belden yukarısı sinema sayfalarımızda

Clint Eastwood yine kan döküyor

ve gerici. Ama oldukça ilgi çekici yönetimi, değişik gibi görünen konusu ve silahların sürekli patladığı sahneleri, San Francisco'lu polisleri seven okurlarımızı çok rahatlıkla oyalayabilir. (•)

Kısacık...

Dedektif Bogard. Yön: Robert Day Oy: Robert Sacchi, Franco Nero. Çok gırgır bir kara film parodisi. (• •)

Serpiko. Yön: Sidney Lumet, Oy: Robert de Niro. Yozlaşıp çürüyen polisin doğurabileceği sonuçları anlatan bir gerçek yaşamöyküsü. (•••)

Kujo. Yön: Lewis Teague, Oy: Dee Wallace. Son derece başarılı bir korku ve gerilim filmi. (••)

Çılgın Max. Yön: George Miller, Oy: Mel Gibson. Kanlı ve ürkütücü ve de gerici bir gelecek filmi. (••]

Şabaniye. Yön: Kartal Tibet, Oy: Kemal Sunal, Adile Naşit. Yalnızca Sunal hayranlarının tahammül edebilecekleri bir komedi. (•)

Taçsız Kraliçe. Yön: Orhan Elmas, Oy: Ahu Tuğba, Burçin Oraloğlu. Bu filme Ahu Tuğba hayranlarının bile tahammül edebileceği kuşkulu. (—)

Dünyanın Kaderi. Yön: Jeff Bridges, Oy: Jane Fonda, Jack Lemmon. Nükleer santralın yaratabileceği tehlikelerin sürükleyeci bir öyküsü. (•••)

Ahu Tuğba'dan bir kraliçe

NE NEREDE

19 KASIM
Pazartesi

19.24 Açılış ve Program
19.25 Tatlı Kahramanlar Uzayda
19.55 İş Dünyası
20.20 Uykudan Önce
20.30 Haberler
21.00 Hava Durumu
21.15 Jamaica Hanı ➡ (Son)
22.00 Hoş Sada ➡
22.50 Dük Caddesi Düşesi
23.55 Haberler
24.00 Kapanış

20
Salı

09.55 Açılış ve Program
10.00 Hanımlar Sizin İçin
12.00 Kapanış
19.24 Açılış ve Program
19.25 Bale Pabuçları
19.30 Tarım ve Köy
20.20 Uykudan Önce
20.30 Haberler
21.00 Hava Durumu
21.15 Yarışma-16
21.45 Televizyonda Sinema (Elveda Yarın) ➡
23.55 Haberler
24.00 Kapanış

21
Çarşamba

19.24 Açılış ve Program
19.25 Arnavutluk
20.20 Uykudan Önce
20.30 Haberler
21.00 Hava Durumu
21.15 Marco Polo-I
22.00 Perşembenin Gelişi
22.30 Haber - Program
23.00 Hill Caddesi Karakolu
23.05 Haberler
24.00 Kapanış

22
Perşembe

19.24 Açılış ve Program
19.25 Çocuk Klasikleri
19.50 Çocuklarla Başbaşa
19.55 İnanç Dünyası
20.20 Uykudan Önce
20.30 Haberler
21.00 Hava Durumu
21.15 Bozkır Güzellemesi - II
22.00 Konular İçinden
23.00 Şahin Tepesi
23.55 Haberler
24.00 Kapanış

23
Cuma

09.59 Açılış ve Program
10.00 Hanımlar Sizin İçin
12.00 Kapanış
19.24 Açılış ve Program
19.25 Tomurcuk
19.55 Bay Merlin
20.30 Haberler
21.00 Hava Durumu
21.15 Marco Polo-II
22.00 Haftanın Konseri
22.30 Leipzig Bahar Fuarı
23.55 Müzik Show
23.55 Haberler
24.00 Kapanış

24
Cumartesi

15.59 Açılış ve Program
16.00 Haberler
16.05 Çocuklar İçin
17.20 Televizyonda Sinema (Av Peşinde) ➡
19.10 Tarihte Bu Ay
19.40 Yaşayan Deniz
20.30 Haberler
21.00 Hava Durumu
21.15 Do-Re-Mi
22.00 Televizyonda Sinema (Silah Arkadaşları) ➡
23.30 Müzik Show
23.55 Haberler
24.00 Kapanış

25
Pazar

12.59 Açılış ve Program
13.00 Haberler
13.15 Uçan Kaz
13.40 Spor-Müzik-Magazin
16.40 Pazar Sineması (Zafere Kaçış) ➡
18.30 Bir Kelime Bir İşlem
18.50 Piyango
19.35 Spor
20.20 Uykudan Önce
20.30 Haberler
21.00 Hava Durumu
21.15 Kartallar Yüksek Uçar
22.00 İpek Yolu
23.00 Rus Dansları Balesi
23.55 Haberler
24.00 Kapanış

TELEVİZYON

Jane Seymour Mary'den çok farklı

JAMAICA HANI. Geçen hafta iki bölümünü izlediğimiz mini dizinin üçüncü ve son bölümü bu hafta ekranlara geliyor. Handa iki kişi öldürülmüştür. Yargıç ve adamları katilin peşine düşerken Mary, Rahip Davey'in yanına sığınır. Lawrance Gordon'ın yönettiği dizinin başlıca rollerinde Jane Seymour ve Patrick McGoohan var.

(19 Kasım Pazartesi)

HOŞ SADA. Türk Müziğini Araştırma ve Tanıtma Grubu'nun Orta Asya müziğinden sunacakları bir örnekle başlayacak olan programda, İstanbul Türk Sanat Müziği Korosu, Erköse Ailesi, Radife Erten, Nesrin Sipahi, Serap Mutlu Akbulut, Recep Birgit, Mediha Şen Sancakoğlu ve Sezen Aksu var. Genellikle Rüştü Şardağ'ın bestelerinin seslendirileceği programı bu politikacı-sanatçıyı sevenler kaçırmasın.

(19 Kasım Pazartesi)

ELVEDA YARIN. (Bang the Drum Slowly) Yönetmen: John Hanckok Oynayanlar: Rober De Niro, Michael Moriarty, Vincent Gardenia, Heather MacRea. New York'un ünlü bir beyzbol takımında oynayan iki profesyonel olağanüstü koşullar altında bir dostluk ilişkisi sürdürürler. Beyzbolun Türk izleyicisine yabancı

Robert De Niro

oluşu bu etkileyici film için oldukça büyük bir handikap. Ancak konunun dokunaklığı ve Robert De Niro'yla Michael Moriarty'nin oyunları bunu önemli ölçü-

de gideriyor. Elveda Yarın Amerika'da gösterildiği zaman "azıcık uzatılmış" diye eleştirilmişti. 1973 yapımı, 97 dakika. (••)

(20 Kasım Salı)

PERŞEMBENİN GELİŞİ. Bu program içinde yer alan Ferhan Şensoy'un Köşe Dönücüsünü izlemek için ekran başına geçenler üzülecekler, çünkü Şensoy ve arkadaşları bu programda yok. TRT TV'sinin şimdiye dek sunduğu belki de en iyi komedi programı (Merzi-

Ferhan Şensoy

fon'a Mer'ler için zifon almaya gidenleri unutmak mümkün değil) geçici de olsa devre dışı kalınca, Perşembenin Gelişi herhalde çok şey yitirecek. Ama yine de, "Manda yuva yapmış söğüt dalına, yavrusunu sinek kapmış..." gibi şarkıları üretebilen bir toplumun çocuklarını küçümsemeden, böylesi bir komedi türüne ekran şansı veren yapımcı Aydoğan Ergezer'e teşekkürler.

(21 Kasım Çarşamba)

AV PEŞİNDE. (Fish Hawk) Yönetmen: Donald Shebib Oynayanlar: Chris Wiggins, Will Sampson. Yaşlı kızılderili Fish Hawk'la beyaz bir çiftçi çocuğunun dostlukları üzerine kurulan film bir ayının öldürülmesi çerçevesinde gelişir. Çocuklar için zevkli olabilir. (•)

24 Kasım Cumartesi

SİLAH ARKADAŞLARI. Yönetmen: Osman F. Seden Oynayanlar: Kadir İnanır, Perihan Savaş, Beyk İmamverdi, Eşref Kolçak. Kadir İnanır'ın başrolünü oynadığı filmler dizisi TRT'de sürüyor. Bu kez de ünlü oyuncuyu Kıbrıslı üç mücahitin İstanbul'da yaşadıkları maceralarda izleyeceğiz. Zamanınızı boşa harcamayın. 1977 yapımı, 90 dakika. (-)

24 Kasım Cumartesi

ZAFERE KAÇIŞ. (Escape to Victory) Yönetmen: John Huston Oynayanlar: Sylvester Stallone, Michael Caine, Boby Moore, Pele. Almanların elinde tutsak olan müttefik askerleriyle naziler arasındaki futbol maçını her iki taraf da kendi çıkarı için kullanmaya kararlıdır. Ancak, olaylar umulmadık biçimde büyüyüp, gelişir. Huston'un 1980 başlarında yaptığı film belki usta yönetmenin genel düzeyinin altında ama ünlü futbolcular ve değişik konusu sayesinde rahatça izlenebilir. (••)

25 Kasım Pazar

VİDEO

İNCE MEMED (Mehmet My Hawk) Yön: Peter Ustinov, Oyn: Peter Ustinov, Herbert Lom, Simon Dutton, Denis Quille. Yaşar Kemal film için "Bu benim değil Ustinov'un İnce Memed'i olmuş" değerlendirmesini yapıyor. Daha da ileri gidip "Bu Ustinov'un Abdi Ağa'sı olmuş" demek mümkün. İnce Memed'den çok Abdi Ağa üstüne kurulu film, birçok benzeri gibi bir edebiyat yapıtından sinemaya aktarılmış olmanın risklerini taşıyor. O, rengârenk, kültürel motifleriyle, gelenekleriyle feodal değerleriyle, çatırdayan feodalizmi ile kadınıyla, deyişiyle, coşkulu, çok renkli, ilgi çekici ortamdan hemen hemen hiçbir şey yok filmde. Cansız ruhsuz bir film Ustinov'unki. Ayrıca fesli eşkiyalar, resimli Türk evleri ve çember sakallı Türkler de cabası. Hadjıdakiss'in müziği filmin belki de en başarılı olayı. Çarpık bir İnce Memed algılaması da olsa bir "yorum" olarak izlenebilir. (••)

Memed; Simon Dutton

Marco Polo

İtalyan Radyo-Televizyonu RAI için yapılan bu dizide ünlü Seyyah Marco Polo'nun maceralı Uzakdoğu gezisi anlatılacak. 17 yaşında babası ve amcasıyla yola çıkan Marco Polo üç buçuk yıllık bir yolculuktan sonra Çin'e ulaşır. Çin İmparatorunun güvenini kazanan Marco Polo tam 17 yıl Pekin Sarayı'nda kalır. Giuliano Montaldo'nun yönettiği filmde çeşitli uluslardan tam 247 oyucu rol alıyor. Bunlar arasında. Burt Lancester, Ann Bancroft, John Gielgud, Leonard Nimoy, Mario Adorf, David Warner gibi ünlüler var. Marco Polo rolünü ise İtalyan, İngiliz ve Amerikalı 200 aday arasından seçilen Ken Marshall oynuyor. Ama yönetmen Montaldo'ya göre filmin en büyük sürprizi Kubilay Han rolünü oynayan Çinli aktör Ying Ruo Çeng. Hazırlık çalışmaları ve çekimi yaklaşık dört yıl süren Marco Polo, türünün en iyi örneklerinden biri.

(21 Kasım Çarşamba ve **23 Kasım Cuma)**

Marco Polo'nun çekimi uzun ve masraflı oldu

KONSER

TİMUR SELÇUK: Önümüzdeki kış mevsiminde Moda Sineması Kültür Merkezi'nde her cumartesi saat 21.00'de çeşitli sanatçıların katılacağı konser dizileri var. Bu konser dizisinin ilkini sanatçı Timur Selçuk başlattı. 2 yeni konserle sezonu açan Selçuk, ikinci dinletisini 24 Kasım Cumartesi gecesi veriyor. 30 kadar şarkıdan oluşan dinletide sanatçının şimdiye kadar hiç söylemediği parçalar yer alıyor.

NE NEREDE

SERGİ

"Ayrılış": Bedri Rahmi Eyuboğlu

BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU, Resim Sergisi. (1913-1975) İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdikten sonra, Paris'te iki yıl resim çalışmaları yapan B. Rahmi Eyuboğlu, dönüşünde akademide öğretim üyesi oldu ve bu görevi sürdürdü. Ressamlığıyla birlikte ozan da olan Sanatçı, olgunluk döneminde Batı etkisinden sıyrılarak, yerel Türk Halk Motiflerine, -kilim, cicim, çorap, çini, mozaik gibi...- resimlerinde büyük ölçüde yer verdi. Geçen yılın son sergilerinde, Vakko Sanat Galerisi'nde izlediğimiz B. Rahmi Eyuboğlu resim sergisini, bu kez Bağdat Caddesi **Dört Boyut Sanat Galerisi**'nde 8 Aralık'a kadar izleyebilirsiniz.

KADRİ ÖZAYTEN, Resim Sergisi. 1947 Antalya doğumlu olan sanatçı, 1973 yılında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'ndan mezun oldu. Kadri Özayten, bir süre de Avusturya'da taşbaskısı, resim çalışmaları yaptı. Yurt içi ve yurt dışındaki kişisel sergileriyle birlikte, birçok dış ülkede karma sergi ve bianellere katıldı. Kadri Özayten'in Bebek **En Galeri**'sindeki kişisel sergisinde, kadın ve erkek portreleri,değişik kompozisyonlarda yer alıyor. Bütünüyle kadın ve erkeğin, yani 'insanın' yalnızlığı, birbaşınalığı yansıtılıyor 24 tabloda. Baskı, pastel, yağlıboya,ve yağlıboya, akrilik, pastel gibi değişik tekniklerin kullanıldığı resimler, 27 Kasım'a kadar izlenebilir.

VECDİ CANDEMİR. Resim Sergisi. Genç sanatçılardan Vecdi Candemir'in gerçeküstü resim sergisi Ankara **Galeri Eskil**'de gezilebilir.

1953 İzmir doğumlu olan sanatçının bu, dördüncü kişisel sergisi. Sergide "ecoline" tekniği ile yapılmış 21 yapıt bulunuyor. Sergi 30 Kasım'a dek açık kalacak.

HALUK TEZONAR, Heykel ve Resim Sergisi. 1942 Çorlu doğumlu olan sanatçı, İstanbul Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Uyesi'dir. Sanat çalışmalarına heykel, resim ve seramik dallarında 1966'dan bu yana devam ediyor. Birçok uluslararası yarışmalara, sergilere katıldı. Yurt içi ve dışında birçok sergiler açtı. Heykel'de biri Fransa'dan, 5 kez 1.lik ödülü aldı. Japonya Ertuğrul Gemisi Şehitleri Müzesi Heykelleri dahil, yurt içinde de yine birçok uygulanmış anıtları var. Haluk Tezonar'ın sergilenen heykellerinde konu; genel olarak insanın dramı. Sanatçının açıklamasıyla, "Türkiye'de ilk kez toplu olarak bronz dökme heykeller sergileniyor." Kayseri anıtı için hazırlanan at figürünün eskizi de sergilenen heykeller arasında. Resimlerde ise, genelde peçeli kadın portreleriyle, 'hüzün-kaygı' siyah rengin etkinliğinde veriliyor. 20 bronz dökme heykel ve resimlerin oluşturduğu sergiyi, Nişantaşı **Urart Sanat Galeri**'sinde 29 Kasım'a kadar izleyebilirsiniz.

Vecdi Candemir'in gerçeküstü resimleri

Haluk Tezonar'ın bir heykeli

ÇAĞATAY KARAÇİZMELİ, Fotoğraf Sergisi: Mimar Sinan Üniversitesi Fotoğrafçılık Enstitüsü mezunu olan sanatçı, ikinci kişisel sergisini Kadıköy Moda Sineması'nda açtı. **Emülsiyonda Yüzler** adlı sergi, sanatçı portrelerinin yorumlanışından oluşuyor.

Karaçizmeli'nin sanatçı portreleri

SPOR

FUTBOL. Birinci Türkiye Ligi'nin 12. haftası 24 Kasım Cumartesi günü Beşiktaş-Altay maçı ile açılıyor. 25 Kasım Pazar günü Galatasaray İstanbul'da Sarıyer ile oynayacak. Fenerbahçe ise Sakarya deplasmanına çıkıyor. Trabzon kendi sahasında Denizlispor'u bekliyor. Haftanın diğer maçları arasında Ankaragücü - Eskişehir, Malatya - Zonguldak, Antalya - G.Birliği, Ordu - Kocaeli, Bursa - Boluspor karşılaşmaları var.

Federasyon Kupası'nın 3. kademe maçları çeşitli kent-

lerimizdeki maçlarla sürecek. Bu kupanın tarihi 21 Kasım 1984. Aynı tarihte Genç Milli Takımımız, F.Almanya Genç Milli Takımı ile karşılaşacak. Takımlar 23 Kasım 1984 Cuma günü ikinci bir karşılaşma daha yapacak.

BASKETBOL: 24 Kasım 1984 Cumartesi günü Ankara'da saat 15.00 ve 16.30 da Ziraat Fakültesi - Silahlı Kuvvetler ve Yenişehir - DSİ Spor, Deplasmanlı 2. Lig için oynayacaklar. Saat 16.30 da ise Bursa'da Oyak - Erkutspor karşılaşıyor. Basketbol Kızlar Ligi'nde 24 Kasım 1984 Cumartesi gününün maçları Spor Sergi Sarayı'nda saat 15.00'de Beşiktaş - M.T.A ile başlayacak. İkinci maç İ.Ü.S.B.K - İzmirspor arasında. 25 Kasım 1984 Pazar günü 2. Ligde Ankara'da O.D.T.Ü - -Taçspor oynuyor. Bu maç saat 16.30'da yapılacak. Kızlar ve 2. Lig'de İstanbul maçları Sergi Sarayı'nda 13.30'da oynanıyor. Bu maçlar İ.Ü.S.B.K - M.T.A Beşiktaş - İzmirspor (Kızlar Ligi) ve Beykoz - Şekerspor (2. Lig) arasında yapılacak.

KİTAP

GENÇ ERKEKLER VE CİNSEL SORUNLARI. (W.B. Pomeroy, Çev: Dr. Meral Serdaroğlu, Yaprak Yayınları 142 sf. 300 TL.) Kitabın yazarı Wardel B. Pomeroy, Bilimsel Cinsel Araştırma Derneği, Amerikan Psikologlar Birliği ve Amerikan Evlilik Danışmanları Federasyonu'nun Başkanı. Ayrıca ünlü Kinsey raporunu hazırlayanlardan biri. Pomeroy kitabı yazma gerekçesi olarak şunları söylüyor: "İnsanların çoğunun cinsiyet konusunda sahip oldukları yanlış bilgi, yanlış kavram, boş inan, korku ve çekingenlikler bu kitabı yazmama neden oldu." Kitapta ergenlik öncesi cinsel oyunlar, kendi kendini tatmin, eşcinsellik, sevişme, kızlarla çıkma, cinsel birleşme, sonuçları ve eşcinselliğin diğer yönleri irdeleniyor. Pomeroy kitabın amacının genç erkeklere cinsellik konusunda en son bilgileri vermek, daha da önemlisi ergenlik çağındaki bir erkek çocuğa kendi cinselliğini hangi şekli alacak olursa olsun tanımak ve anlamak için bir çerçeve hazırlamak olduğunu belirtiyor.

İŞTE HAYAT İŞTE ÖLÜM VE TARİHİ. Özkan Mert, Dayanışma Yayınları, Eylül 1984, 86 sf. 250 TL. 1960 sonrasının önde gelen şairlerinden Özkan Mert (Kuracığız Her şeyi yeniden) şimdilerde İsveç'te yaşıyor. 1960 sonları ve 70 başlarını anımsayanlar, Mert,Ataol Behramoğlu, İsmet Özel ve Süreyya Berfe'nin "İkinci Yeni" üzerine görüşlerinin çıkardığı gürültüyü de anımsayacaklardır. Özkan Mert, birbirinden duyarlı 28 şiirinin yer aldığı kitabını üç bölüme ayırmış: 1975-78, 1979-81, 1982-83.

Ancak şiirlerin böyle yıllara ayrılmasından çıkarak Özkan Mert'in nereden nereye gelmiş olduğunu göreceğim diyorsanız, vazgeçin. Çünkü Mert'in kendi deyişiyle "Ne kadar yol aldım, nereye geldim? Böyle bir soru sorulabileceğini sanmıyorum. Çünkü ozanın vardığı yer yok bence, yalnızca geçtiği yerler var" Özkan Mert'in şiirlerini okuyun, geçtiği yerleri tanıyıp, seveceksiniz.

ÖZAL EKONOMİSİ VE İŞÇİ HAKLARI. Mustafa Sönmez, Belge Yayınları 168 sayfa, 400 TL. Mustafa Sönmez üçüncü kitabında 24 Ocak'tan bu yana işçi-işveren ilişkileri ve işçi hakları konusundaki karar ve uygulamaları ele alıp irdeliyor. Dört bölümden oluşan kitabın ilk bölümünde 70'lerin sonlarında derinleşen kriz ve bunun karşısında işveren çevrelerinin - Özellikle de o dönem MESS Başkanı olan Özal'ın çözüm önerileri ele alınıyor. 24 Ocak kararlarıyla başlayan Özal ekonomisinde işçi haklarına uygulanan kısıtlamalar irdeleniyor. İkinci bölümde YHK uygulamaları ve ücretlerin durumu konusunda önemli tartışmalar getiriliyor. Üçüncü bölüm ise çalışma yaşamını biçimlendiren yasalarda yapılan değişikliklere ayrılmış. İşçiler için "ne tür bir düzen" getirildiği bu bölümün konusu. Son bölümde ise yeni yasaların

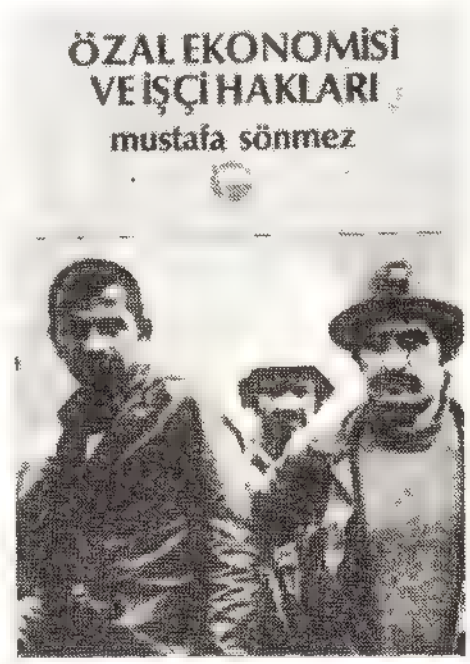

uygulanmasından doğan aksaklıklar ve sonuçlar gözler önüne seriliyor. 24 Ocak'tan bu yana çalışma yaşamında yapılan bir dizi düzenlemeye, ekonomik, demokratik haklardaki kısıtlamalara karşın bu alanda çok az çalışma yapılmış olmasından doğan boşluğu bir ölçüde de olsa dolduracak bir çalışma.

Sönmez, kitabın önsözünde şunları söylüyor: "Bu kitabın dörtte üçü sözcüklerden dörtte biri ise görsel malzemeden oluştu. Sözcüklerin yetersiz kaldığı yerlerde imdada GIRGIR'ın kapak karikatürleri ve fotoğraflar yetişti. Görsel malzeme kullanmanın okumaya daha çok teşvik edeceğini düşündük. Bu kitabı özellikle işçilerin okumasını arzuladığımız için ,bu biçimde karar kıldık."

Haftanın en çok satan kitapları

1- **Berci Kristin Çöp Masalları,** roman. Latife Tekin, Adam Yayınları (4)
2- **12 Eylül Saat 04.00,** inceleme, M.Ali Birand, Karacan Yayınları (1)
3- **Banker Skandalının Perde Arkası,** inceleme, Emin Çölaşan, Milliyet Yayınları (2)
4- **Tehlikeli Oyunlar,** roman, Oğuz Atay, İletişim Yayınları (3)
5- **Bir Fikir Adamının Romanı: Ziya Gökalp,** inceleme. Mehmet Emin Erişirgil, Remzi Kitabevi (—)
6- **Dreyfus Olayı,** öykü. Emile Zola, Yalçın Yayınları (10)
7- **Genel Bunalımın Dinamikleri,** araştırma. İmmanuel Wallerstein-Giovanni Arriggi-Andre Gunder Frank-Samir Amin, Belge Yayınları (—)
8- **Peter'in Reçeteleri,** roman, Dr. Laurence J.Peter, Bilgi Yayınları (—)
9- **Kalpazanlık Bile Yapılmıyor,** öyku. Aziz Nesin, Adam Yayınları (—)
10- **Geç Kalmış Ölüm,** roman. Mehmet Eroğlu, Can Yayınları (5)

Bu liste İstanbul Akademi ve Gençlik Kitabevi, Ankara Dost Sanat Ortamı ve Bilgi Kitabevi ile İzmir Aydın ve Dost Kitabevlerinden alınan bilgilere göre düzenlendi.

BÜYÜK TÜRKİYENİN BÜYÜK BANKASI

Tasarrufları, tarıma ve üretime,
Tarıma Dayalı Sanayi'ye aktaran,
ulusal kalkınmamızda değerlendiren
T.C. Ziraat Bankası'dır.
Büyük Türkiye'nin büyük bankası.

T.C. ZİRAAT BANKASI

"Gücüne erişilemez"

Pars/McCann

ANKARA FISILTILARI

Sayıştay başkan adaylarının sınavı

Cahit Eren'in ölümüyle boşalan Sayıştay Başkanlığı'na 7 aday vardı.TBMM Bütçe Plan Komisyonu salı sabahı Sayıştay Başkanı'nın seçimi işini ele aldı. Komisyon üyelerine adayların özgeçmişleri ile devlet memuriyetindeki görevlerini içeren kısa biyoğrafileri dağıtılmıştı.Ancak üyeler adayları daha yakından tanımak istemiş olacaklar ki TBMM tarihinde ilk kez adayların komisyon salonuna çağırılarak bir tür mülakata alınmaları isteniyordu. Halkçı Parti'li üyelerin de onayıyla adaylar birer birer mülakata alınmaya başladılar.Salona giren aday,TRT kamerasından çıkan kuvvetli ışığın da etkisiyle komisyon başkanını ilk anda göremiyor ve sesin geldiği tarafa yönelerek duvarda asılı duran hoparlörü selamladıktan sonra yerine oturuyordu.Başkan'ın uyarısıyla kameraman ışığı söndürünce de yüzyüze mülakat başlıyordu.Ençok sorulan sorular,"Herhangi bir derneğe üye olup olmadıkları", "Atatürkçülük'ten ne anladıkları" ve "Bu göreve neden talip oldukları" şeklindeydi.Her aday 15 dakika ter döktükten sonra yerini öteki adaya bırakıyor ve sonuçta seçimlere geçiliyordu.Üç tur süren seçimlerin sonunda YÖK üyesi Servet Şamlıoğlu 24 oyla Sayıştay Başkanı oldu.

HP'nin işçi politikası

Halkçı Parti'de çalışan işçiler enikonu dertli.Sigorta işlemleri hala tamamlanmamış.Bölge çalışma müdürlüğü'nden alınması gereken "İşyeri kod numarası" alınmadığı için sendikaya da giremiyorlar.Ücretleri ise son zamlardan sonra ulaşım giderlerini bile karşılayamayacak düzeye gelmiş.
SODEP Genel Merkezi'nde görevli 30 çalışanın sendikalı olmasına karşın, kendileri hala sendikaya giremeyen Halkçı Parti çalışanları şimdi merak ediyorlar;HP sosyal demokrat politikaları savunmaktan mı vazgeçti,yoksa Bulvar Palas darbesinden sonra işbaşına gelen yeni yönetimin personel konusunda başka niyetleri var mı diye?

Vehbi Dinçerler niçin koşuyor?

Federasyon başkanlarının milletvekilleri arasından seçileceğini açıklayıp, sporu parlamentonun içine sokmaya çalışan,ancak yoğun bir tepki alınca bu girişiminden "şimdilik" vazgeçen Milli Eğitim ve Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler,şimdi kendini iyiden iyiye spora verdi.İlk denemesini Uluslararası Asya-Avrupa Maratonu'nda yapan Bakan Dinçerler'in bu tutkusu giderek de artıyor.Geçenlerde Ankara Spor Meslek Lisesi'nin açılışına makam otomobiliyle gelen Bakan,bina girişine 300-400 metre kala şoförüne durmasını söyleyip,otomobilinden indi ve çevresindekilere "hadi koşalım"deyip koşmaya başladı.Arkasında müsteşarı,Ankara Valisi,onların arkasında da gazetecilerle okul öğrencileri mini bir maraton yaptılar.Aynı ekip,törenden sonraki dönüş yolunu da koşarak tamamladı.Bu arada bir gazetecinin "Isınmak için mi koşuyorsunuz?"sorusunu Bakan,"Ne münasebet spor için koşuyorum"diye yanıtladı.

Yasalara saygı

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın dertleri bitmek bilmiyor.Bir yandan tıkanıp kalan toplu sözleşme görüşmelerinin doğurduğu zorunlu grev kararları, bir yandan "uzlaşmacılıkla"suçlanmasına yolaçan uyumlu yaklaşımlarına karşın,hükümet düzeyinde sürdürülen ancak zirve üstüne zirve doğurmaktan başka sonuç alınamayan girişimler...Hele bir gün önce imzalanıp birgün sonra uygulaması durdurulan toplu sözleşmeler,başkanın tepesini iyice attırmış."Ama böyle şey olur mu?Cuma günü Ant Birlik'te toplu sözleşme imzaladık.Cumartesi günü Ekrem Pakdemirli aracılığıyla Başbakanlık'tan uygulamanın durdurulması istenmiş.Yasalarla böyle oynanır mı?Yasalara saygı duyulmazsa hukuk devleti yara alır."diye yakınmaktan başka birşey de yapamıyor.

Göz küresinin kapanması veya anestezi olmaksızın öndeki göz odası üzerinde mikrocerrahi ameliyatlar için

"YATAGAN" LASER GÖZ ÜNİTESİ

"YATAGAN"

- İlk katlardaki asıl açık ve kapalı açı glokom hastalığını,
- Çeşitli tipte ikinci derecede kataraktları,
- Çocuklarda "yumuşak" adı verilen kataraktların bazı çeşitlerini
- İris kistlerini tedavı eder.

"YATAGAN"

- Odaklı vuruş radrasyon ışınını idare etmede büyük titizlik,
- Biomikroskopik kontrol
- Yüksek antisepsi arzeder.

"YATAGAN"

- Enerji kaynak ünitesi
- Kontrol tablosu
- Yiv lamba'dan müteşekkildir.

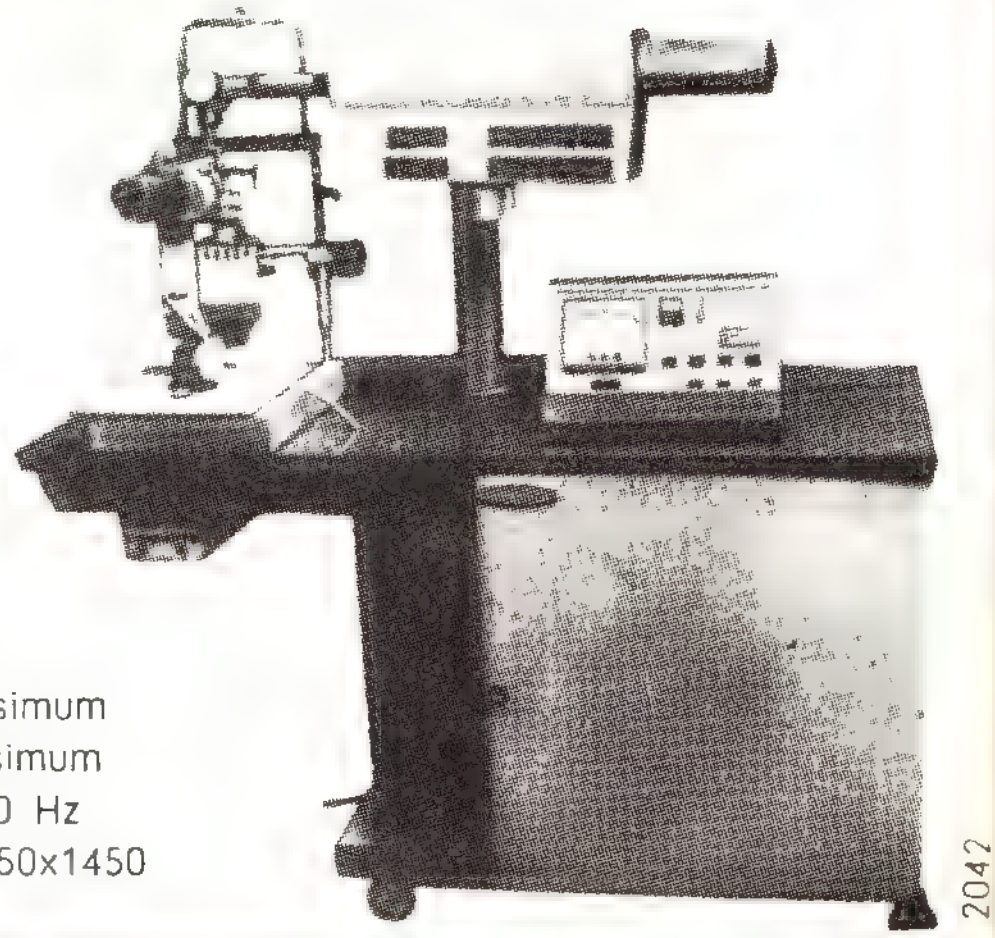

2042

Özellikleri

Laser ışın dalga uzunluğu, mcm	0 69
Biolojik hedef düzleminde kontrollü ışın vuruş enerjisi, J	0.08-0.15
Vuruş tekerrür miktarı, Hz	1/6
Odaklı ışın nokta çapı, mm	0 5 maksimum
Tüketi en elektrık enerjısı, kw	1 maksimum
Enerji kaynağ	220V, 50 Hz
Boyutlar, mm	1300x1250x1450
Ağırlık, kg	400

MEDEXPORT

31, Ul. Kakhovka,
113461 Moscow, USSR.
Tel. 121-01-54
Teleks 411247 MEDEX SU; 411951 MEDEX SU

KUTU KUTU / Salih MEMECAN

Çocuklarınızın eğitiminde ve yaşamında çok önemli bir gelişme

GELİŞİM

ÇOCUKÇA

GAZETE

HAFTALIK ÇOCUK GAZETESİ

Bir soru

Çocuğunuz dünyayı izliyor, geleceğe hazırlanıyor mu?..

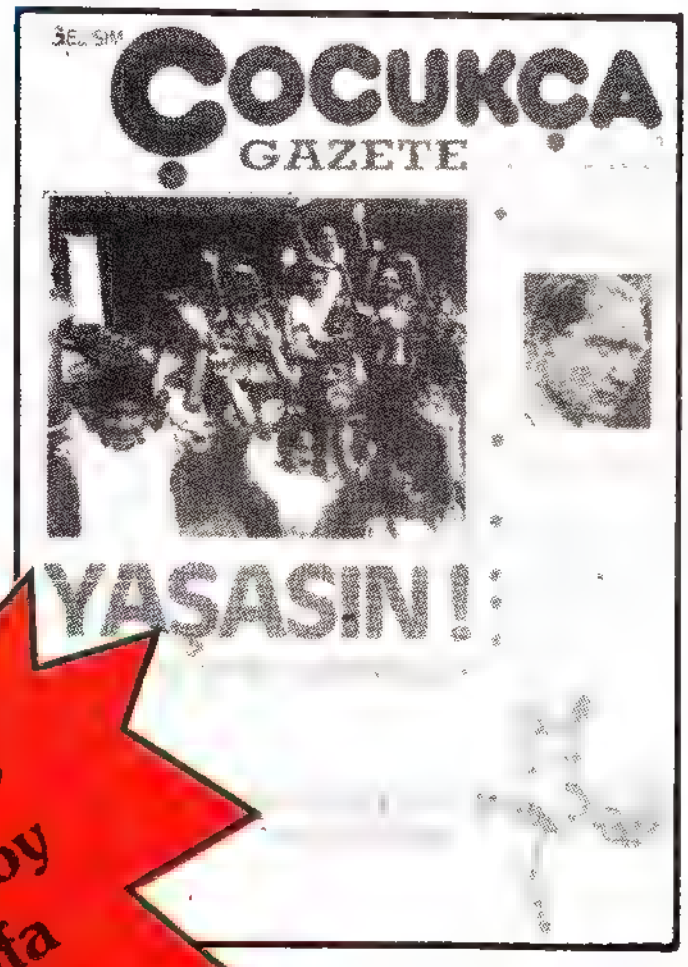

İşte, tam bir çocuk gazetesi:
ÇOCUKÇA

Her hafta, dünyadan, uzaydan haberler, röportajlar...
Yeni gelişmeler; bilimkurgu, bilgisayar.

Sinema, TV, tiyatro, müzik ve spor haberleri...
Renkli fotoğraflarıyla **Çocukça**'da. Ayrıca yararlı çizgi romanlar, öyküler.
Ve armağanlı yarışmalar!..

Pırıl pırıl, büyük boy 24 sayfa

Çocuğunuzu, bu çağdaş olanaktan uzak tutmayın.
Her cuma, her çocuğa!

GELİŞİM YAYINLARI
"Güvenilir Yayıncılık"

İÇİNDEKİLER

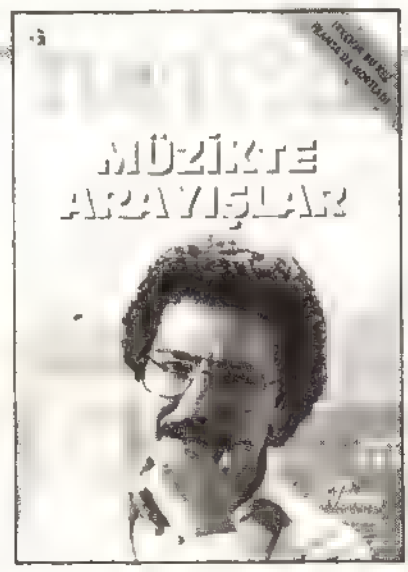

50
Türkiye'de müzik Cumhuriyet'ten bu yana bir arayış karmaşası içinde. Müziğin ünlüleri müzikte arayışları tartıştılar.

36
Fransa'nın iki ayrı kentinde 48 saat içinde üç işçimizin öldürülmesi üzüntü yarattı. Olayın ırkçılık mı, bireysel terör olarak mı değerlendirilmesi gereği açıklık kazanamadı.

20
HP'de parçalanma kaçınılmaz görünüyor. Gürkancılar için umut Kurultay'da.

45
Prof. Dr. Tuncer Bulutay dünyada ve Türkiye'de uygulanan iktisat politikalarını değerlendirdi.

TÜRKİYE

Halkçı Parti'nin anatomisi	20
Parlamentoda ilk gensoru	24
Gökova'da rüşvet	26
Avukatların işten yasaklanması	28
Eroin operasyonu	30
TİKP Davası	31
İslam Konferansı	32
Cengiz Çandar'la söyleşi	34
İKİ NOKTA ÜSTÜSTE	25

DÜNYA

FRANSA / Irkçılık	36
ABD-NİKARAGUA / Gerginlik	40
ABD / Vanessa Rodgrave	41

EKONOMİ

"Yap-işlet-devret" İşler mi?	42
BİR GÖRÜŞ / Nihat Falay	44
Tuncer Bulutay'la söyleşi	45

KAPAK

Zülfü Livaneli ve müzik	50
FORUM "Türkiye'de müzik arayışları	53

KÜLTÜR—SANAT

John Travolta ve Sinema	58

SPOR

İngiltere maçı	60

TOPLUM

İzmit Körfezi	62

OYUN

Bulmaca, satranç, briç ve tavla	64
GÜNLERİN GETİRDİĞİ	66

NOKTA'dan

Cumhuriyet döneminden bu yana, Türkiye'de müzik çeşitli arayışlar içindeydi. Çoğunlukla bireysel olarak yapılan bu araştırmaların son temsilcilerinden biri de Zülfü Livaneli oldu. Yurt dışındaki başarılarını yurt içinde de sürdüren Livaneli'nin son plağının haftalardır liste başı olması ve konserlerine gösterilen ilgi bize uzun süredir düşündüğümüz bir müzik kapağı yapmak fırsatını kazandırdı. **Nokta**, ülkemizdeki müzik arayışlarını daha geniş boyutlarda ele aldı ve müziğin çeşitli dallarındaki temsilcilerini bir araya getirdi. Orhan Gencebay, Yıldırım Gürses, Zülfü Livaneli, Timur Selçuk ve Nida Tüfekçi **Nokta**'da bir araya gelerek müzikteki arayışlara yeni boyutlar kazandırdılar. Bu tartışmaya, açıklamaları ile Gürer Aykal, Mükerrem Berk, Melahat Pars ve İlhan Usmanbaş da eklenince müzikteki arayışlar ve karmaşa daha bir ortaya çıktı. İlgi ile okuyacaksınız.

12 Eylül sonrası kurulan siyasi partilerin 2.si Halkçı Parti idi. Sosyal Demokrat tabanın oylarını almak amacı ile İnönü'nün özel kalem müdürü, Ecevit'in İzmir valisi ve Ulusu'nun müsteşarı olarak çeşitli görevler üstlenen Necdet Calp'in başkanlığında örgütlenen parti o günden bu yana çeşitli çalkantılara sahne oluyordu. Ankara büromuza yeni katılan arkadaşımız Uğur Büke, Halkçı Parti'de kuruluşundan bu yana olan gelişmeleri inceledi ve bu siyasi partinin anatomisini sizler için hazırladı.

ANAP hükümeti Gökova'ya santral kondurmaya çalışırken, bu kez de ortaya bir rüşvet iddiası çıktı. TEK yetkililerinin yöredeki araziyi kıraç göstermeleri için ziraat uzmanlarına rüşvet teklif ettiği iddiası Ankara büromuz tarafından araştırıldı ve gündeme getirildi.

Son mutlu bir haber de **Nokta** çalışanlarından... Kültür ve sanat sayfalarında sık sık imzasını gördüğünüz arkadaşımız Şule Büyükçizmeci İsmet Arasan ile hafta içinde yaşamını birleştirdi. Genç evlilere bu sütundan mutluluklar diliyoruz...

Haftaya yeni bir **Nokta**'da buluşmak üzere...

SİYASİ PARTİLER / HP

Halkçı Parti'nin anatomisi

12 Eylül sonrası feshedilen partiler yerine kurulan 2. parti olan HP için parçalanma kaçınılmaz görünüyor. Gürkan ekibi için umut, ne zaman yapılacağı bilinmeyen kurultaya kaldı. Calp ekibi ise Gürkancılara bu olanağı vermeme hazırlığında

Halkçı Parti, 12 Eylül sonrası feshedilen partiler yerine 2. kurulan partiydi. Sosyal Demokrat niteliklı olduğu söylenen ama başta eski lider olmak üzere, pek çok Sosyal Demokratın, kuruluş biçimi, zamanı ve kurucuları açısından öyle görmediği bu parti, bir sava göre elmalarla armutların toplamından oluşmuştu. Partinin bu niteliği günümüzde alabildiğine kaynatılan bir cadı kazanının da tayin edicisi oluyordu. Sosyal Demokratların lideri o günlerde hapishanede bulunuyordu. Ve o günkü ortam içinde bir Sosyal Demokrat Parti kurulmasına kesinlikle karşıydı. "Kuramazsınız, kurdurtmazlar, kurulsa bile yine bir yığın hizipler doğacak ve anlaşılmaz korkularla hareket edeceksiniz" diyordu. Eski arkadaşları ise partinin bir an önce kurulmasından yanaydılar. Öte yandan, lidere bağlı olarak parti kurma önerisini getiren gençler ise onun en yakın arkadaşlarının davranışları karşısında, tedirgin olmuşlar, ve Sosyal Demokrat tabanın yıllarca reddedilen bu insanların eline geçeceği endişesine düşmüşlerdi.

Bütün bu gelişmeler de lidere karşı yapılmış olacaktı. İşte o günlerde genç bir Karadenizli'nin heyecanlı girişimleri sonucu Ecevit'in genç bürokratları harekete geçiyorlardı.

Nefer mi- genel başkan mı? Gerçi eski lider parti kurulmasına karşıydı ama, bu genç ekibe göre eğer parti kurulmayacaksa Sosyal Demokrat tabanın durumu ne olacaktı? Beklenmesine belki beklenmeliydi ama, Sosyal Demokrat insanlar daha ne kadar beklemeliydiler? O günlerin koşulları içinde yasal şemsiye altına girmeyen bir mücadele anlayışının başarılı olmayacağı açıktı. Bütün bu belirsizlikler eski lidere karşın parti kurulması fikrinin güçlenmesine yol açıyordu. Bulunacak genel başkan öncelikle eski lidere saygılı olmalıydı. Üstelik kendisinin bir geçiş döneminin genel başkanı olduğunu içtenlikle kabul etmeliydi. Hatta mümkünse gerçek liderin kim olduğunu çekinmeden itiraf da edebilmeliydi. Peki olaylar böyle mi gelişti? Bulunan Genel Başkan İsmet İnönü'nün özel kalem müdürü, Bülent Ecevit'in de İzmir valisiydi. Şimdi de Başbakan Bülent Ulusu'nun müşteşarı olarak görev yapıyordu. Necdet Calp'le ilk temasları yürüten Engin Aydın, daha sonra arkadaşlarına Calp'ın şu sözlerini naklediyordu:

"Ne zaman başlayacağı belli olmayan bu siyasal dönemde mutlaka görev alınmalıdır. İsmet İnönü bana iki defa, Ecevit bir defa, bir de Besim Üstünel aracılığı ile kontenjandan milletvekilliği teklif etmişlerdi. O zamanki şartlar içinde kabul etmemiştim. Ama bugün ben mutlaka bu politikaya atılacağım." Sonradan "Onlar grubu" adını alacak olan Engin Aydın, Dr. Turhan Temuçin, Aytekin Yıldız, Abdullah

Kütküt, İsmet Cantürk, Sabri Irmak, Hüseyin Avni Güler, Fahri Özdilek, Mucip Ataklı ve Niyazi Aras, Calp'ın bu sözlerini dikkatle değerlendiriyorlardı.

Önemli buldukları bir yön, Calp'ın, Ecevit'e de yaka silktiren, Topuzlara, Kotillere, Çakmurlara ve Alev Çoşkunlara şiddetle karşı olduğuydu. Bülent Ecevit henüz siyasi haklarını koruyordu. Dolayısıyla onun kuracağı partide görev almak Calp'e göre de onurlu bir davranış olacaktı. Ama olaylar hızla gelişiyordu. Ecevit daha sonra parti kurulması fikrine şiddetle karşı çıkacak ve HP'yi de kuşkuyla karşılayacaktı. Başlangıçta Ecevit'in partisinde il başkanlığı,hatta nefer olarak çalışmayı kabul eden Calp, kendisini gelişmeler sonunda bir anda genel başkanlık koltuğunda bulacaktı.

"Uyum" çabuk bitiyor. Başlangıçta Calp kendisini bulup çıkaran ekiple çok uyumlu görülüyordu. Ne zaman ki, kurucular kurulunun tespiti söz konusu olmaya başladı, genç bürokratlarla, Calp arasındaki balayı havası da serinleşmeye başladı. Calp gençlere nasihatlar ediyor, "Yaşadığımız dönemi unutmayalım. Bu kadar katı olmayınız." diyordu. Genç bürokratlar ise başlangıçta tespit ettikleri ilkeleri öne sürerken, Calp'ın beklemedikleri kadar zeki ve kurnaz olduğunu da öğrenmeye başlıyorlardı. Necdet Calp ipleri bir anda eline alıyor ve kimseye danışmadan koluna girip getirdiği bir kişiyi "işte yeni kurucu üyemiz" diye takdim ediyordu. Bunların arasında Danışma Meclisi üyelerinin ağırlıklı olarak yer almaya başlaması, çekirdek kadroyu iyiden iyiye tedirgin etmeye başlıyordu. Önce serinlemeye başlayan hava giderek soğuyor, ipler kopma noktasına doğru geriliyordu. Calp 19 Mayıs günü beraberinde Engin Aydın olduğu halde, Dr. Turhan Temuçin'in evine gidiyor ve orda Temuçin'den kurucu adaylığından çekilmesini istiyordu. Temuçin kurucu olarak istenmiyordu. Engin Aydın'da daha önce planlandığı gibi genel başkan yardımcısı olmaktan vazgeçmeliydi. Sonra hep birlikte Şeref Uğur Paşa'nın evine gidiliyordu. Şeref Uğur Paşa'nın evinde Turgut Altunkaya, Abdullah Kütküt ve Aytekin Yıldız'da ekibe katılıyor ve Calp, Temuçin'in evindeki sözlerini yineliyor ve ekliyordu "Kurucu olamayan arkadaşlarımı milletvekili yapacağım. Söz veriyorum. Eğer gerçekleştiremezsem istifa ederim." diyordu.

Bu arada siyasal partiler yasasının hükümleri işlemeye başlıyor ve belirlenen kurucular kurulu listesi Genel Başkan Calp ve arkadaşları tarafından İçişleri bakanına törenle veriliyordu.

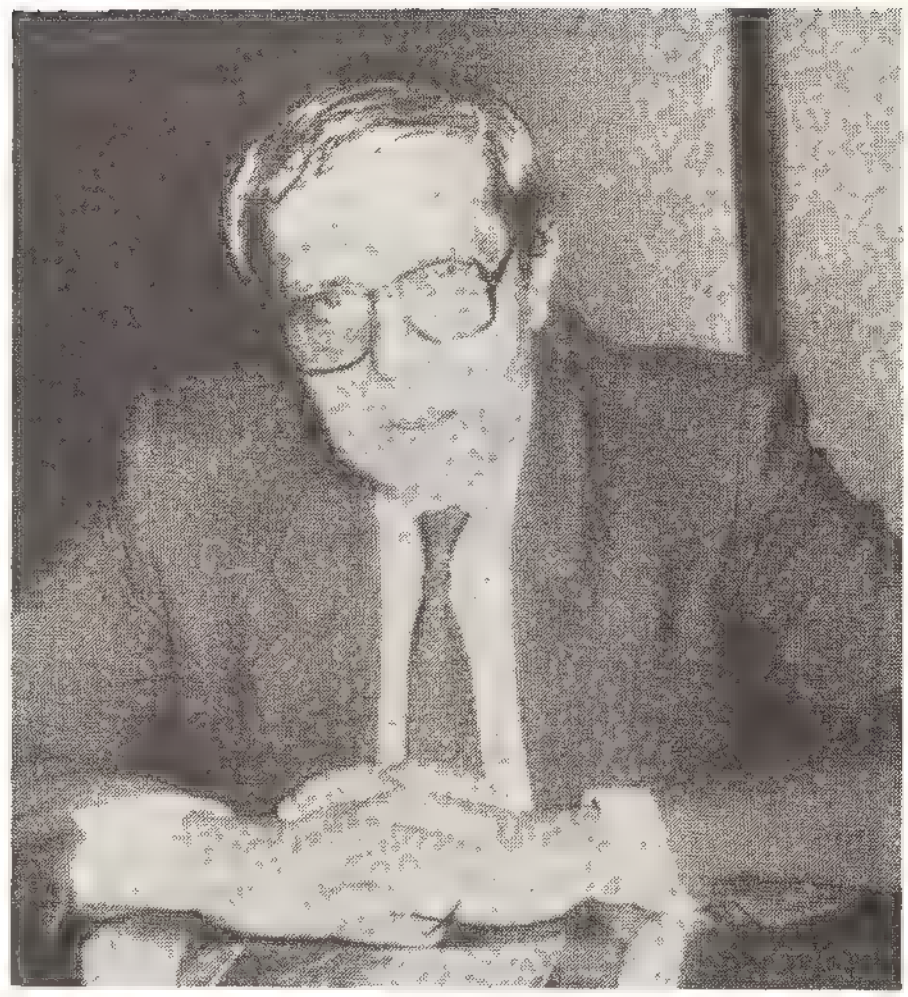

Aydın Güven Gürkan ve arkadaşlarının umudu tarihi belirsiz kurultaya kaldı.

Vetolar. Vetolar başlamıştı. Ama Halkçı Parti kurucular kurulu içerisinde kimse kendisinin veto edileceği kanısını taşımıyordu. İlk vetolar açıklandığında darbenin, Calp'ı bulup getiren 10'lar grubuna çarptığı gözleniyordu. Başta Engin Aydın olmak üzere, Aytekin Yıldız, Turhan Temuçin ve Abdullah Kütküt ilk elde veto ediliyordu. Öncelikle bu isimlerin veto edilmesi bazı şüpheleri gündeme getirirken, dedikodular da birbirini izliyordu. Örneğin, Engin Aydın'ın Necdet Calp'e tanıştırdığı Günseli Özkaya, genç ekibin bizzat Calp tarafından veto ettirildiğini fısıldıyordu. Engin Aydın ise, kendine iletilen fısıltılara karşı "Somut belgeler olmadan bu kadar ağır bir itham yöneltmek haksızlık olur" diyordu. Ama Calp'le genç ekip arasındaki kopmakta olan ipleri onarıp, bağlamak da artık pek mümkün görülmüyordu. Ve adeta parti düşüncesinin mimarları 10'lar grubu partiden uzaklaştırılmaya çalışılıyordu.

Günseli Özkaya Calp ekibini destekliyor

6 Kasım seçimlerine gelindiğinde, çoğu yerde milletvekili adayı bulmak güçleşmişti. Zaman zaman yanında iki vesikalık fotoğrafı olan aday gösteriliyor ya da Zonguldak'tan kazanması çok mümkün olan Teoman Yalazan, gençlerden olduğu için - Rize'den aday gösterilerek kaybetmesi sağlanabiliyordu. Engin Aydın, İzmir'den, Aytekin Yıldız, İçel'den, Abdullah Kütküt, Adana'dan adaylıklarını koymuşlar ama seçime giremeden bir kez daha veto edilmişlerdi. Böylece genç ekip ikinci kez tasfiye oluyordu. Ama Halkçı Parti boşlukta kalan Sosyal Demokrat tabanın bir kısım oylarını almayı başarıyor ve umulmadık biçimde parlamentoya 117 üye sokuyordu.

HP parlamentoya girmişti ama,

bir türlü Sosyal Demokrat bir parti olmanın asgari görünümünü kazanamıyor ve bocalayıp duruyordu. Bu arada zaman geçmiş ve gündeme yerel seçimler gelmişti: Ankara, İstanbul, İzmir gibi üç büyük şehir belediye başkan adaylarını merkez yönetim kurulu seçecekti. Oysa Calp, böyle bir seçimde genç bürokratların etkili olabileceğini en azından tahmin ediyor ve bir yığın engeller çıkartıyordu.

Calp'ın bulduğu formül basitti. Ankara'dan Turhan Temuçin, Adana'dan Abdullah Kütküt ve İçel'den Aytekin Yıldız için "sizi örgüt benden istesin" diyordu. Örneğin Ankara'da Calp'ten yana tavır alan Ceyhun Kılıç, örgütü toplamış ve sorununu halletmişti. Calp'de bunun farkındaydı. Öteki illerde de bu tür sonuçlar alınırsa Yıldız, Kütküt ve Temuçin'in girişimlerini baştan kesmiş olacaktı. Engin Aydın'ın durumu ise daha bir değişikti. Tüm İzmir örgütü Aydın'ı istiyordu. Bu durumda Calp'ın yeni bir formül geliştirmesi gerekecek, bulmakta da güçlük çekmeyecekti. Engin Aydın'a "senin konunu grupta konuşalım" diyordu. Grupta Danışma Meclisi üyeleri çoğunluktaydı. Onların ise Engin Aydın'a sempatilerinin olmadığı biliniyordu. Sonuçta Engin Aydın, İzmir'den, Abdullah Kütküt, Adana'dan ve Turhan Temuçin, Ankara'dan aday gösterilmeyi başaracaklar, fakat aynı başarıyı SODEP'in de dahil olduğu seçimde elde edemeyeceklerdi.

Genel Başkan'ın eşi. Bu arada bir süredir ortada olan bir sorun seçimlerden sonra yeniden gündeme geliyordu. Necdet Calp'ın eşi Sevil Calp TKİ'de bir daire başkanıydı. Ve aynı zamanda dört yıl aradan sonra yeniden başlayan toplu sözleşme görüşmelerinde işveren temsilcisi olarak görev alıyordu. Bu durumun yaratacağı sakıncalar genç ekip tarafından Genel Başkan Calp'e anlatıldığında Calp, "Haklısınız. 6 Kasım'da ben milletvekili olduğum takdirde, Sevil, Aralık ayında görevinden ayrılacak." diyordu. Ama Calp'ın bu teminatı gerçekleşmeyecek ve Sevil Calp görevinden ayrılmayacaktı Daha sonra Sevil Calp'ın resimleri gazetelerde yer alırken, resim altlıkları da şöyle olacaktı: "Demir Leydi işçilerin aleyhine karar veriyor." Nitekim aradan aylar geçiyor ve kömür işçilerinin toplu sözleşmesi hâlâ imzalanamıyordu.

Gürkan olayı. Güzel konuşan, Sosyal Demokrat ilkeleri anlaşılır biçimde ortaya koyan bir insandı Aydın Güven Gürkan. Örgüt bugüne değin neyin peşinde gittiğini ancak Aydın Güven Gürkan'ın anlatmaya çalıştığı Sosyal Demokrat ilkeleri öğrendikçe fark edebiliyordu. Demek ki, ortada bir boşluk vardı. Gürkan işte bu boşluğu doldurmaya çalışıyordu.

Gürkan kısa sürede gerek basında gerekse parti örgütünde Calp'e alternatif olarak gösterilmeye başlıyordu. Partinin ilk kuruluşunda yoğun çabaları olan fakat daha sonra Calp ve arkadaşları tarafından partiden uzaklaştırılan genç bürokratlar, Aydın Güven Gürkan'ın kişiliğinde, hayal sükutuna

Engin Aydın, İsa Vardal'ı göndermek isterken kendi disiplin kuruluna gitti

uğradıkları, Calp yerine geçebilecek bir genel başkan adayı buldukları kanısındaydılar.

Gürkan iş başında. Ama önce parti yönetimine gelinmeliydi.. Henüz Calp bütün popüleritesini yitirmemişti. Çabalar bu noktada yoğunlaştırıldı. Sonuçta Dedeman Oteli'nde yapılan kurucular kurulu toplantısında, Engin Aydın Genel Başkan yardımcılığına, Aydın Güven Gürkan da Genel Sekreterliğe geliyordu. Dedeman'daki toplantıdan bir gece önce Aydın Güven Gürkan'ın İsrail Evlerindeki dairesinde bir toplantı yapılacak Engin Aydın'ın da çağrıldığı bu toplantıda Vecihi Ataklı, Mustafa Kani Bürke, Aydın Güven Gürkan ve Halil İbrahim Şahin katılacaktı. Toplantıda partinin, yeni yönetimi için yeni görüşler ortaya atılıyor, fakat daha çok genel sekreterin kim olacağı üzerinde duruluyordu. Engin Aydın, dışındakiler daha önce bir karara varmış gibi görünüyorlardı. Aydın ise, genişletilmiş kurucular kurulunda çoğunluğun milletvekillerinde olduğunu belirterek kendisinin de çok azını tanıdığını belirterek, "Bence milletvekillerinden birisi genel sekreter olmalı" diyordu. Engin Aydın'ın aklına Prof. Gürkan adı bir türlü gelmiyordu. Aydın daha sonra bunun nedenini şöyle açıklayacaktı." Güven Gürkan, biçim ne olursa olsun genel başkanlığa adını koymuştu. Bu yüzden genel sekreter olarak onun adını aklıma bile getirmiyordum."

Aydın Güven Gürkan'ın tepkisi ise "Ben genel sekreter olmazsam hiç bir görevi kabul etmem" şeklinde oluyordu. İsrail Evlerindeki toplantıdan çıkan sonuç, Gürkan ekibi milletvekillerinin çoğunu ikna ettiği ve başkanlık divanının mutlaka kazanılacağı biçimindeydi. Oysa ertesi sabah Dedeman Oteli'nde durumun hiç de böyle olmadığı görülecekti. Gerçi Aydın Güven Gürkan genel sekreterliğe seçilmişti ama, ekipten başkanlık divanına sadece Engin Aydın girebiliyordu. O da zar zor sağlanan on beş oyla. Hastürk-Özkaya ekibi, Gürkancıları beklenilenden fazla zorlamıştı. Ve Gürkan ekibine karşı çalışmaları hemen başlatıyorlardı. Genel Başkan Calp, önceleri bu ikilinin faaliyetlerini onaylamıyordu ama, Aydın Güven Gürkan ve arkadaşlarının kamuoyu önünde giderek artan ölçüde puan toplamaları ve Gürkan'ın genel başkan alternatifi olarak ortaya çıkması onu iyiden iyiye tedirgin etmeye başlıyordu.

Bulvar Palas darbesi. Engin Aydın'ın Genel Başkan Yardımcısı, Aydın Güven Gürkan'ın genel sekreter olduğu ekiple genel başkanın uyum sağlaması giderek güçleşiyordu. Anlaşmazlıkları günlük olaylar değil, temel ilkeler üzerindeydi. İşler, Başbakan Özal'ın da çok işine yarayan, Halkçı Partili dörtlerin İsrail gezisi sonrası gelişen olaylardan sonra iyice gerginleşti. Genel Başkan Yardımcısı Engin Aydın, İsrail gezisine parti adına yapılmışçasına bir görüntü verilmesinin ve genel başkanın kâh onaylayıcı kâh belirsiz tavrının karşısındaydı. Bu nedenle İstanbul milletvekili Sabit Ba-

tumlu'nun başlarını çektiği "İsrail Gezginleri"nin disiplin kuruluna verilmesini istiyordu. Hatta bu konudaki bir tartışma sırasında İsa Vardar'la da itişmeye varan bir tartışmaları olmuştu. Bu olay iplerin kopmasına yol açtı. Böylece, basında "Bulvar Palas darbesi" olarak adlandırılan Engin Aydın'ın genel başkan yardımcılığından, Aydın Güven Gürkan'ın genel sekreterlikten ayrılacakları genişletilmiş kurucular kurulu toplantısına doğru koşar adım yol alınmaya başlanıyordu.

Yılmaz Hastürk ve Günseli Özkaya'nın öncülüğünü yaptıkları "genişletilmiş kurucular kurulu toplantısında" Aydın Güven Gürkan grubu, yönetimden ayrılıyor ve Yılmaz Hastürk'ün genel sekreter olarak görev alacağı yeni ekip parti yönetimini ele geçiriyordu. Calp, oyununu oynamış ve şimdilik kazanmıştı.

Genel merkezin yeni ekibinin ilk uygulaması, Gürkan ekibi tarafından başlatılan il ve ilçe genel kurullarının bir bölümünü ertelemek oluyordu. Ocak, Şubat, aylarında yapılması öngörülen kurultayın da daha ileri bir tarihe erteleneceğine ilişkin söylentiler de, yeni genel merkez ekibinin Gürkan grubunu tasfiye etme niyetlerini kanıtlayan bir gelişme olarak yorumlanıyordu. Halkçı Partili çevreler bu yorumlarını doğrulayacak bir başka kanıt olarak da disiplin kurullarının çalıştırılma biçimini gösteriyorlardı.

Parçalanma kaçınılmaz görülüyor. Bu gelişmelerden sonra aralarında "onlar" grubunun da yer aldığı Gürkan ekibi için umut, ne zaman yapılacağı bilinmeyen kurultaya kalıyordu. Buna karşılık Genel Başkan Calp ile Özkaya, Hastürk ekibinin de Gürkancılara bu imkanı vermemek için ellerinden gelen çabayı harcayacakları açıktı. Gürkancıların parti yönetimini bütünüyle ele geçirmeleri hiç kuşkusuz HP'yi bugün bulunduğu çizgisinden kamuoyu önünde çok daha başka bir yere getirecekti. Calp'in genel başkanlığını koruması halinde ise, partinin mevcut görünümünde bir değişiklik olmayacağı bilinen gerçekti. Bu durumda HP'nin parçalanması ve Gürkan ekibinin partiden istifa etmeleri kaçınılmaz görünüyordu●

Uğur BÜKE

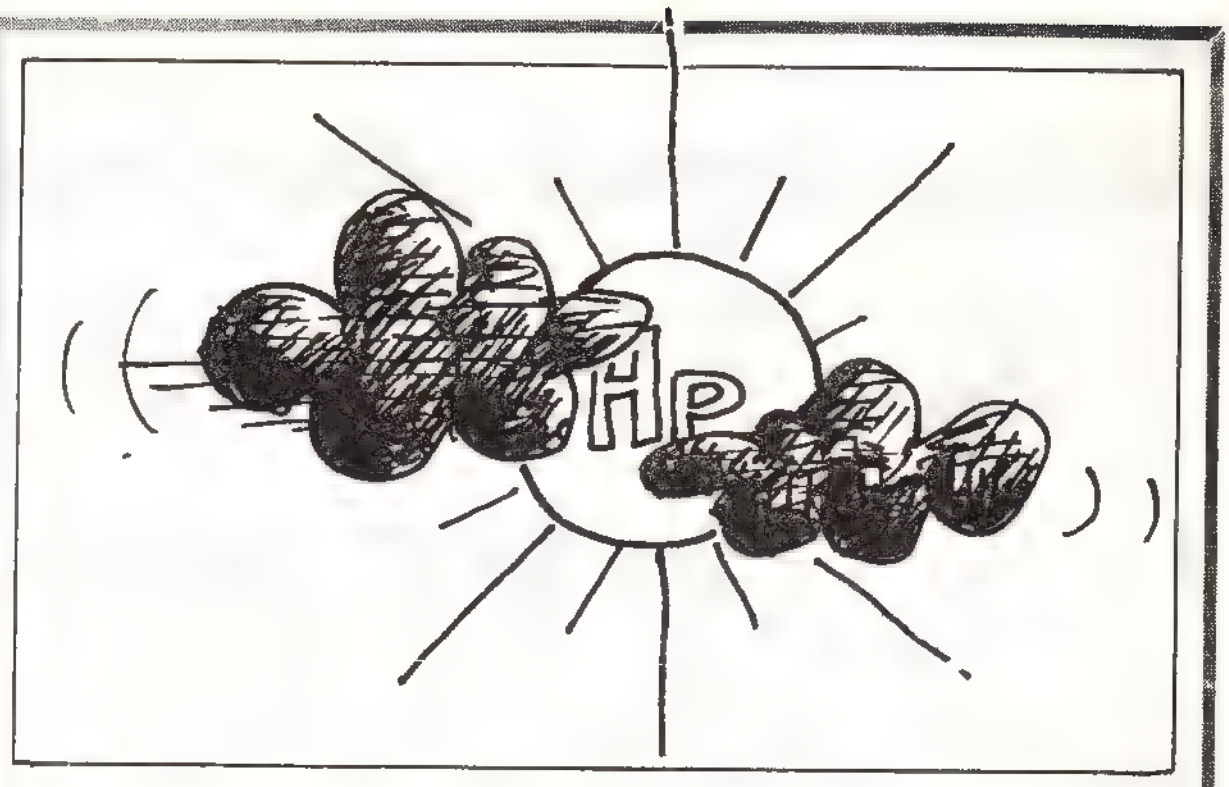

HP'DE SON GELİŞMELER

Cadı kazanı kaynıyor

Parlamento içindeki "Ana Muhalefet" Partisi'nde gün geçmiyordu ki, yeni bir çekişme, yeni bir tartışma ortaya çıkmasın. Kavga ortamının oluşturduğu "puslu hava" içinde "kurtlar ve kuzular" zaman zaman rollerini değiştirerek birbirlerini kovalıyorlardı. Bu kez de, kimi eski parti yöneticilerinin parasal konularda usülsüzlük yaptıkları, kimilerinin de parti programına aykırı konuşmalar yaptıkları yolundaki iddialar "cadı kazanlarını" yeniden kaynatmaya başlamıştı. Genel Merkez tarafından suçlanan ve Disiplin Kurulu'na sevkedilecekleri söylenen milletvekilleri bir basın toplantısı düzenliyor ve haklarındaki suçlamaları reddediyorlardı. Sinop Milletvekili Barış Can, "Bu iğrenç bir taktiktir. Hepsini ispata davet ediyoruz" diyor, Gürkan grubunun il ve ilçe kongrelerinde gösterdikleri başarı yüzünden bu suçlamalara kalkışıldığını söylüyordu. 10 Kasım günü HP'yi sessiz bırakan Necdet Calp'ı da suçlayan Sinop Milletvekili, "Parti lideri protokolde yer alıyor, Atatürk'ün altı ilkesini parti programına alıyor, ama 10 Kasım'ı unutuyor. Bir şeyler yapılması gereği, söylendiğine göre ancak otobüste aklına geliyor" diyordu. Usülsüz harcama yaptıkları gerekçesiyle suçlanan eski parti yöneticileri adına konuşan Adana Milletvekili Nuri Korkmaz da, "Ben ve arkadaşlarım partide ne harcama ile ilgili ne de gelir ve giderle ilgili bir para alışverişinde bulunmadık" diyor, suçlanan Aydın Güven Gürkan ve öteki yetkililerin veremeyecek hesapları olmadığını söylüyordu. Korkmaz, "Bu haber Parti merkezindeki birkaç hasta beyinin ürünüdür" şeklinde konuşuyordu...

Daha sonra Merkez Karar ve Yönetim Kurulu toplanarak, Rahmi Tuncagil ve Kazım İpek tarafından hazırlanan "makbuz verildiği halde kasaya girmeyen paralarla" ilgili raporu görüşüyordu. Calp, toplantıdan sonra yaptığı açıklamada, konuyu inceleyen heyetin raporunu incelediğini, ancak ne kadar makbuz kesildiğini ve bu makbuzların kimler adına kesildiğini bilmediğini söyleyerek konuya açıklık getirmekten kaçınıyordu. Toplantının ardından Gürkan ve arkadaşları il ve ilçe kongrelerinde bulunmak üzere Ankara'dan ayrılıyorlardı. Gürkan hareketinden önce bir arkadaşına, umutlu olduğunu, parti içindeki tarafsız grubun gerçekleri görerek harekete geçtiğini söylüyordu. Söylentilere göre, F.Ş. Övünç Kurucular Kurulu'nun toplanması için imza kampanyası açmıştı. Ne var ki, tüm bunlar olup biterken kazan kaynamaya devam ediyor, Gürkan ve arkadaşları bu kez de Disiplin Kurulu'na sevk ediliyorlardı.

Arıkan temcit pilavı mı?

TBMM'ye 1982 Anayasası'na göre sunulan ilk gensorunun temelinde "Arıkan Olayı" yatıyor. Ancak muhalefet partilerinin yaklaşımı "iktidara talip" olmaktan uzak

1977 yılının son günlerinden birinde dönemin Ana Muhalefet Partisi hükümeti düşürmek amacıyla, Başbakan Süleyman Demirel hakkında, "Anarşi, terör ve pahalılığı önleyemediği" gerekçesiyle TBMM Başkanlığı'na gensoru önergesini verirken, İstanbul'da "Güneş Motel"de görüşmeler tamamlanmış ve iktidar partisinden 11 milletvekilinin gensorunun kabulü yönünde oy kullanmaları garantisi alınmıştı.

Aradan yıllar geçiyor ve TBMM, 1982 Anayasası'nın hükümlerine göre ilk kez geçen hafta bir gensoru önergesine muhatap oluyordu. Önerge niçin verilmişti? Hükümeti düşürme olasılığı var mıydı? Hükümet kazara düşse bile, iktidara ciddi şekilde istekli bir muhalefet var mıydı? Yoksa amaç hükümete biraz çatıp "deşarj" olmak mıydı?

İddialar. Önerge sahibi MDP Manisa Milletvekili Mustafa İzci ve 23 arkadaşına göre, Başbakan Turgut Özal, Anavatan Partisi Genel Merkezi'nden kaynaklanan ve Bakanlar Kurulu'na yansıyan bazı tutum ve davranışları kayıtsız karşılamış, devlet kadrolarındaki bürokratların partizanlık yapmalarına, demeç vermelerine göz yummuş, eski Maliye ve Gümrük Bakanı'nın Meclis kürsüsünden dile getirdiği işkence iddialarına kulak asmamıştı.

İzci, Meclis'te önergesini sunarken yaptığı konuşmada Ekrem Pakdemirli, Adnan Kahveci , Hasan Celal Güzel, Selim Egeli gibi bürokratların "Babalarının çiftliğinde konuşurcasına laf ürettiklerini" öne sürüyor, Başbakan'ın da bu devlet memurlarının birer bakan gibi davranmalarına göz yumarak hukuku ihlal ettiğini iddia ediyordu.

MDP grubu adına söz alan Kamran İnan ise, hükümetin parti genel merkezinin etkisinde kalarak birçok memura çantasını toplattırıp kapıyı gösterdiğini, yalnızca böyle bir uygulamanın bile hükümeti güvenoyu istemeye zorunlu bırakacağını öne sürüyordu. İnan, daha çok Anavatan sıralarından atılan laflara yanıt bulmakla geçirdiği 20 dakikalık konuşma süresi içinde,

Mustafa İzci: Gensoru önergesi sahibi

Türkiye'de işkence yapıldığının bir eski bakan tarafından dile getirilmiş olmasının da, Türkiye'yi Avrupa'daki çeşitli uluslararası toplantı ve forumlarda zor durumda bırakacağını hatırlatıyordu.

Salı günkü birleşimde ANAP grubu adına konuşan Kâzım Kutay, "Memurun tarafsız olması, fikirsiz olması anlamına gelmez. Amirlerinin iznini alarak pekâlâ devlet memurları da kendi alanlarına giren konular hakkında görüş açıklayabilirler" diyordu. Kutay, eski Bakan Vural Arıkan'ın adının temcit pilavı gibi Meclis kürsüsüne getirilme nedenini de "Muhalefetin polemik merakı" olarak niteliyordu.

Politizasyon var. Halkçı Parti Grup Başkanvekili Turan Beyazıt ise, Anavatan'ın genel merkezindeki birkaç kişinin becerisiyle bin kişinin yapamayacağı güçte devlet kadrolarında politizasyona gidildiğini vurguluyor ve "12 Eylül öncesi mevcut olan bir sağ örgüt devlete sızmaktan da öteye adımlar atabilmektedir" diyordu.

Hükümet ise bu kez taktik değiştirmiş görünüyordu. Bundan önceki haftalarda yine muhalefet tarafından verilen ABD ile ilişkiler konusundaki "genel görüşme" ve gümrüklerdeki yolsuzluklarla ilgili "Meclis araştırması" önergelerinde olduğunun aksine, Devlet Bakanı Mesut Yılmaz'ı son koz olarak son dakikaya bırakıyordu.

Yılmaz konuşmasında "Gensoru önergesini ciddiyetle bağdaştırmanın mümkün olmadığını" belirterek, "MDP'nin önce önerge verme kararı aldığını, daha sonra da, bu önergeye gerekçe aradığını" öne sürüyordu. Yılmaz, Halkçı Parti sözcüsünü eleştirirken de, "Sayın Beyazıt HP'nin Grup Başkanvekilidir ve önergeyi haklı bulduğunu söylüyor. Eğer bu önerge ciddi ve haklı sebeplere dayanıyorsa, acaba Ana Muhalefet olarak kendileri gensoru önergesi vermenin şanını neden yavru muhalefete kaptırmışlardır" diye soruyordu.

Vural Arıkan

Mesut Yılmaz

Önerge sahiplerinin üzerinde en çok durduğu belli eğilimli kişilerin devlet kadrolarına atanmalarının yanıtını da Mesut Yılmaz şöyle veriyordu: "Geçmişte şu veya bu eğilimli diye bir kişiye görev vermemezlik edemeyiz. Zira biz insanın evrimine inanırız. Sizler ise insanların değişemeyeceğini savunuyorsunuz. Sizin bu statik kafanızla günümüzün dinamik Türkiye'si zaten idare olunamazdı."

Ad okunarak yapılan oylama sonucunda, gensoru önergesinin gündeme alınması 147'ye karşı 194 oyla reddediliyor ve muhalefet parlamenterlerinin bile çoğu, gerçekten bu önergenin neden verildiğini birbirlerine sorarak Meclis'in döner kapısından çıkıyorlardı ●

İKİ NOKTA ÜSTÜSTE / Halûk ŞAHİN

Dilsizleşme tehlikesi

İspanyol Şairi Lorca'ya bir şiir için "Bu kadar kötü bir şiiri nasıl sevebilirsin?" diye sormuşlar.

"Ohoo!.." demiş Lorca. "Siz bir de benim sevdiğim şarkıları bilseniz!"

Ne zaman müzik konusunda bir tartışmaya kulak versem aklıma bu minik anekdot gelir. Kötü şarkıları sevebilmenin yalnızca Lorca'ya özgü bir şey olmadığını düşünür, için için avunurum. Müziğe karşı özel bir yeteneği olmayan, özel bir müzik eğitiminden geçmemiş bir cumhuriyet çocuğu olarak müzik geçmişim aşureyi andırır. Neler vardır kulaklarımda yankılananlar arasında neler: Ortaokulda notalarıyla öğrettikleri Bizet'in aryasından sokaktan kaptığım yavan çingene şarkılarına, yürekli Rumeli türkülerinden melankolik Selahattin Pınar şarkılarına, Pir Sultan Abdal'ın ilahilerinden zenci "spiritual"larına, Nat King Cole'un kadife sesinden Ajda Pekkan'ın yayvan notalarına kadar...

İyi kötü ayırımı yapmadan bunların çoğundan haz almışımdır. Belki hâlâ da alabilirim. Haz verici bir melodi olarak müziğin kökeni, niteliği, kimliği beni pek ilgilendirmez. Kilise, tekke, çeşmebaşı, saray, alafranga, alaturka, arabesk... Kötü şarkıları da sevebilirim.

Salih Memecan

Ama bir **ifade aracı** olarak aynı sorular beni yakından ilgilendirir. Kültürel yaratımın diğer alanlarında benzer sorular beni ilgilendirdiği kadar.

Çünkü müzik, şu iletişim çağında, salt bir haz aracı olmanın ötesinde işlevler yüklenmiştir. Bizimki gibi ileti bombardımanı altındaki kültürler standartlaşma ve homojenleşme tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyorlar. Buna karşı, bizim kendi ifade olanaklarımızı geliştirerek meramımızı kendimize ve başkalarına anlatabilmemiz gerekiyor.

Herkesin her an herkesle konuşmasının teknolojik olarak ilk kez mümkün olduğu çağımızda, **dilsizlik** tehlikesi de artıyor. Salt seyirci, dinleyici olup avunup gitmek o kadar kolaylaştı ki...

İletişim çağında konuşma kanalları çoğalıyor, hızlanıyor, etkinleşiyor. Ama kim konuşuyor o kanallarla? Hangi yönde akıyor sular?

Kültür açısından tam rüzgârlı bir tepe gibiyiz. Her tür rüzgâr, her çeşit esinti kopup geliyor bizi buluyor. Başkalarının dertlerini, duygularını, düşlerini dinlemekte üstümüze yok. Amerika'nın güneyindeki toplumsal yapının zaman içinde değişiminden, New York'ta orta sınıf kadınlarının ihanet ve mutsuzluklarına, yüz yılın başında İngiliz soylularının sorunlarından günümüzde esrar çekmiş delikanlıların hezeyanlarına kadar ne çok yaşantıya ortak oluyoruz ekran başında. Ne güzel anlatmışlar diye gıpta bile ediyoruz.

Buna bir itirazım yok. Şu zamanda kültürel olarak içine kapanmanın geçerli bir yol olmadığını, hatta mümkün olmadığını biliyorum.

Bırakınız gelsinler, bırakınız anlatsınlar...

Ama bir şartla: Biz de kendi öykülerimizi, kendi duygularımızı, kendi düşlerimizi anlatmaktan geri durmayalım. En güncel, en anlamlı olanı en çağdaş araçlarla en iyi biçimde ifade etmeyi ihmal etmeyelim. Onlarınkinden geri kalmayan ama bizim olan bir müziğimiz, edebiyatımız, sinemamız olsun.

Kültür işleye işleye oluşur. Suskunluğun sonu dilsizleşme, dilsizleşmenin sonu kültürsüzleşmedir.

★ ★ ★

Ben müzikte arayış, sinemada ulusallık, edebiyatta yenilik tartışmalarını hep böyle bir bağlamda değerlendiriyorum. Zülfü Livaneli'nin müziğini dinlerken, Hüseyin Karakaş'ın "Kartallar Yüksek Uçar"ını izlerken Şerif Gören'in filmini seyrederken, Latife Tekin'in romanını okurken vb... aklımda böyle sorular var. Haz almanın ötesinde sorular bunlar... Çağdaş Türk sanat ve kültürünün en yaşamsal soruları...

GÖKOVA / TERMİK SANTRAL

Cinayete rüşvet karıştı

Milas Ziraat Odası eski Başkanı Rüştü Özer TEK yöneticilerinin kendisine 10 milyon lira rüşvet önerdiklerini açıkladı

"Sizi TEK'e sözleşmeli personel olarak alalım, sözleşmeye de süresi sona ermeden feshedilmesi halinde 10 milyon liralık tazminat ödenir hükmü koyalım. Sizi bir kaç ay sonra işten çıkarırız, 10 milyonluk tazminatınızı alırsınız. Ancak bu termik santralla uğraşmaktan vazgeçin..."

Cennet Gökova'nın ağacını, kuşunu, narenciyesini, tütününü, eflatun sularını "asit yağmurlarından" ve kömür tozlarından korumak için; saltanatı topu topu 24 yıl sürecek olan Kemerköy (Ören-Türkevleri) termik santralının yapımını engelleme yolunda dişe diş bir mücadele veren Milas'ın Ziraat Odası eski Başkanı Rüştü Özer, Türkiye Elektrik Kurumu'nun kendisine nasıl rüşvet teklif ettiğini birkaç gün önce Ankara'da bu sözlerle açıklıyordu. TEK'in Kemerköy bucağına göz koymasıyla, bu kuruma karşı mücadele bayrağı açan Rüştü Özer, 19 Ocak 1983 akşamı Milas'a gelen iki TEK yöneticisinden, sus payı olarak bu tazminat önerisini alıyordu.

İlkbaharda yapılan yerel yönetim seçimlerinde MDP'den belediye meclisi üyeliğine adaylığını koyduğu için, Ziraat Odası Başkanlığı'ndan istifa eden Özer, Kemerköy bucağında oturan ve yöre halkı üzerinde etkinliği olan emekli öğretmen Ali Sonkul'a da TEK'in çengel attığını bildiriyordu. TEK Temsilcileri Milas'a geldiklerinde, Ali Sonkul'u da bularak, Kemerköy'deki evi için değerinin beş katı üzerinde bir istimlak bedeli tahakkuk ettirebileceklerini çıtlatmışlar, Ali Sonkul da TEK'çileri kovalamıştı.

Öte yandan, Milas'ta **Nokta** muhabirinin konuya ilişkin sorusunu yanıtlayan Ali Sonkul ise şunları söylüyordu: "Muğla Valiliği'nde düzenlenen, dokuz bakanlığın temsilcileriyle birlikte Rüştü Özer'in de katıldığı toplantıda, ben de bulunmuştum. Ören-Türkevleri köylülerini temsil ediyordum. Pek çok kişi gibi ben de santralın yapılmasına karşı çıktım. Toplantıdan sonra tam kapıdan çıkarken TEK'in Ankara'daki yöneticilerinden Yahya Işıtan yanıma geldi, 'kardeşim siz ne istiyorsunuz? Söyleyin. Ne isterseniz vereceğiz. Ne isterseniz yapacağız. Yeter ki aradan çekilin' dedi. Ben de ona, 'köylümün paraya ihtiyacı olsaydı size gelir rica ederdim. Fakat benim köylümün, toprağına, evine, barkına ihtiyacı var' dedim".

Devlet yalan söyler mi? TEK çevreyi kurtarmaya çalışan kişileri susturmanın yollarını ararken, bu kez Türkevleri köyünün kadınları seslerini yükseltiyorlar ve puslu bir yaz sabahı köyün arazisine giren TEK'in kamyonetini "tutukluyorlardı"...

Olaylar hızla gelişiyordu. 29 Ekim'de MDP Genel Sekreter Yardımcısı, Muğla Milletvekili Muzaffer İlhan'ın başkanlığında 3 kişilik bir parlamento heyeti Gökova'ya giderek incelemelerde bulunuyor ve dönüşünde ayrıntılı bir rapor hazırlıyordu. Bu raporda yer alan birbirini yalanlayan belgeler ise oldukça ilginçti...

Örneğin, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Planlama ve İmar Genel Müdürlüğü, Türkiye Ziraat Odaları Birliği'ne (TZOB) Ayla Beşkardeş imzasıyla gönderdiği 7 Haziran 1984 tarih ve H.04-1258 sayılı yazısında, Kemerköy termik santralı konusunun "Sanayi Arsaları Tetkik Komisyonu"nda görüşüldüğü belirtiliyor ve şöyle devam ediliyordu:

"Konuya ilişkin, Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı görüşleri olumsuz olduğundan anılan tesislere bakanlığımca ön izin verilemediği, TEK Genel Müdürlüğü'ne ve Muğla Valiliği'ne bildirilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim."

Bu bilgiyi alan TZOB, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na başvurarak, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın santrala izin vermemesi karşısında TEK'in ne yapacağını soruyordu. TEK Genel Müdürlüğü'nden bu kez 10 Ağustos 1984 tarihinde 01. BHİM. 13-3184 sayı ile TZOB'ye gönderilen ve Genel Sekreter Oktay Eryüce ile Genel Sekreter Yardımcısı Sabahattin Gültekin'in imzalarını taşıyan yazının son paragrafında ise, "Halen 18 kuruluşun katıldığı Sanayi Arsalara Tetkik ve Tahsis Komisyonu'ndan bu arazinin tahsisi hususunda gerekli müsade istihsal edilmiştir. Santralın sözleşmesi de halihazırda imza edilmiş bulunmaktadır" deniliyordu.

Öte yandan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Yalpar Kaynak da, 28 Eylül 1984' te Türkevleri köyü muhtarlığına gönderdiği 75. 792 sayılı yazıda, "adı geçen santralın sahilden bir kilometre içeride tarıma elverişli olmayan arazi üzerinde kurulmasına Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın 18.6.1984 tarih ve H.04.1482/9052 sayılı yazısıyla ön izin verilmiştir" diyordu.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'ndan Ayla Beşkardeş istediği kadar 7 Haziran 1984 tarihli yazısında ön izin verilmediğini açıklayadursun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı izni "elçabukluğu" ile çıkartıvermişti...

Müsteşar Yardımcısı Kaynak'ın yazısında santralın tarıma elverişli olmayan arazi üzerinde kurulacağı da belirtiliyordu, ama Muğla Teknik Ziraat Müdürlüğü'nün verdiği rapor, TEK'in bugün hâlâ santral kurmak için kamulaştırılmasını istediği arazinin 550 dönümünün Türkevleri köyünün tarım arazisi

Muzaffer İlhan

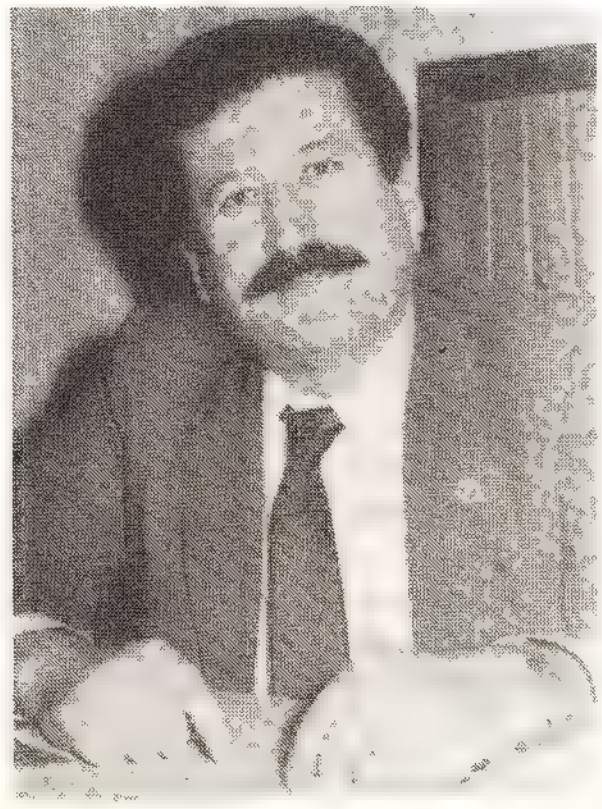

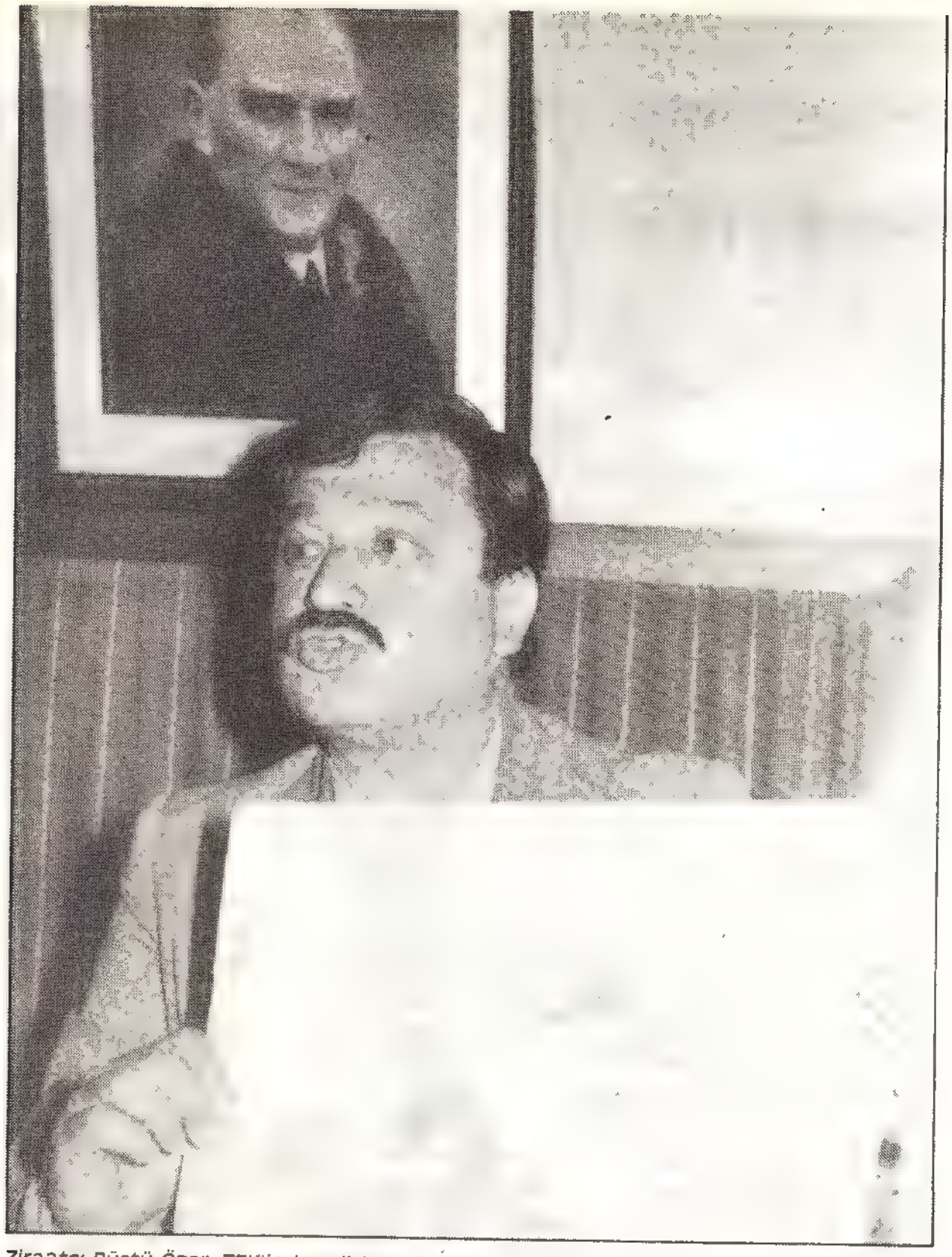

Ziraatçı Rüştü Özer, TEK'in kendisine rüşvet teklif ettiğini açıkladı

olduğunu belirtiyordu. Muğla Teknik Ziraat Müdürlüğü'nden Ziraat Yüksek Mühendisi Tuncay Akgönül ile Orhan Bora'nın 11 Kasım 1982'de düzenledikleri raporun son bölümü aynen şöyleydi:

"Söz konusu arazide sulama olanakları olduğundan, narenciye bahçeleri ve zeytinlik tesisleri kurulmuştur. Tarla ziraati olarak; tütün, susam, hububat, mısır ve pamuk tarımı yapılmaktadır. Arazi sınıf itibariyle de ikinci sınıf tarım arazisi grubuna girmektedir. Bu duruma göre, TEK Genel Müdürlüğü'nce bu tesislerin, kamulaştırılması düşünülen saha yerine, bu sahaya bitişik bulunan Sazlık Mevkii'ndeki hazineye ait ve hali hazırda kullanılmayan 6. sınıf arazi üzerinde yapılmasının daha uygun olacağı kanaatine varılarak işbu rapor tanzim ve imza edilmiştir."

İlhan ne diyor? Ankara'da Rüştü Özel ile birlikte kamulaştırmayı durdurabilmek için bakanlık bakanlık dolaşan Muğla Milletvekili ve MDP Genel Sekreter Yardımcısı Muzaffer İlhan ise, TEK'in amacının "Üzüm yemekten çok, bağcıyı dövmek" olduğunu vurguluyordu. İlhan'a göre, TEK, Gökova Körfezi'nde yıllardan beri kendi mensuplarına bir tatil sitesi kurma peşinde koşmuş, ancak kamulaştırmayla ilgili yasalar dinlenme sitesi amacıyla arazi istimlakına izin vermediğinden termik santral bahanesini ortaya atmıştı...

Muzaffer İlhan; Ören kasabasına 15 kilometre uzaklıktaki Hüsamlar kömür havzasında TEK'in istediği kadar santral kurabileceğini söylerken, o yörede soğutmanın da göletler aracılıyla sağlanabileceğini belirtiyor, ancak "TEK çalışanlarının denize gire çıka tatil yapabilmesi" için santralın zorla kıyıya oturtulmak istendiğini ileri sürüyordu.

Son günlerde bölgeye santralın yapımını üstlenen Polonya firması "Elektrim"in taşaronu sıfatıyla ENKA Holding'in sondaj ve harfiyat uzmanlarının geldiğini, bunlardan bazılarının köylüleri tehdit edercesine konuşmalar yaptıklarını bildiren İlhan, "Gökova Körfezi'nin 33 kilometre kuzeyinde Yeniköy'de kurulan 630 megavat gücündeki 3 üniteli santral için 1800 dönüm arazi istimlak edilmişken, toplam 420 megavat olarak planlanan iki üniteli Kemerköy Santralı'na neden 5500 dönüm arazi isteniyor?" diye soruyordu.

Önerge verildi. Olayın üzerine var güçleriyle gitmeye kararlı gözüken MDP Genel Merkez ve grup yöneticileri ise, geçen hafta içinde Kemerköy termik santralı sorununa artık parlamentoda çözüm aranmasını kararlaştırıyorlardı.

Gökova Santralı daha kurulmadan lafıyla üretilen enerjinin, Millet Meclisi'ni de kızıştırması beklenirken, Meteoroloji Mühendisleri Odası da bir açıklama yaparak, "Termik enerji kirli enerjidir" diyordu. Odanın açıklamasında; hava kirliliği ve çevre sorunlarına gereği gibi önem verilmemesinin en somut örneğinin Gökova Termik Santralı ile ilgili yer seçimi olduğu vurgulanıyordu. Açıklamada, kirliliğin yalnızca kaynaktan alınacak önlemlerle giderilemeyeceği, ayrıca santral için seçilecek yörenin meteoroloji parametrelerinin de bilinmesi gerektiği dile getiriliyordu. Ne var ki, Özal hükümeti tarafından hem hakim, hem savcı, hem de bilirkişi işlevlerinin tümü birden üstlenilerek "gereği" çoktan düşünülmüş, gerek bilimsel, gerekse bürokratik karşı çıkmaların tümü "cahillik"le suçlanarak bir kalemde yok sayılmıştı... Artık Gökova'da ENKA İnşaat güzel güzel "hafriyatlarını" yapabilir, TEK yöneticileri "şimdilik" mavi olan denizin kıyısında güneşlenebilirlerdi. İşte bu da "Özal demokrasisi"nin yeni "cilvelerinden" biriydi●

Tanak
SANAT GALERİSİ
Behruz Kia
Resim Sergisi
19 Kasım-3 Aralık
Nispetiye Cad. 44 Etiler Tel: 165 19 35

Ceza mı, önlem mi?

Ankara ve İstanbul Baroları'nın Avukatlık Yasası'nda yapılan değişiklik konusunda getirdikleri farklı yorumlar, uygulamada çelişkilere ve tartışmalara yol açtı

Geçtiğimiz ay Ankara ve İstanbul Sıkıyönetim Savcılıklarından aynı tarihlerde çıkan ve aynı konuda olan iki yazı, İstanbul ve Ankara Baroları'nın Yönetim Kurulları'na ulaştı. Sıkıyönetim Savcılıklarınca gönderilen yazılarda, haklarında devletin şahsiyetine karşı cürümden dolayı dava açılan avukatların adları bildiriliyor ve gereken işlemin yapılması isteniyordu.

Gereken işlemden kastedilen işten yasaklanmaydı. Çünkü Avukatlık Yasası'nın 154. maddesinde yapılan son değişikliğe göre devletin şahsiyetine karşı cürümden dolayı haklarında dava açılan avukatların meslekten yasaklanmaları gerekiyordu. Bu kararı, Baro disiplin kurulları ya da Adalet Bakanlığı alacaktı. Sıkıyönetim Savcılığından gelen yazılarla birlikte, kamuoyunda uzun tartışmalara yol açan bu yasa değişikliğinin bir uygulaması gündeme geliyordu.

Her iki Baro da aynı üst kuruluşa, Barolar Birliği'ne bağlıydı. Her ikisinin de görevleri aynı, amaçları ortaktı: Savunmayı korumak. Ama her nedense, Sıkıyönetimden ulaşan yazı, iki baroda birbirinden tamamen farklı işlemlere tâbi tutuluyordu.

Ankara Barosu Yönetim Kurulu, adı geçen avukatlar aleyhine, söz konusu suçların yasa değişikliğinin yapıldığı tarihten önce işlenmiş olduğunu belirtiyor, avukatlar hakkında herhangi bir işlem yapılmamasına karar veriyordu. Ankara Cumhuriyet Savcılığı da Baro'nun bu kararının altına "itiraz etmiyoruz" şerhi düşerek kesinleştiriyordu. Aynı günlerde toplanan İstanbul Barosu Yönetim Kurulu ise farklı bir tutumla hakkında dava açılan 8 avukatı disiplin kuruluna sevkediyor ve 20 Kasım'daki disiplin kurulu toplantısında savunmalarını yapmalarını istiyordu.

Ceza mı, önlem mi? İki Baronun kararları arasındaki çelişki Avukatlık Yasası'nın değiştirilen maddesi ile ilgili farklı yorumlardan kaynaklanıyordu. Hakkında dava açılan avukatların işten yasaklanmaları ceza mı, yoksa önlem miydi? Ceza olarak kabul edildiğinde, ceza hukuku ilkelerine göre, işten yasaklanmanın yasa değişikliğinden önce işlenen suçlara, uygulanamaması gerekiyordu. Önlem olarak kabul edildiğinde ise, uygulama yasa tarihinden geriye götürülebilirdi.

Ankara Barosu Başkanı Önder Sav, **Nokta**'ya yaptığı açıklamada, "İşten yasaklama konusu bir tedbir değil, cezadır" diyor ve şöyle devam ediyordu: "Avukat yargılama sonunda beraat etse bile işlemediği bir suçtan cezalandırılmış olmaktadır. İşlerini üstlendiği müvekkilleri de avukatla birlikte cezalandırılmakta, savunmasız bırakılmış olmaktadır." Ceza Hukuku Profesörü Çetin Özek de, bir avukat hakkında kamu davası açılmasının avukatlık mesleği ile ilgili bir niteliği bulunmadığına göre mesleğin korunmasına yönelik bir önlem sayılamayacağını ifade ediyor ve "İşten yasaklama özü ve yapısı bakımından kamu hizmetlerinden mahkûmiyet cezası niteliğindedir" diyordu. Buna karşılık, söz konusu maddenin ceza değil, önlem olduğunu savunanlar da vardı ki, İstanbul Barosu'nun da bu görüşte olduğu anlaşılıyordu.

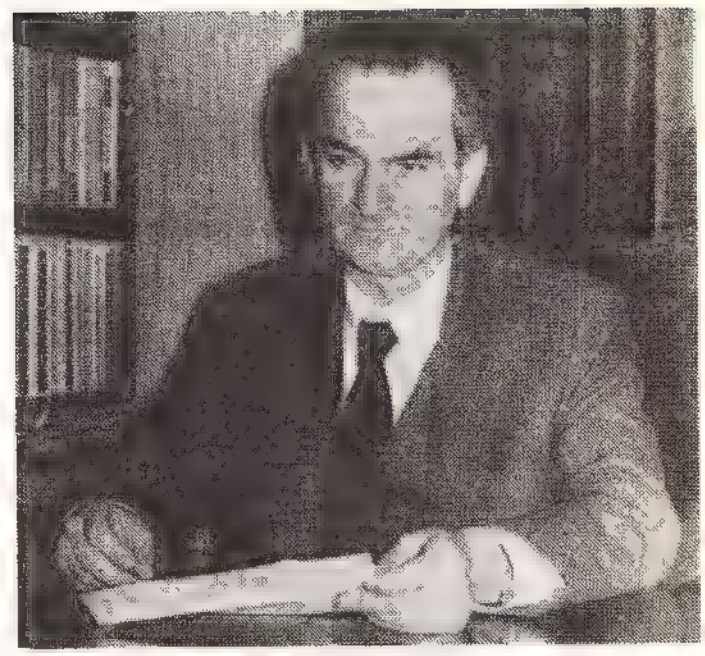

Önder Sav: "İşten yasaklama konusu bir tedbir değil, cezadır."

Önlemi kim alır? Ancak tartışma bu kadarla da kalmıyordu. İşten yasaklanmanın bir önlem olduğu kabul edilse bile, bu kez de "önlemi kim alabilir?" tartışması gündeme geliyordu. Yapılan yasa değişikliği önlem uygulama yetkisini Baroya ya da Adalet Bakanlığına, yani idareye veriyordu. "Oysa" diyordu Avukat Turgut Kazan, "İdareye önlem uygulama yetkisi tanınması mümkün değildir. Anayasa'-

nın 19. maddesine göre, önlem ancak mahkeme kararıyla ve ancak suçluluğun saptanması halinde kararlaştırılabilir.''

''Savunmaya darbe''. Geçtiğimiz günlerde uygulamanın başlamasıyla birlikte yeniden alevlenen bu tartışmalar aslında yasa değişikliği tasarısının hazırlanmasıyla birlikte başlamış ve uzun süre devam etmişti. Barolar Birliği başta olmak üzere çok sayıda kuruluş ve hukukçu bu değişikliğin savunma hakkına indirilmiş yıkıcı bir darbe olduğu görüşündeydi. Bu değişiklik, her avukatı her an meslekten yasaklanma tehdidi, her sanığı da her an avukatsız kalma tehlikesi karşısında bırakıyordu. Örneğin, yapılan değişiklikten sonra, mahkemede ''Müvekkilime işkence yapılmıştır'' diyen bir avukatın polisi küçük düşürdüğü iddia edilip TCK'nin 159. maddesinden dava açılabilir ve sonunda beraat etse bile bu beraat kararı verilinceye kadar avukatlıktan yasaklanabilirdi. Yine, savcılık ya da mahkeme heyetini eleştiren sözler ''Adliyeye hakaret'' sayılarak aynı maddeden dava açılıp işten yasaklanma mümkün olabilirdi. Ayrıca yeterli titizlik gösterilmeden ve aceleyle yasalaşan işten yasaklama hükmü,uygulamada tutarsızlıklara da yol açıyordu. Örneğin, ''haber vermeden beynelminel bir cemiyete üye olma'' iddiasıyla yargılanan bir avukat, TCK'nin 143/3 maddesini ihlal ettiğinden dava süresince avukatlıktan yasaklanıyor, buna karşılık suçu sabit olsa, birkaç bin lira para cezası ödeyerek avukatlığa başlıyordu. Bu durumda avukat için ''akıllı'' davranış, suçu işlememiş bile olsa iddiayı bir an önce kabul edip davayı bitirmek ve para cezasını ödeyip işine dönmek oluyordu.

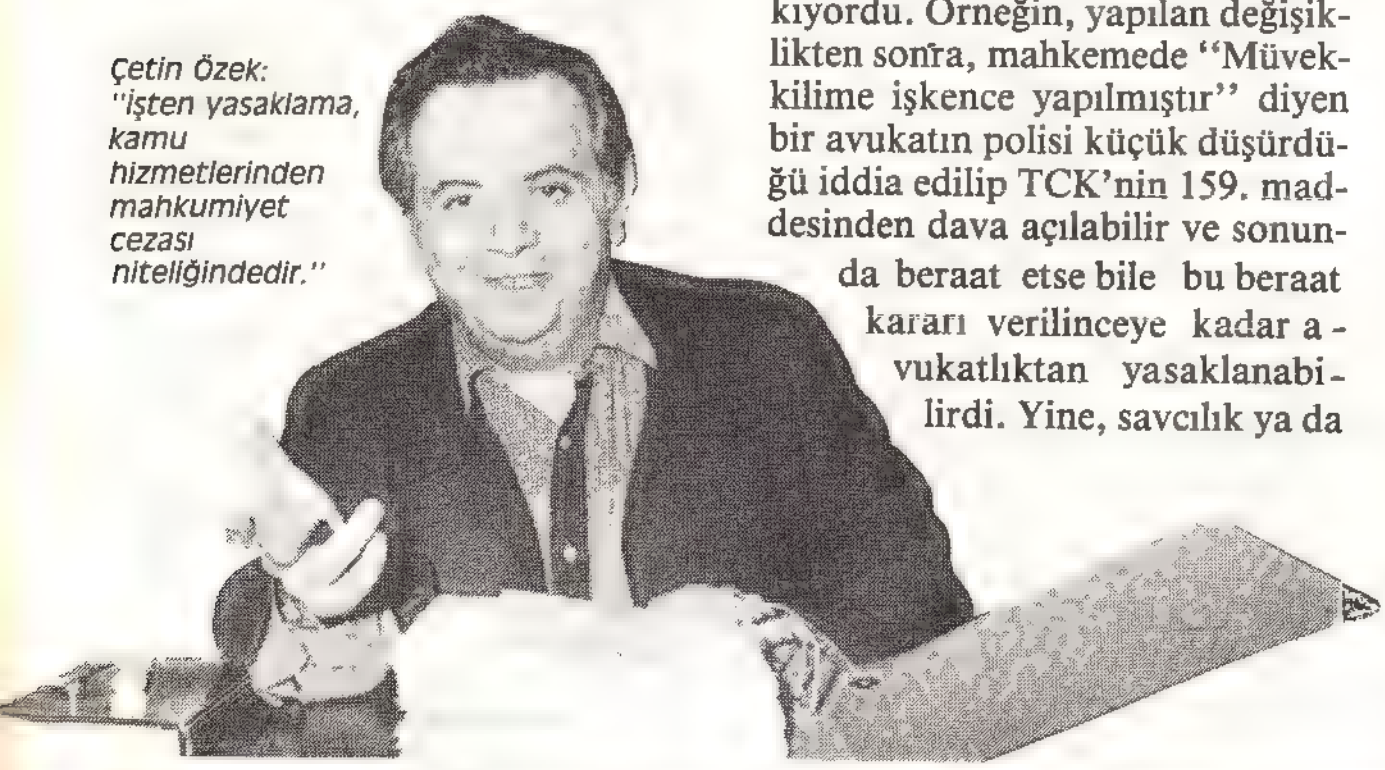

Çetin Özek: ''İşten yasaklama, kamu hizmetlerinden mahkumiyet cezası niteliğindedir.''

''Kısacası'' diyordu yasa değişikliğine karşı olan hukukçular, ''Avukatlık mesleğini korumak için alınmış bir önlemden değil, olsa olsa savunma hakkına karşı alınmış bir önlemden söz edilebilir.''●

''Savunmadan duyulan hoşnutsuzluk''

Türkiye Barolar Birliği Başkanı Teoman Evren, Avukatlık Yasası'nda yapılan değişiklik ve ortaya atılan farklı yorumlar konusundaki görüşlerini* Nokta'*ya açıkladı:

''Avukatların hiçbir meslek grubuna reva görülmeyecek tarzda işten yasaklanarak cezalandırılmaları kuralı, bağımsız savunmaya ve dolayısıyla bağımsız yargıya indirilmiş önemli bir darbedir. Avukatlık Yasası'nın 154. maddesinde bazı suçların avukatlar tarafından işlendiğinin sadece iddia edilmiş olması meslektaşlarımızın işten yasaklanması, uzun süren davalar boyunca çalışma hak ve özgürlüğünden yoksun kalmaları sonucunu doğurmaktadır. Kural haksız olduğu kadar, patolojik yapıdadır. Hiçbir meslek mensubu suç işlediği saptanmadan meslekten men edilmemektedir. İnsanların en çok özgürlüğe sahip olması gerekeni, başkalarının mukaddes savunma hakkını görev olarak yüklenen avukatlardır. Avukatlar para cezasını, birkaç günlük hapis cezasını öngören suçlarla itham edilmeleri halinde dahi işten yasaklanmaktadırlar.

54 sayılı kanun gücünde kararname ve sonra 3003 sayılı yasa ile avukatlık kanununun 154. maddesi önemli oranda değişikliğe uğramıştır. Değiştirilen metnin makabline teşmil edilip edilmeyeceği tartışılmaktadır. Tartışmada işten yasaklamanın bir tedbir olduğu bu nedenle geçmişi de kapsayacak şekilde uygulanabileceğini ileri sürenler olduğu gibi, bunun bir ceza olduğunu 'kimsenin işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamayacağını' Anayasa'nın 38. maddesine dayanarak ileri sürenler de vardır.

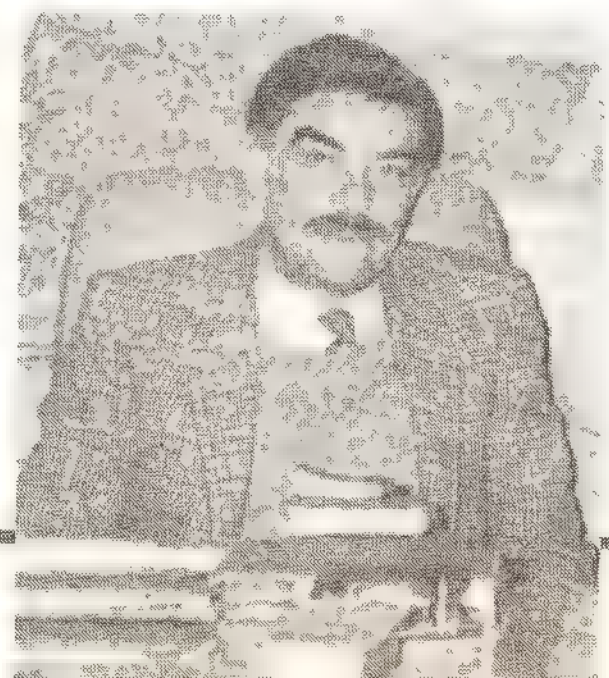

Kanımızca 1136 sayılı yasanın 154. maddesinde düzenlenen işten yasaklama ne tedbirdir ve ne de cezadır. Her türlü cezadan daha ağır bir peşin cezalandırılmadır. Bu kadar ağır bir yaptırımın yasa değişikliğinden önceki olaylara uygulanması anayasaya açıkça aykırı bir haksızlığın daha da ağırlaştırılarak uygulanması sonucunu doğurmaktadır.

Kural anayasaya açıkça aykırıdır. Anayasa'nın 135. maddesi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları için bazı kısıtlamalar getirmiştir. Bu kısıtlamaya ilişkin kuralların yasalara intikali aşamasında kanun kuvvetinde kararnameler ve kanun çıkarılmıştır. Avukatlık mesleği için 54-79 sayılı kararnameler çıkarılmış daha sonra 3003 sayılı yasa kabul edilmiştir. Kararname ve yasada sadece avukatlar için tepkisel olarak işten yasaklama ile ilgili bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme Anayasa'nın 135. maddesinde öngörülen amacı açıkça aşmıştır. Savunmadan duyulan hoşnutsuzluk nedeni ile avukatlık mesleğinin cezalandırılması gibi bir yanlışa düşülmüştür.''

Emniyet Müdürünün sonu

Emniyet eski müdürlerinden Zahit Avcıbaşıoğlu, İstanbul Gaziosmanpaşa yakınlarında ortaya çıkarılan bir eroin laboratuvarının "finans kaynağı" olarak yakalandı

Elazığ'dan Ankara'ya gitmekte olan Hazar Turizm Şirketi'ne ait otobüs Ankara yakınlarında, Kayaş mevkiinde emniyet görevlilerince durduruluyordu. İki polisin "olağan" kimlik kontrolü yapmasından sonra, yoluna devam eden otobüste gerek şoför, gerekse Adem Kılıç'ın da aralarında bulunduğu yolculardan hiçbiri, Elazığ'dan başlayan ve Ankara terminaline kadar sürecek sıkı bir takibe alındıklarının farkında değildiler...

Emniyet görevlileri, Adem Kılıç'ın otobüste bulunduğunu tespit etmişlerdi, ancak eroinin otobüsün neresinde saklı olduğunun bilinmemesi nedeniyle izlemeyi terminale kadar sürdürmeyi yeğlemişlerdi.

Adem Kılıç, terminalde otobüsten indikten sonra, görünüşte yiyecek olan üç çuval halindeki kolileri bir taksiye yükleyerek Demetevler semtindeki Nizamettin Kılıç'a ait eve gidiyordu. Görevli ekiplerce eve yapılan baskında, Adem Kılıç'ın Elazığ'dan getirdiği 13 kilo 170 gram eroin ele geçiriliyor, Nizamettin Kılıç, Adem Kılıç ve Ali Rıza Kılıç yakalanıyordu. Kılıç'lar, Hacı Ferzande Yakut'tan aldıkları baz morfin ile Ahmet Yaprak'tan sağladıkları kimyevi maddelerle, Yusuf Gündüz'ün evinde eroini imal etmişlerdi. Eroinin Almanya'ya gönderilmesi için teslim edileceği kişi ise, emniyet eski müdürlerinden Zahit Avcıbaşıoğlu idi.

Yeni bir laboratuvar. 1979 yılında meydana gelen bu olay sonrası, diğer sanıklarla birlikte hüküm giyen Emniyet Müdürü Zahit Avcıbaşıoğlu'nun şansı yaver gidecek 2 yıl hapis yattıktan sonra salıverilecekti.. Salıverildikten sonra İstanbul'a yerleşen Zahit Avcıbaşıoğlu, narkotik şubesinde görev yaptığı sıralar, uzmanlaştığı uyuşturucu konusundan kopamayacak, önceki hafta İstanbul Gaziosmanpaşa Bolluca köyü yakınlarında ortaya çıkarılan eroin imal laboratuvarının "finans kaynağı" olarak yakalanacaktı.

Gaziosmanpaşa'nın Bolluca köyünde eroin laboratuvarının ortaya çıkarılmasından sonra yakalanan sanıklardan ikisi

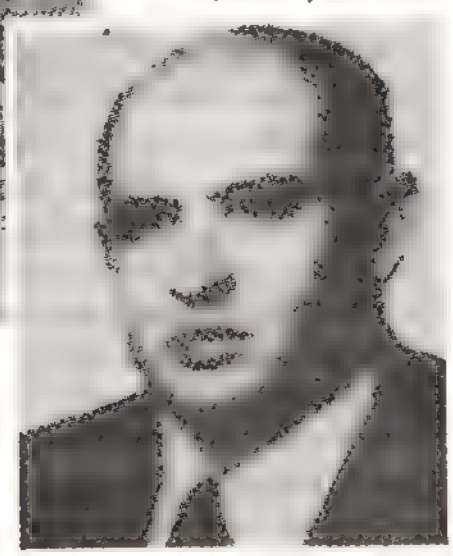

Zahit Avcıbaşıoğlu, eroin imalatçılarının finans kaynağı olarak yakalandı

Birlikte yakalandığı Selahattin Alemdar'ın, polisteki ifadesine göre, Avcıbaşıoğlu ile Alemdar, ortak bir arkadaşları aracılığıyla, Alemdar'ın Aksaray'daki emlakçı dükkânında karşılaşıyorlardı. O sırada ise Alemdar, Yugoslavya'da yine eroin suçundan hapis yattığı zaman tanıştığı İranlı iki arkadaşı ve yine İranlı olan karısından "eroin imal türü" üzerine çıkan anlaşmazlık sonucu ayrılmıştı. Selahattin Alemdar, daha sonra Zahit Avcıbaşıoğlu ile ortaklaşa yürüttükleri işi, şöyle anlatacaktı:

"Zahit'e, bana maddi destek sağlarsa, eroin imal edebileceğimi söylediğimde, olumlu cevap verdi. Zahit bana, ayrılırken ev adresini ve telefonunu verdi. Görüşmelerimiz devam etti. Daha sonra Zahit Avcıbaşıoğlu bana, 5 milyon lira verdi. Aradan biraz zaman geçtiğinde paranın yeterli olmadığını söyledim. Aralıklarla bana toplam 28 milyon lira verdi. Ben de karşılığında, toplam 14 kilo eroini çeşitli zaman ve yerlerde, kendisine teslim ettim."

Narkotik şube. Alemdar, ifadesinde, Avcıbaşıoğlu ile tanışmalarının, Zahit Avcıbaşıoğlu'nun İstanbul Narkotik Şubesi'nde görev yaptığı sıralara kadar uzandığını da söyleyecekti.

Avcıbaşıoğlu da Selahattin Alemdar'ın sözleri doğrultusunda ifade veriyor, ancak eroini kimlere teslim ettiği konusunda aynı samimiyeti göstermiyordu. Avcıbaşıoğlu, "malları" bir yıl önce öldüğü tespit edilen Turhan Özgüven'e verdiğini, onun da "Atilla" adlı kişi aracılığıyla Hollanda'ya gönderdiğini anlatıyordu.

Olayla ilgili olarak yakalanan İran uyruklu Adel Kharagi de Selahattin Alemdar'a verdiği 30 kilogram asetik asit anhidrit ve 1 kilogram baz morfin karşılığı olarak 1.5 kilogram eroin aldığını ve bunu Pakistan uyruklu bir kişi aracılığıyla İspanya'ya gönderdiğini açıklıyordu. Tüm bu açıklamalar bir emniyet müdürünün yaşam çizgisine önemli bir nokta koyuyordu.

Bolluca köyündeki eroin laboratuvarıyla ilgili olarak yakalanan Emniyet eski Müdürü Zahit Avcıbaşıoğlu ile Selahattin Alemdar ve Adel Kharagi'nin yanı sıra, eroin imal işini yapan Aziz Akşahin, Selahattin Alemdar'ın kızının nikahsız kocası Kadir Selvitopu, çiftliğin sahibi Süleyman Aydın, çiftlik bekçisi Erhan Aydın ile İbrahim Erdoğan ve Müslüm Demirağ da yapılan ilk sorgulamalarından sonra tutuklanarak cezaevine konuyorlardı●

TİKP davasının bozma kararı esasa yönelik değil, Yargıtay 141. maddeyi uygun buldu

DAVALAR / TİKP

Gizli örgüt olduğuna...

Türkiye İşçi Köylü Partisi kurucu ve yöneticilerinin 141'den cezalandırılmaları, Askeri Yargıtay'ca onaylandı

"Sizler görevinizi yaptınız, bundan sonra görev bizim, inşallah 14 Kasım'da kararımızı açıklayacağız..." Askeri Yargıtay 1. Dairesi Başkanı Hakim Albay Yaşar Saraç, 17 Ekim günü, 3 saat süren mürafaadan sonra TİKP davası avukatlarına böyle diyor, 28 gün sonra da kararı açıklıyordu. 18 sayfalık incelemenin sonunda yer alan karar üç dakikada okunuyor ve Türkiye İşçi Köylü Partisi'nin gizli örgüt olduğu yolundaki askeri mahkeme kararı onaylanıyordu. Askeri Yargıtay Başsavcısı'nın, TİKP sanıklarının 141'den beraatini, başkanlık kurulunun ise 142. maddeden yargılanabileceğine ilişkin tebliğnamesi, 1. Daire üyelerinin oybirliğiyle reddediliyordu. Yargıtay, 13 sanığa ilişkin mahkeme kararını onaylarken, 15 sanık hakkındaki karar ise 141'e bağlı kalınmak koşuluyla bozuluyordu.

İşçi sınıfı partisi. Yargıtay'ın incelemesinde, TİKP'nin işçi sınıfının partisi olduğu belirtiliyor ve şöyle deniyordu: "İlk hedef olarak sınıf tahakkümünü gaye edinen TİKP, ikinci hedef olarak bazı sınıfları ortadan kaldırmayı, son amaç olarak da sınıfların tümünü ortadan kaldırmak suretiyle, sınıfsız toplumu planlamış olmakla TCK 141 '1'de yazıldığı şekilde kanuna aykırılığını ortaya koymuştur."

Partilerin kapatılmasıyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'nin alacağı kararın, sadece bir tedbir olduğuna işaret edilen Yargıtay incelemesinde, ayrıca şu görüşe yer veriliyordu: "Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ni bu karara bağlı görmek veya Anayasa Mahkemesi'nce siyasi partinin kapatılmasına karar verilmediği sürece, bu parti mensuplarının bazı suçları işleyemeyeceğini kabul etmek hiçbir kanun hükmüne dayandırılamaz." Böylece, askeri savcının TİKP için hazırladığı tebliğnamede yer alan, "Kapatma davası açılmadığından, partinin Anayasa güvencesinde faaliyet gösterdiğinin kabulü zorunludur" görüşü yerinde bulunmuyordu.

Bozma. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Mamak Askeri Cezaevi'nde tek katlı cezaevi binasında tutuklu bulunan TİKP Genel Başkanı ve arkadaşlarının tutukluluk halleri sürecekti. Çünkü Askeri Yargıtay'ın bozma kararı esasa yönelik değildi. 8 sanık için askeri mahkemenin ağırlaştırma nedenini yerinde bulmayan Yargıtay, 7 sanık için de 141. maddenin 1. fıkrasını uygun görmüyordu. Yargıtay, sanıklar arasındaki ayrımı hem kurucu hem yönetici olanlarla sadece yönetici olanlar şeklinde yapmıştı.

Askeri Mahkemenin 10-12 yıl arası ceza verdiği sanıklardan: Doğu Perinçek, Hasan Yalçın, Mustafa Kemal Çamkıran, Durmuş Uyanık, Gün Zileli, Halim Spatar ve Hüseyin Bülbül'ün cezalarının 8 yıla indirilmesi isteniyordu. Askeri Yargıtay, parti kurucusu olmayan 7 yöneticinin; Osman Ertür, Oktay Kutlu, Rıza Böke, Şahin Çömez, Mehmet Cengiz, Hüseyin Karanlık, Mehmet Bedri Gültekin, Danyal Oral Çalışlar'ın cezalarını bozarken de mahkemenin suç tayininde hataya düştüğünü belirtiyor, ve bu sanıkların 141/5'ten cezalandırılmalarını istiyordu. Bu grup içinde yer alan sanıklardan Gültekin, Çömez ve Cengiz, toplam 3.5 yıl tutuklu kaldıkları için tahliye ediliyorlardı.

Türkiye İşçi Köylü Partisi kurucularının 6 yıl 8 aylık cezaları ise kesinleşiyordu. Askeri Yargıtay savcısı, 15 gün içinde itiraz etmezse, mahkumiyet kararı bozulan sanıklar hakkındaki dava dosyası, 1 No.lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ne gidecek. Mahkeme karara uyarsa, sanıklar yeniden yargılanacak, uymazsa, dosya Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'na gidecek●

UBA'ya dava açıldı

UBA Ajansı Genel Müdürü Baki Özilhan ve Yazışleri Müdürü Cengiz Yıldırım hakkında 1402'ye muhalefetten dolayı açılan davaya 20 Kasım'da Ankara Sıkıyönetim Mahkemesinde başlanacak. Özilhan 15 Haziran'da gözaltına alınıp 11 Temmuz'da salıverilmişti●

Yaman Bozkurt, Turgut Özal, Kenan Evren ve Habib Şatti. Daimi Komite'nin ilk toplantısının açış konuşmasını Cumhurbaşkanı Kenan Evren yaptı

İSLAM DÜNYASI / İŞBİRLİĞİ TOPLANTISI

Hayırlı ekonomi arayışı

Türkiye'nin başkanlığında toplanan Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'nde, sanayi ve ticaret alanında bazı somut tavsiye kararları alındı. Çimento Müstahsilleri Birliği'nin kurulması yönünde alınan tavsiye kararı, Türkiye'nin başarısı olarak yorumlanıyor

Ortadoğu'dan, Asya'dan, Afrika'dan; sıcak iklimlerden, ateşli bölgelerden, kimi kefiyeli-ehramlı ulusal giysileriyle, kimi koyu renk Batılı giysileri içinde gelmişlerdi. Kimi petrol zengini, kimi dolar fakiriydi. Kimi krallıkla, kimi emirlikle yönetiliyor, bazısında Cumhuriyet, bir kısmında parlamenter monarşi hüküm sürüyordu.

İçinde yer aldıkları ittifaklar ve yakın oldukları bloklar kadar, ekonomileri ve siyasal yapıları da çok farklıydı. Ama hepsinde ortak olan bir yön vardı: Hepsi İslam ülkesiydi. Ve bu ortak yön, onları İstanbul'da, "İslam dünyasının Batı'ya en yakın ucu"nda bir araya getirmişti. 39 İslam ülkesinin bakanları, uzmanları, gözlemcileri, İslam Konferansı'nın Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'nin 5 gün sürecek çalışmalarında aralarındaki ekonomik ilişkileri geliştirme yöntemlerini tartışacaklardı.

Aksaklıklar. Toplantı için neden AKM'nin veya bir büyük otelin değil de, İstanbul'un ulaşımı oldukça zor olan bir bölgesinde kurulu Ortadoğu İhracat Merkezi'nin (OTİM) seçildiği ilk elde pek anlaşılamamıştı. Delegeleri otellerinden OTİM'e ya da yemek yiyecekleri lokantalara ulaştırmak, İstanbul'un yoğun trafiğinde başlı başına bir sorun olacaktı. Ancak, OTİM'in tüm katlarında sergilenen Türk ihraç ürünleri bu toplantı aracılığıyla İslam ülkeleri temsilcilerine Türkiye'nin ihraç ürünlerinin yakından tanıtılmasının amaçlandığını da ortaya koyuyordu. Makarnadan mücevhere, mobilyadan traktöre her türlü ihraç ürününün şık dekorlar içinde sergilendiği binaya giriş çıkışlarında, temsilciler "Türkiye'nin satacak ne kadar çok ürünü olduğunu" da göreceklerdi. Ancak ilk gün, bu amaç açısından oldukça şanssız bir gündü. OTİM'in kalorifer kazanında bir arıza olmuş, binanın bir kısmı dumanlar içinde kalmıştı. Bazı katlar ısınırken, bazı katlar buz kesiyordu. Bu koşullar içinde delegeler Türk ihraç ürünleriyle değil de ancak sağlıklarıyla ilgilenebileceklerdi. Ama sonraki günlerde, binada gerek ısı, gerek ışık açısından sıcak bir atmosfer yaratılınca, özellikle Suudi Arabistan temsilcilerinin mücevherlere büyük ilgi gösterdikleri görülüyordu. Bu anlamda, toplantı yerinin seçiminin isabetsiz olduğu söylenemezdi.

Yeterli araba bulunamayışı, park sorunu ve trafik gibi sorunlar, İslam ülkeleri temsilcilerinin, zaman zaman şikayetine neden olduysa da, temelde Türkiye'de olmaktan hepsi hoşnuttu. Bu hoşnutluk daha çok, Türkiye'nin "Bundan böyle İslam dünyası içinde daha aktif bir rol üstleneceğinin" açıkça belirtilmesinden kaynaklanıyordu. Gerçekten, İslam dünyasının, Batı'yla kendileri arasında bir köprü olarak görmek istediği Türkiye, bu anlamda bir role ilk kez Fas'ın Kazablanka kentinde talip olmuş ve bu talep, İslam ülkeleri tarafından büyük bir hoşnutlukla karşılanmıştı. Bu hoşnutluk, Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'ne Türkiye'nin başkanlık etmesinin kabulü şeklinde somutlaşmış ve Cumhurbaşkanı Kenan Evren, bu Ko-

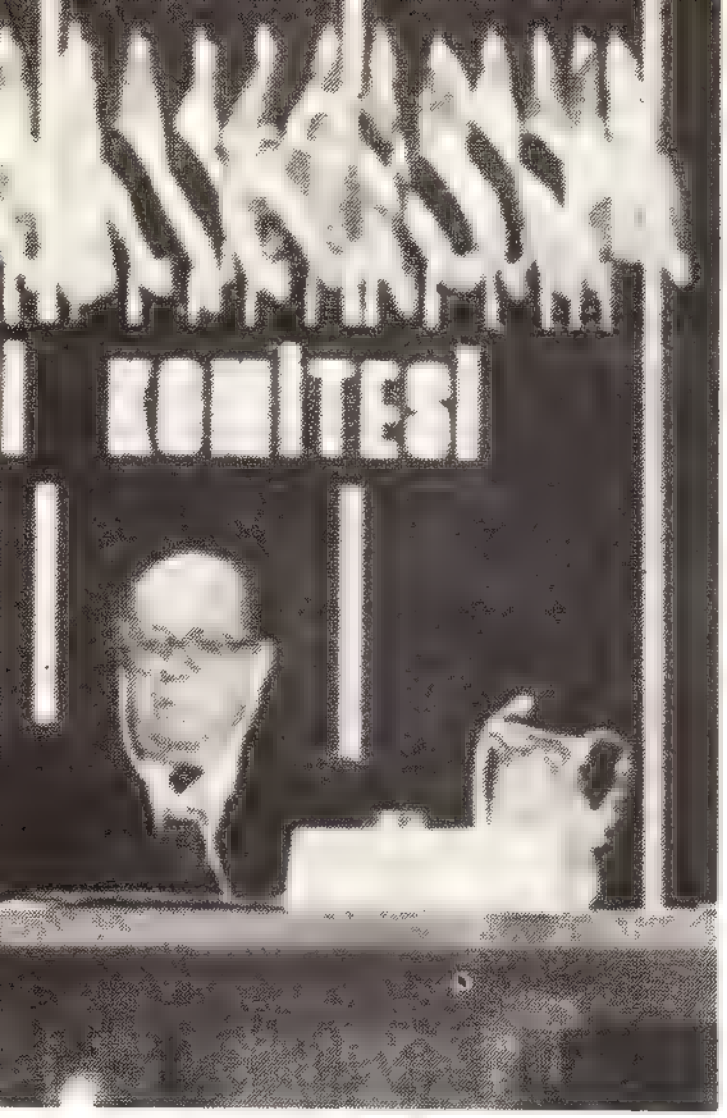

mite'nin başına getirilmişti.

Yoğun olan, ticaret. Komite çalışmaları ağırlıkla ticari işbirliği konusunda yoğunlaşıyordu. Sınai işbirliği konusunda ise anahatları daha önce İslamabad toplantısında belirlenen konular tartışılıyor ve bu konularda daha somut önerilerin hazırlanması konusunda tavsiye kararı alınıyordu.

Sanayi alt komitesinin toplantısında bu alanda çıkan en somut sonuç, İslam Çimento Müstahsilleri Birliği'nin kurulması yönünde alınan tavsiye kararı oluyordu. Bu konu Türkiye ve Pakistan'ın daha önceki toplantılarda önemle savundukları ve gündeme getirdikleri bir konuydu. Dolayısıyla, Türkiye başkanlığındaki bir toplantıda, böyle bir tavsiye kararı alınması Türkiye'nin başarısı olarak yorumlanıyordu. Genel Kurulun da onayladığı bu karar, İslam Konferansı'nda da kabul edildiği takdirde, çimento üretimi, yurt içi talebi ancak karşılayan Türkiye'de, çimento alanındaki yatırımların artması beklenebilirdi. Bunun dışında, Türkiye, Cezayir gibi teknoloji ve sanayi açısından daha gelişmiş ülkelerin sanayilerinden yararlanılarak ortak sanayi yatırımlarının gerçekleştirilmesi de toplantıda ele alınan konulardan biriydi. Daha çok hafif ve orta sanayi alanlarında bu ülkeler sağlıklı bir işbirliği gerçekleştirebilirlerdi.

Komite toplantısında, sanayi ve meslek birliklerinin kurulmasını teşvik, projeler için Birleşmiş Milletler Uluslararası Kalkınma Örgütü'nün önerilerinden yararlanmak, bilgi ve uzman alışverişinde bulunmak gibi ek kararlar da tavsiye ediliyordu.

Ancak toplantının en fazla önem verilen konusu, ticari işbirliğiydi. Başbakan Özal'ın da Genel Kurulu açış konuşmasında belirttiği gibi, Batı ülkelerinde artan korumacılık eğilimleri, gelişmekte olan ülkelerin kendi aralarındaki ticari işbirliğini, eskisine oranla daha önemli bir biçimde gündeme getirmişti. Büyük bir nüfus yoğunluğuna sahip olan bu ülkeler, birbiri için iyi birer pazar olabilirlerdi. Bunun gerçekleşmesi için gerekli altyapı ise Ticaret enformasyon ağlarının kurulması; İslam fuarlarının düzenlenmesi; İslam ülkelerinin birbirleriyle ticaretlerinde en önemli sorun olan standardizasyon konusunda çalışmalar yapılması ve saptanan standartlara uyum sağlanması; ticarette, bölgesel tercihli işlemlerin geliştirilmesiyle sağlanabilecekti. Ticari komitenin ağırlıkla ele aldığı konular bunlardı.

Türkiye'nin başarısı. Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi toplantılarında ele alınan bir diğer konu, ihracat bankası kurulması ve ihracat sigortası sisteminin oluşturulmasıydı. Türkiye, özellikle bu konulara özel bir önem veriyordu. İhracatın finansmanı açısından büyük öneme sahip olan bu konularda komite, somut ilke kararları almamıştı ama ilgililer, bu konuların tartışılmasının ve raporlara geçmesinin bile büyük önemi olduğunu vurguluyorlardı. Komite'nin daha sonraki toplantılarında, bu konularda tavsiye kararları alınması beklenebilirdi. İstanbul'daki toplantıyı, bu bakımdan bir geçiş toplantısı olarak değerlendirmek yanlış sayılmazdı. Önemli olan, sorunların gündeme getirilmesi ve üye ülkelerce tartışılmasıydı.

Komite çalışmalarına katılan bir yetkili, İslam Konferansı bünyesinde oluşturulacak sağlam bir işbirliğinin UNCTAD bünyesinde gerçekleşmesi beklenen güney-güney diyaloğuna göre daha verimli ve gerçekleşebilir olduğunu vurguluyordu. Her şeyden önce, İslam Konferansı'na üye ülkelerin sayısı, daha az ve alanı daha dardı. Bu nedenle, kararların alınması ve uygulanması, somut adımların atılması, daha kısa sürede gerçekleşebilirdi. Ancak Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'nin çalışmalarının bir İslam Ortak Pazarı kurulması yönünde gelişmesi ise pek mümkün görünmüyordu. Gerçi İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreteri Habib Şatti bu yöndeki dileklerini Genel Kurul'un açış konuşmasında dile getirmişti. Ama iktisatçılar, İslam ülkelerinin enerji ve petrol dışında teknolojik olarak da-

Arşad Uz Zaman (Pakistan) ve Yusuf Bozkurt Özal, Alt Komite toplantılarını yönettiler

ha çok geri ürünler ürettiklerini; teknoloji açısından Batı'ya bağımlı olduklarını ve farklı ekonomik yapılara sahip olduklarını belirterek, böylesi bir girişim olsa bile, başarı şansının bulunmadığını vurguluyorlardı. Bu ülkeler arasındaki işbirliği daha çok ticaret ve bankacılık alanında gelişebilirdi.

Kiralamada yeni adımlar. Komite çalışmaları nedeniyle, Türkiye'ye gelen İslam Kalkınma Bankası yetkilileriyle özel görüşmeler de yapılıyordu. Türkiye, İslam Kalkınma Bankası'na, Bankadaki sermaye payının artırılması konusundaki isteğini iletmişti. Bu konu, Banka'nın şubat ayındaki, üye ülkeler guvernörlerinin toplantısında ele alınacaktı.

Ayrıca, İslam Kalkınma Bankası guvernörünün Türkiye'de bulunmasından yararlanılarak, Banka'dan 4 ayrı proje için toplam 71 milyon dolarlık kredi sağlanıyordu. TÜPRAŞ, Hacettepe Üniversitesi, DESİYAB ve petrol boru hattı projeleri için alınan krediler, farklı bir anlam da taşıyordu. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'ndan bir yetkilinin, **Nokta**'ya verdiği bilgiye göre "imzalanan anlaşmalardan ikisi, Türkiye için yeni bir uygulama olan 'kiralama' yöntemini içeriyordu". Anlaşmalarla söz konusu projeler için gerekli makine ve ekipman, İslam Kalkınma Bankası'nın açtığı kredilerle sağlanacak, 8.5 yıl kira ödendikten sonra, kiralanmış olanlar 1 Suudi Arabistan Riyali'ne ilgili kuruluşa devredilecekti.

Türkiye'nin hayli etkin olduğu toplantı, sonuçta tarafları hoşnut eden bir hava ile sona eriyordu: İslam ülkeleri temsilcilerine son gün İstanbul'un tarihi eserleri ve doğal güzellikleri tanıtılıyor, İstanbul'u yakından tanıma fırsatı veriliyordu. Bütün bunların sonucunda, Türkiye'nin toplantıya nasıl baktığını Cumhurbaşkanı Kenan Evren, kapanış konuşmasında şöyle açıklıyordu: "İslam ülkelerinin genel ithalat ve ihracatları içinde, kendi aralarındaki ticaret hacminin çok düşük bir paya sahip olması, bu alandaki mevcut bütün imkânların, layıkıyla kullanılıp değerlendirilmediğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu alanda kabul ettiğimiz uygulama programı çerçevesi doğrultusunda alacağımız tedbirlerin, zaman içinde olumlu etkilerini göstereceğine inanıyorum" ●

SÖYLEŞİ / CENGİZ ÇANDAR

"Türkiye'nin ağırlık kazanma şansı"

"İslam ülkeleri arasında Batı'nın acenteliğini yapanlar var. Bunlar gerçek anlamda bir İslam ortak pazarı oluşumunu sakatlayabilir."

Cumhuriyet *gazetesinden Cengiz Çandar, Ortadoğu ülkeleri konusunda Türkiye'nin önde gelen uzman-gazetecilerinden biri. Çandar, İslam Konferansı Örgütü İktisadi ve Ticari İşbirliği Komitesi'nin İstanbul'da yaptığı toplantı dolayısıyla* **Nokta**'*dan Tuğrul Eryılmaz'ın sorularını yanıtladı.*

Nokta: Türkiye İslam âleminin batı ucu mu, yoksa Batı âleminin doğu ucu mu?

Çandar: İkisi birlikte. Zaten ortada olan bir görüntüsü var, haritaya bakıldığı zaman açıkça görülür.

Nokta: Yani coğrafi ağırlıklı mı değerlendiriyorsunuz?

Çandar: Coğrafya ama coğrafya aynı zamanda tarihi ve kültürü de içerir. Haritaya bakınca Türkiye İslam âleminin Batıyla temasa geldiği en uç noktası. Aynı zamanda kurumsal olarak Batı kurumsallaşmasını kabul ettiği için, Batı dünyasının da en doğu ucu. Osmanlı Bizans'ın yüreği üstüne kurulmuş. İster, istemez bir şeyler alınmış. Yine aynı biçimde, Hıristiyan ülkeleri yıllar yılı yönetimi altına almış ve Batıyla ilişkiye girmiş olan bir İslam ülkesiyiz. Dolayısıyla kültürlerarası etkileşim kaçınılmaz bir şey. İslam âleminde tarihi olarak Batılı olabilme şansına en fazla sahip olan ülke Türkiye. Öte yandan da Batılı olmayan bir ülke. "**Economist**" dergisini Batı anlayışının en önde gelen temsilcilerinden biri olarak

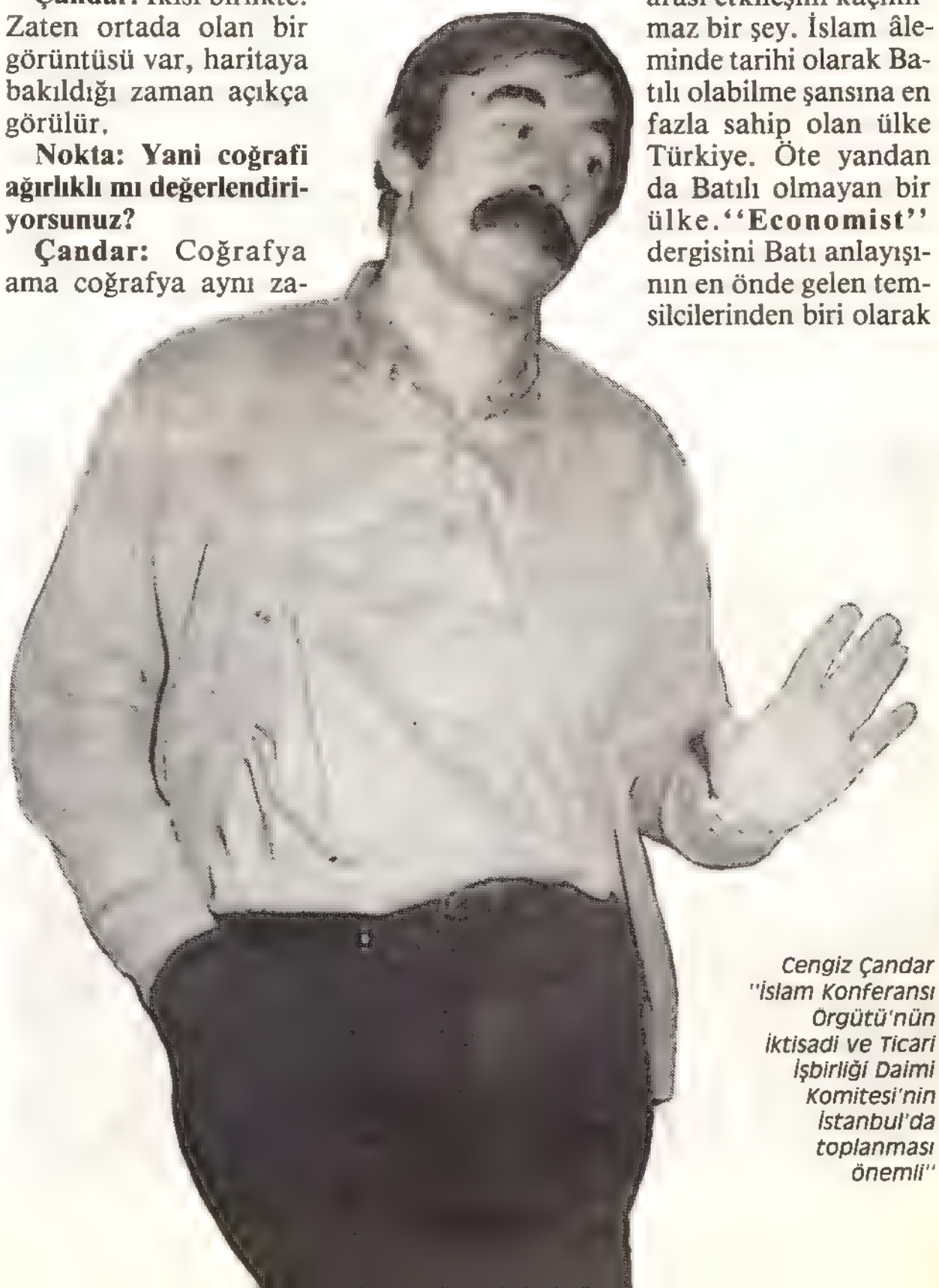

Cengiz Çandar "İslam Konferansı Örgütü'nün İktisadi ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'nin İstanbul'da toplanması önemli"

sayarsak, bu dergi altını çizerek Türkiye'nin Batılı olmadığını, bir İslam ülkesi olduğunu belirtiyor. Bütün sorun, Türkiye'nin hem İslam ülkesi; hem de Batı ittifak sistemleri içinde İslam dünyasının en Batılı ülkesi.

Nokta: Her ülkenin belli bir ulusal kimliği var. İran ve Malezyalılar Doğu ülkesidir. Yunanistan ve İngilizler Batı ülkesidir. Bu tartışılmaz. Peki sizce Türkiye bu denli emsalsiz bir ülke mi?

Çandar: Türkiye belki de dünyanın en emsalsiz ülkesi. Bütün sorun da buradan kaynaklanıyor. Yani, kültürel sentezini yapamamış olmasından ve kimliğini tam belirleyememiş olmasından. Bu kimlik belirsizliğinin nedenleri ülkenin coğrafyasından ve tarihinden ileri geliyor. Daha sonra, Cumhuriyetle birlikte yapılmış bir siyasi tercihin derinleştirdiği bir belirsizlik var. Türkiye'yi Batı uygarlığının bir parçası yapmak resmî hedef olarak alınmış.

Nokta: Ama söylediklerinizin ışığında, coğrafi ve tarihi nedenler Türkiye'yi buna zorluyor. Bu kaçınılmaz bir şey. Yanılıyor muyuz?

Çandar: Kaçınılmaz olan, belirlenmesi gereken aidiyettir. Türkiye, belki İslam ülkeleri arasında en fazla Batılı tonların olduğu bir ülke. Ama bu Türkiye'yi Batılı kılmaz, bir İslam ülkesidir. Türkiye'yi Batılı ülkeler arasında İslam tonları en fazla ülke olarak almak yanlış olur. Türkiye bu ikileme açık bir yanıt vermek zorundadır. Bence doğru olan Türkiye'nin Batılı tonlar taşıyan bir İslam ülkesi olduğudur. Zaten Türkiye'nin Batılılığı, belki de tarihsel şartlar gereği yani zorunlu olarak, bir siyasi irade ve bir siyasi karar. Türkiye'de Batılı tonlar var ama bunlar egemen değil. Ülkenin, insanın karakteristiği o değil. Ama bu siyasal tercih belki de yıkılan bir imparatorluğu da düşünürsek kaçınılmazdı. Fakat yine de bugün bir saptama yaparken, bu tercihin kimlik belirsizliğinin derinleşmesinde rol oynadığını söyleyebiliriz.

Nokta: Yani Batılı değil miyiz?

Çandar: Batılı olmadığımızı anlamak Batı'nın tavrından mümkün. Biz, hem Batı ittifak sisteminde onun hasım gördüğü ittifakın önündeki Türkiye'yiz,hem de NATO'nun Sovyetlerle sınırı olan iki ülkesinden biriyiz. Öte yandan bir başka Varşova Paktı ülkesi, Bulgaristan'la, sınırımız var. Ayrıca, Batı dünyasını endişelendiren gelişmelerin cereyan ettiği bir bölgede, Irak ve Suriye ile sınırdaş bir ülkeyiz. Üstüne üstlük, orantılı olarak NATO'nun yükünü en fazla çeken ülkeyiz. Buna rağmen en demode silah sistemine sahip ülke de biziz. Ama yıllardır bu ittifak sistemi bizi silahlandırmıyor. Şimdi neden diyeceksiniz? Çok açık çünkü bizi aileden saymıyorlar. Türkiye belli görevler yüklenmiş durumda ama ailenin bir ferdi değil. Her zaman Türkiye'nin jeopolitik ve strateji önemi vurgulanır, Batılılığı değil. Bu tür unsurlardan aslında kimliğimizin ne olduğunu çıkarabiliriz.

Nokta: Bu genel saptamalardan sonra, güncel bir duruma gelirsek. İktisadi ve Ticari İşbirliği Komitesi'nin toplantısının Devlet Başkanı Kenan Evren başkanlığında İstanbul'da yapılmasının, Türkiye'nin İslam dünyasıyla ekonomik ve siyasal ilişkileri açısından bir önemi var mı?

Çandar: Evet önemli, İslam Konferansı Örgütü'nün İktisadi ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'nin başkanlığını Türkiye'nin üstlenmesi ve bunun ilk adımı olarak İstanbul'da bu toplantının yapılması, İstanbul'u kendiliğinden İslam âleminin ortak iktisadi faaliyetlerinin örgütleneceği ve yönetileceği bir merkez haline getiriyor. Böylece bunun aracılığı ile Türkiye'nin İslam ülkeleri nezdinde bir ağırlık elde etme şansı doğmuş oluyor. Bu anlamda önemli. Ancak, Türkiye'nin bu yönetici rolü nasıl oynayacağı da çok önemli, İslam ülkeleri arasındaki İktisadi ve Ticari İşbirliği, büyük devletlerin iktisadi hegemonyasına karşılık güneyin bölgesel örgütlenmeleri çerçevesi içinde, bir bağımsız oluşuma mı yönelecek yoksa, İslam ülkelerinin iktisadi sistemlerini Batı'nın egemenliğinde eşitsiz biçimde işleyen uluslararası iktisadi sisteme mi rapt edecek? İkincisinin gerçekleşebileceğine ilişkin kimi İslam ülkelerinde kuşkular var. Bu kuşkulu ülkeler İstanbul toplantısının ABD'yi rahatsız edip etmediğini, bu konuda ölçü olarak alma eğilimindeler.

Nokta: Bir İslam ortak pazarından söz ediliyor, bu olası mı?

Çandar: Bu soruya hem evet hem hayır diye yanıt vermek mümkün. Bu fikir yeni değildir ancak İstanbul toplantısında bu yönde birtakım somut adımlar atıldı. Ne var ki toplantıda bu konuda formüle edildiği biçimde bu İslam ortak pazarının ne olduğu ve ne olacağı hayli belirsiz ve her türlü yoruma açık. Örneğin serbest ticaret bölgeleri oluşturulmasından söz ediliyor. Bu, Batı mallarının İslam ülkeleri pazarlarına yığılması ile de sonuçlanabilir. Öte yandan, İslam ortak pazarının Roma anlaşmasından sonra oluşan AET gibi bir seyir izlemesi, ister istemez Batılı ülkelerin engellemelerine maruz kalacak. Çünkü, İslam ülkeleri arasında, aslında Batı'nın acenteliğini yapan bir dizi ülke var. Bunlar kolaylıkla gerçek anlamda bir İslam ortak pazarının oluşumunu sakatlayabilir. Bu bakımdan, İslam ortak pazarının kime yarayacağını ve ne yönde seyredeceğini önümüzdeki günler gösterecek●

Türkiye,belki İslam ülkeleri arasında en fazla Batılı tonların olduğu bir ülke. Ama bu Türkiye'yi Batılı kılmaz.

DÜNYA

FRANSA / IRKÇILIK ÜSTÜNE

Gurbete mi, ölüme mi?

Fransa'da çalışan Türkler, bu kez de ırkçılığın boy hedefi oldular. 3 Türk işçisi Kaynar, Yıldır ve Özgül'ün oldürülmesi nefretle karşılandı

Silahlar, iki kez, art arda, gün sektirmeden, kurşun sektirmeden patladı. Fransa'da iki günde üç Türk öldü. Türk işçilerini mateme boğan cinayetlerde tetiği çeken eller, birinde onlar gibi bir yabancının, Kamerunlu bir işçinindi,ancak bu elleri iten beyin Fransız'dı. Diğer eller ise doğrudan doğruya manyak bir Fransız'a aitti. Cumhurbaşkanı Mitterrand, talihsiz bir Türk işçisinin cenazesi başında "göstermelik" bir saygı duruşunda bulunurken, parmaklar tetiklerin ardındaki adamı gösteriyorlardı: Le Pen. Ancak hortlayan Fransız aşırı sağının liderini, bu cinayetlerin faili olarak göstermek, gerçeği ne dereceye kadar sergiliyordu? Le Pen, ırkçılaşma eğilimi gösteren bir Fransa'da, sadece uygun bir politik zemin mi bulmuştu?

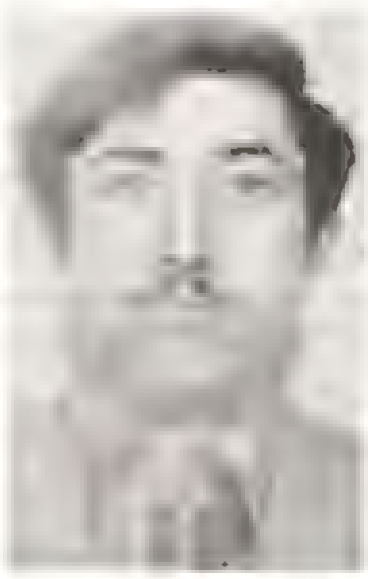

Salih Kaynar

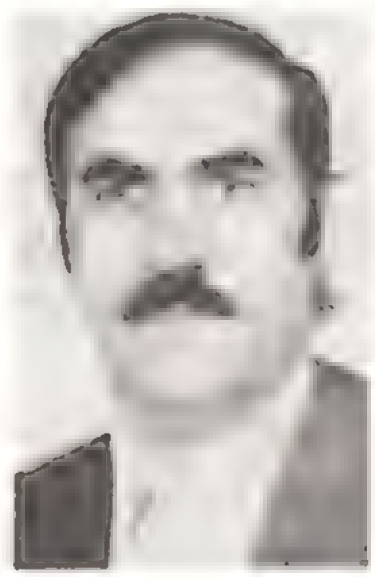

Abdullah Yıldız

Kemal Özgül

Olay I. İnşaat sektöründe özellikle prefabrika konut üretiminde kısa sürede isim yapan "Pirault ve Fils" şirketi, Paris'e 60 kilometre uzaklıktaki Eponne kasabasında işlerini sürdürüyordu. Ancak ülke genelindeki ekonomik kriz, öncelikle inşaat sektörünü etkilediği için, Pirault'ların işleri pek yaver gitmiyor, bir ara işçilere ücretlerini ödeyemez hale geliyorlardı. İşçiler 4 ay sabrettikten sonra sendika kanalıyla işvereni dava ettiler. Bu, zaten yabancı düşmanı olduğu işçiler arasında fısıldanan Pirault ile

Fransa'da hortlayan ırkçılığa geçen yılın sonunda dikkat çekilmiş, büyük bir yürüyüş düzenlenmişti

çalışanlar arasında gerginliğe yol açtı. Ancak işçilerin istediği oldu. Çünkü Pirault, 30 Ekim'e kadar ücretleri ödeyeceğini taahhüt eden bir protokol imzalamak zorunda kaldı. Ne var ki, 30 Ekim gelip çattı ve Pirault sözünü tutmadı. Tutmadığı gibi çoğunluğu Türk olan 32 kişiyi de işten attı. İşçiler bunun üzerine iş yaşamının bilinen aşamalarından "açlık grevini" başlatma kararı aldılar. Bağlı oldukları ünlü işçi konfederasyonu CGT de onları destekleyince otomobillerine atladıkları gibi fabrikanın yolunu tuttular.

Aralarında Malatyalı Kemal Özgül de vardı. Kader, Kemal ve arkadaşlarını Malatya'dan çok uzakta, bir uygarlık merkezi olan Paris'in yakınlarında bekliyordu. Karanlığı yırtan yaylım ateşinin kimin silahından çıktığı ilkin görülmedi. Daha sonra, Kemal kanlar içinde yatarken Kamerunlu siyah bekçi Nzada, silahıyla birlikte tutuklandı. Nzada, sadakat anlayışını kendisine göre yorumlamış, kader birliği ettiği emekçi arkadaşının kaderini çizmeyi, patronunu yaya bırakmaya yeğlemişti. Görgü tanıkları, Pirault'nun oğlu Jean-Pierre Pirault'nun Kamerunlu'nun yanı başında "Hadi, Nzade, ne duruyorsun, ateş etsene" diye teşvik ettiğini anlatıyorlardı. Nitekim, Jean-Pierre de sonra Kamerunluyla birlikte tutuklandı. Pirault ile yeğeni Didier

de, polis tarafından sorgulanmaya başladılar.

Olay, Fransa'yı karıştırdı, yabancı işçi çevrelerini ise allak bullak etti. Cumhurbaşkanı Mitterrand, yanında İçişleri Bakanı Joxe olduğu halde, tüm gelenekleri yıkarak, Kemal Özgül'ün cenazesi başında saygı duruşunda bulundu. Aynı Joxe, daha sonra, parlamenterlerin ısrarına karşın Bakanlar Kurulunu toplamaya "lüzum" görmeyecekti.

Eponne olayı Fransa'da sendikalar düzeyinde de gerginliğe yol açacaktı. CGT, ölen Türk işçisiyle dayanışma içindeyken, diğer işçi konfederasyonları patronları da hedef almaktan çekiniyor, belki de 2 milyonluk Fransız işçi ordusunun sa-

Le Pen - Aşırı sağcı Fransız ırkçılarının lideri

"Deli mi, katil mi?"

Nokta ***Paris muhabiri, iki Türk'ün öldürülmesiyle sonuçlanan olayın ardından Chateaubriand'a gitti. İzlenimlerini aktarıyoruz.***

Olayın ertesi günü Chateaubriand'da bir matem havası vardı. Tıpkı 43 yıl önce yine bu günlerde Nazilerin şehir halkından 27 kişiyi kurşuna dizerek şehir meydanında halka teşhir ettikleri gün gibiydi. Olayın şoku ile işlerine gitmek için evlerinden çıkan Türk işçilerine önce Portekizli komşuları başsağlığı diliyordu. Sonra yol boyunca başları öne eğik Fransızlar. Olaydan sonra camları sunta ile kapatılan Gürsoy kahvesinin kapısına kilit vurulmuştu. Kahve sahibi Gürsoy: "Ben de zaten devam edemem. Arkadaşlarımın ölümüne kahvem neden oldu. Açmasaydım belki de bu olay olmazdı" diyordu.

Türk işçileri ile gittiğimiz bir Fransız Cafe'sinde etrafımızda toplanan Fransızlar üzüntülerini belirtmek için sanki kuyruk olmuşlardı.

"O bizden değil."

"Delinin biriydi o genç."

"Hayır deli değil, o bir katil, tıpkı 40 yıl önce katliamlar yapanlar gibi."

Gazete bürosunda beni bir süre konuklayan Press Océanne gazetesi Yazı İşleri Müdürü Monsieur Paule:

"Bizim yabancılarla hiçbir düşmanlığımız yok olmadı ve de olamaz. Yıllardan beri şehrimizde yaşıyorlar. Artık bizimle kaynaştılar. Bu olay sanırım ilişkilerimizi değiştirmez. Hele Türklerin yeri ayrıdır şehrimizde. Birçok özelliklerinizle siz Brötonlara çok benziyorsunuz. Dürüstsünüz, mertsiniz, cesursunuz. Çok kez görmüşümdür. Fransızlar arasında çıkan kavgaları Türkler araya girerek ayırmışlardır. Gözüpek insanlarsınız. Olay bir fanatiğin giriştiği korkunç boyutta bir olaydır. Kolay unutulacağını sanmıyorum."

Başka bir Fransız şöyle diyordu:

"Chateaubriand'ın nüfusunun dörtte biri yabancı. Ama bugüne kadar yabancılardan kaynaklanan bir suça rastlanmadı. Ne hırsızlık ne cinayet ne de saldırı. Evlerimizin, otomobillerimizin kapılarını açık bırakıyoruz. Fransa'daki bütün sorunları yabancılara bağlayanlar yalan söylüyor."

vunuculuğunu yapıyorlardı.

Olay 2. Sendikalar yürüyüşe hazırlanıp, Türk ve Fransız basını da cinayeti manşetlere çıkarken 24 saat sonra silahlar bir kez daha kusacaktı. Bu kez ırkçılık, Bretanya sınırındaki Chateaubriand kasabasını seçti mekan olarak. Ve bu kasaba, adını aldığı ünlü edebiyatçıya hiç yakışmayan sahneler yaşadı.

Chateaubriand'ın 300 kadar Türk'ün devam ettiği Atatürk'ün ve Kenan Evren'in posterleriyle bezenmiş "Gürsoy" kahvesi, demli çaylı, okeyli, mutad akşamlarından birini yaşarken, bir ara kahve kapısında tedirgin bir gölge belirdi.

Ve solgun yüzlü, deli bakışlı Frederic Boulay, tek kelime etmeden elindeki av tüfeğini ateşledi. Olay kovboy filmlerini andırıyordu. Dumanlar yavaş yavaş kalktığında Türklerden Abdullah Yıldız ve Salih Kaynar başlarından ve böğürlerinden vurulmuş, cansız yerde yatıyorlar, İbrahin Kapanca (37), Özgürel Senal (18), Hayrettin Yılmaz (44), İbrahim Kılıç (41) can çekişiyor, 17 yaşındaki Ahmet Karataş ise sürüne sürüne kaçmaya çalışıyordu. Ateş etmeden önce hiç konuşmayan Frederic Boulay'ın ağzından şimdi tek bir cümle çıkıyordu "Yabancıları sevmiyorum". Pişman veya içkili bir hali yoktu.

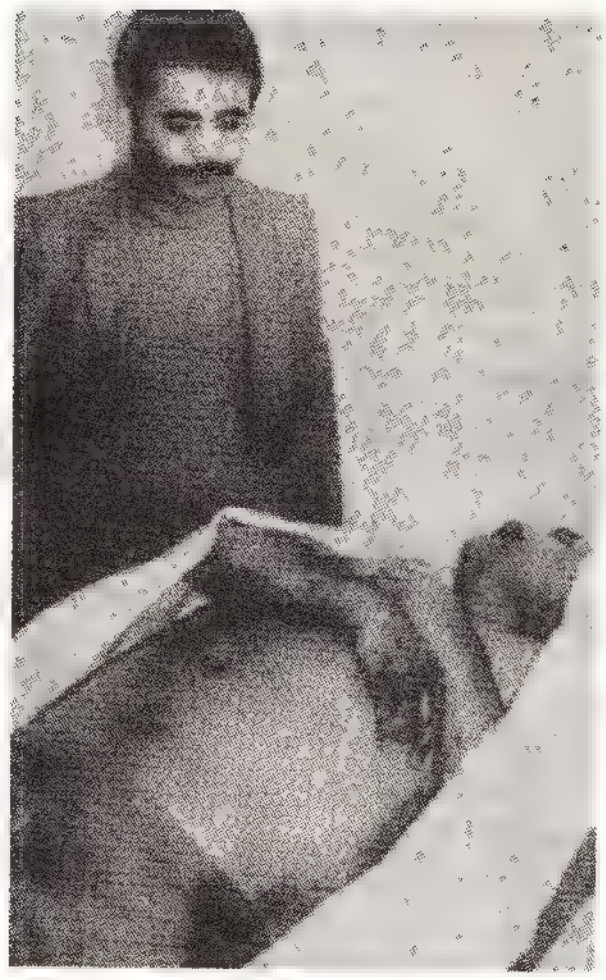

Salih Kaynar'ın başında nöbet beklendi

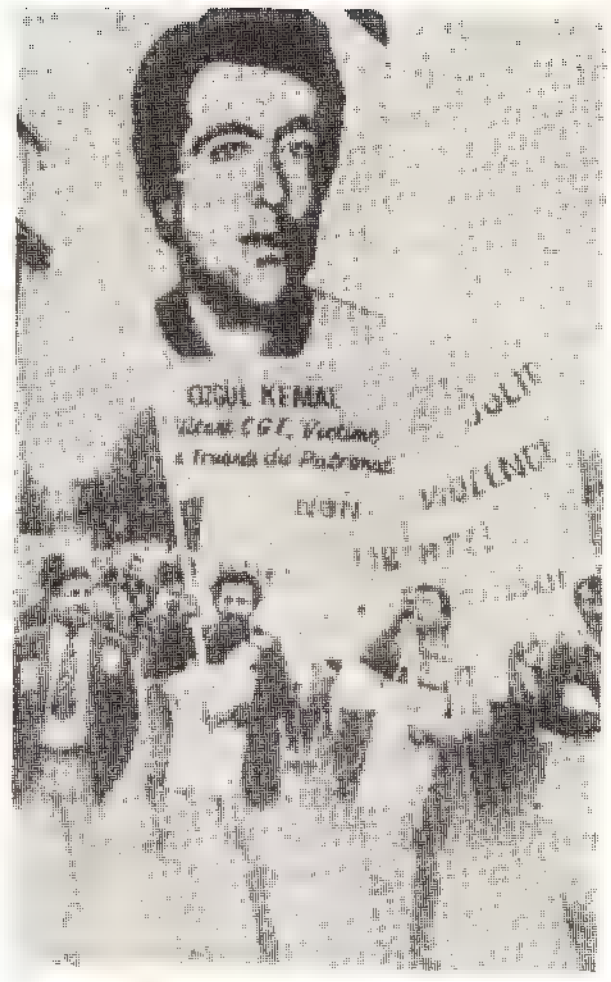

Kemal Özgül için Paris'te gösteri yapıldı

İki ay önce süt fabrikasından çıkarılmış işsiz güçsüzün biriydi. Motosikletiyle kaçmaya çalışırken yakalanmıştı. Tanımadığı bir şehre "sırf Türkleri öldürmek için" 15 kilometre öteden gelmişti. Yakalandıktan sonra kan muayenesi için başına dikilen hemşireye "Bende halis Fransız kanı var. Muayene etmenize gerek yok" diyordu.

Nokta'nın Paris muhabirinin izlenimlerine göre "Gürsoy" kahvesinde İbrahim Tatlıses'in: "Hançer yarası değil, dom-dom kurşunu bu.. Gel gel, gümüle gel, gel gel gümüle gel..." nağmeleri çalarken, deli Fransız'ın dom dom kurşunları Türk işçilerini canevlerinden vuruyordu.

Le Pen faktörü. Chateaubriand'daki manyak Fransız katil, cinayet-

"Hem Türk, hem sendikalı"

"Nokta" muhabiri Bülent Çakım, işçi Kemal Özgül'ün bir fabrika bekçisi tarafından vurulması üzerine, Fransa'da yapılan değişik yorumları dile getirdi.

Komünist Partisi güdümündeki CGT İşçi Konfederasyonu'na bakılırsa, patronlar artık kendi çıkarlarını korumak için işçi öldürmeyi dahi bir seçenek haline getirmişlerdir. Orta sol basın organları, olayı daha çok ırkçılık bağlamında ele alma eğilimindeler. Hükümet ve resmî radyo televizyon kurumları, olayı gerçekçi çizgilerle ancak büyütmeden vermeye itina ediyorlar. Buna karşılık sağdaki haber organları işletmenin ekonomik zorluklarına ve işçilerin mütecaviz tavırlarına bağlıyor.

Akla gelen soru, eğer Pirault işyerinde çalışan 65 kişiden kırkı aşkını Türk değil de Fransız olsaydı, aynı sonuçla karşılaşılınır mı idi yolunda oluyor. Buna verilecek cevap ise muhtemelen hayır şeklinde olacak. Çünkü Kemal Özgül Fransa'daki bir işyerinde öldürülen ilk göçmen işçi belki ama, ilk işçi değil. Kemal Özgül'ün şanssızlığı hem CGT ile bağlantılı olması, hem de Türk olması.

Kemal Özgül'ün ölümü işçi aktivizminden kaynaklandı. Türk olması, üzerine ateş edilmesini kolaylaştırdı. Ancak Chateaubraiand'da öldürülen öteki işçiler için fazla ses çıkaran olmadı. Yerel makamlar Türkiye Büyükelçiliği'nin bölgeye gönderdiği yetkililere çok yardımcı oldular, halk dayanışmasını gösterdi. Ölen işçilerin ailelerine para yardımı yapılacak. Kasabadaki okullar, Türk toplumundan yana oturma grevi yaptılar. Ancak bu işçiler için herhangi bir sendikal tepkiye rastlanmadı. Oysa aslında bu olay, Kemal Özgül'ün öldürülmesinden daha önemli ve korkutucu. Nedir ki Kemal Özgül çevresine uyum sağlamış, örgütlü bir harekete mensup olduğu için ölümü çok büyük yankı uyandırdı, tepkiler hâlâ sürmekte. Oysa Chateaubriand'da olanlar için ırkçılık kurbanları dendi ve geçildi.

Ekonomik zorluklar ve durdurulmasına imkan olmayan işsizlik artışı, giderek yabancı sevmezlik görüntüsü altında bu tür olayların da sayısını artıracaktır. Buna karşı alınacak tedbir Türk makamlarına düşmektedir.

lerden sonra gerekçesini şöyle göstermişti: "Yabancıları sevmiyorum!" Aslında bu sözler, dikkatli kulaklar için pek de yabancı sayılmazdı. Fransız aşırı sağcı Ulusal Cephesi lideri Jean-Marie Le Pen'in parlamento yenileme seçimlerinde ağzına sakız ettiği tez değil miydi bu? Le Pen, her ülkede bilinçlerin altında yatan yabancı düşmanlığını körüklemişti. Son olaylardan sonra da, zeytinyağı gibi suyun yüzüne çıkıyor ve "katillerin idam edilmeleri gerektiğini" söylüyordu. Yani, Le Pen için, insanlar öldürülsünler de hangi sebep için olursa olsun... Elbet manyak bir Fransızın eylemi tüm Fransız ulusuna maledilemezdi. Gece bekçisi Kamerunluydu, fakat tetiğin ardındaki beyin Fransız'dı. Bunlar, Jean-Marie Le Pen'in yıkadığı beyinler miydi? Geçtiğimiz yıl Fransa'da ilk kez Türk işçilerine karşı başlayan ırkçılık olaylarının Le Pen'in yükseliş dönemine rastladığı gözlerden kaçmıyordu. Bir Fransız siyasi gözlemci "Olanlardan sadece Le Pen değil, tüm partiler sorumludur" diyor, sağın diğer lideri Chirac ise, hükümeti olaylar karşısında "zavallılıkla" suçluyordu.

İki Türk'ü öldüren katil Poullet, akıl hastası

Batı Avrupa'da göçmen nüfusun ne kadarı Türk?

Batı Almanya'da.....% 93.4
Belçika'da.....% 34.1
Hollanda'da.....% 30
Fransa'da.....% 8

Bu arada Le Pen, Avrupa Parlamentosu sağ partiler grubu toplantısına katılmak üzere Atina'ya gitmeye hazırlanıyordu. Yunanistan kendisini "fazla konuşmaması" (!) kaydıyla kabul ederken Türkiye'de Le Pen'in "Persona non grata-İstenmeyen adam" ilan edilmesi yolunda bir hareketlenme başlıyordu.

Eponne'de ölen Kemal Özgül, Chateaubriand'da can veren İbrahim Yıldız ve Salih Kaynar'ın cenazeleri Türk Hava Yolları uçaklarına bindirilmek üzere Paris'e götürülürken, Avrupa Konseyi Parlamentosu da olayları gündeme getirmek için bazı girişimlerde bulunuyordu.

Eponne ve Chateaubriand'da meydana gelen olaylar, Türk ulusuna karşı bir eylemin ötesinde, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra küllenmesi için büyük çaba sarfedilen ırkçılığın hortlama eğilimleriydi. "Yabancıları sevmiyorum" sözlerini zaman zaman seçim yatırımı için bile olsa kullanabilen politikacılar, çağdışı nefretlerin tohumlarını ekmişler ama sonunda suçlu sandalyesine oturmuşlardı. Bugün için ise o sandalye, tetiği çeken kuklaların, Kamerunlu Nzada, manyak Frederic Boulay ve patron Jean - Pierre Pirault"un altındaydı●

Türk - Fransız Dostluk Derneği Türk Büyükelçiliği'nin bulunduğu sokakta saldırıları kınadı

AVRUPA GURBETÇİLERİ

Batı Avrupa'daki yabancı nüfusu grafiği

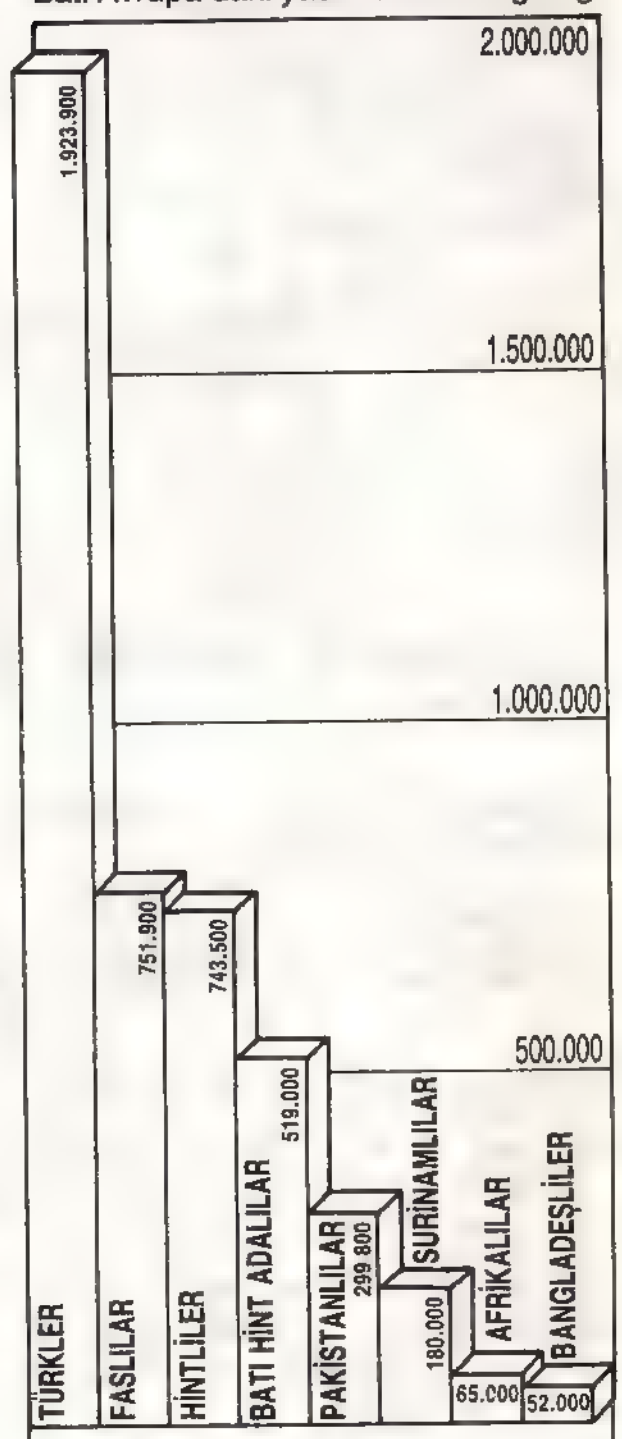

Batı Avrupa'daki gurbetçilerin başını Türkler çekiyor. Hem de açık bir farkla. Öteki gurbetçilerin büyük bir bölümü, bulundukları ülkenin eski sömürgelerinden geliyor. Batı Avrupa'da yer yer hortlayan ırkçılık bu eski-sömürge kafasından da hayat alıyor.

Fransa'da göçmenler arasında yedinci sırada yer alan 135 bin Türk özellikle gençlerden oluşuyor ve sanayi kollarında çalışıyor. Tarım alanında çalışanlar ise yok denecek kadar az.

Türklerin Fransız aşırı sağının, diğer bir deyişle Le Pen'in boy hedefleri arasına girmesi, altı hafta öncesine dayanıyor: Ulusal Cephe'nin bir toplantısında hareketin bir yetkilisinin, Türkleri karşı oldukları göçmen gruplarının en başına oturtmasıyla, Eponne ve Chateaubriand cinayetleri arasında, şaşırtıcı bir paralel bulunuyor.

Bakuriani şilebi boşaltılırken, taşıdığı yükün MIG 21 uçakları olmadığı ortaya çıktı

ORTA AMERİKA / ABD-NİKARAGUA

ABD usulü gerginlik

Nikaragua'ya gelen Sovyet şilebinin yükünün MIG 21 olmadığının ortaya çıkmasına karşın, Amerika'nın kopardığı fırtına durulmadı

Pentagon'la Beyaz Saray arasında hummalı bir tartışma sürüp gidiyordu. Alınacak karar belki de bir ülkenin yazgısını belirleyecekti. Ne var ki bu ülke yazgısının belirlenmesini bu tartışmalara bırakmayıp kendi önlemlerini almıştı. Nitekim bu önlemler, alınacak kararın sonucunu etkileyecek: İkinci dört yıllık iktidarının ilk günlerini yaşayan Reagan yönetimi Nikaragua'ya doğrudan saldırıyı göze alamayacaktı.

İki ülke arasındaki gerginliği doruk noktasına getiren olay, iki hafta önce, Sovyetler Birliği'nin Karadeniz'deki Nikolayev limanından yola çıkan bir şileple başlıyordu. MIG 21 savaş uçaklarını taşıyacak kapasitede olan Bakuriani adlı şilep hareket eder etmez, ABD'nin keşif uydusunun kameraları üstüne çevriliyor, ancak monitörleri başında olayıizlemeyeçalışan haberalma uzmanları çaresiz kalıyorlardı. Çünkü havanın bulutlu olması nedeniyle, şilebin hedefi bir türlü saptanamıyordu. Ancak birkaç gün sonra Bakuriani, Nikaragua'nın Corinto limanına yanaşırken, iki Amerikan savaş gemisi Nikaragua karasularına girmişti bile. Reagan yönetimi, Nikaragua, Sovyetler'den MIG 21 alıyor ve böylece Orta Amerika'da güvenliği tehdit ediyor diye kıyametler koparıyordu.

Nikaragua, daha ilk anda aldığı önlemlerle, geleceğine ilişkin çok doğru bir adım atmış oluyordu. Nikaragua ordusu alarma geçiriliyor, genel seferberlik ilan ediliyor ve

Başkent Managua'da siper kazılıyor

ABD'nin doğrudan müdahalede bulunacağı kuşkusu dile getirilerek Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne başvuruluyordu.

MIG'ler nerede? ABD'nin MIG 21'ler için kopardığı fırtına boşunaydı. Çünkü şilebin yükünün MIG 21 olmadığı ortaya çıkmıştı. Ama bu Reagan yönetimini yolundan döndürmeye yetmiyordu. Savunma Bakanı Casper Weinberger, gerçeğin anlaşılmasından sonra bile şöyle bir açıklama yapabiliyordu: "Nikaragua'daki Sandinist yönetimin, saldırıya yönelik silah elde etme eğilimi, bölgenin güvenliği için büyük bir tehlikedir. Ayrıca şunu hatırlatmak isterim ki ABD'nin yıllardan beri izlediği politikanın temeli "Monroe doktrini"ne dayanmaktadır."

Monroe doktrini. Weinberger'in sözünü ettiği Monroe doktrini, geçmişte bir müdahale doktrini olarak işlemişti. Bu doktrine göre ABD Batı yarım küresinde dilediğini yapıp Avrupa ve Doğu yarım küresine ilişmeyecekti. 19. yüzyılın başlarından itibaren iş başına geçen ABD yönetimleri, arka bahçeleri saydıkları Orta Amerika ve Karayibler'de giriştikleri tüm müdahaleleri, Monroe doktrinine sığınarak gerçekleştiriyorlardı.

Bu kez de MIG'ler bahanesiyle gündeme getirilen Monroe doktrini ABD'nin arka bahçesine yani Nikaragua'ya yönelik baskılarını artırması sonucunu doğuruyordu. Nitekim bu baskıların en önemlisi, ABD'nin Honduras'la birlikte başlattığı geniş kapsamlı askeri manevralar oluyordu. Honduras'ın Nikaragua sınırına yakın bölgelerde sürdürülen tatbikatlar Nikaragua yönetimine gözdağı vermeyi amaçlıyordu.

Tarihi bir anlamda, ABD müdahalelerinin tarihi olarak da nitelenebilecek olan Nikaragua, Somoza diktatörlüğünün devrilişinin 5. yılında yine aynı sorunlarla karşı karşıya. Kendi koyduğu ilkeler doğrultusunda bağımsız bir ülke oluşturmayı hedefleyen Sandinist yönetim ekonomik ve toplumsal birçok sorunun üstesinden gelmek için yoğun bir çaba harcarken, karşısına dikilen en büyük engel yine ABD. Ve bir 4 yıl daha iktidarı garantilemiş olan Reagan yönetimi sayesinde bu engel, kendisini her fırsatta hissettirecek gibi görünüyor●

Farklının çalışma hakkı

Siyonist baskılar yüzünden işine son verilen ünlü oyuncu Vanessa Redgrave'e 45 milyon lira tazminat ödenecek

"Bakın Bay Morris, eğer Stravinsky'nin eserinde anlatıcı olarak Vanessa Redgrave'i seçtiğiniz doğruysa, size şunu hatırlatayım: Bu karar orkestraya mali bakımdan en büyük desteği sağlayan Yahudileri kızdırıp desteklerini çekmelerine neden olabilir." Bu konuşma 1982 yılında Boston Senfoni Orkestrası'nın Yönetim Kurulu üyelerinden Irwing Rabb'le Genel Direktörü Thomas Morris arasında geçiyordu. Orkestra Igor Strawinsky'nin "Kral Oidipus" adlı operet-oratoryasını sahnelemeye hazırlanıyordu ve öyküyü İngiltere'nin sol eğilimli ve şiddetle Filistin Kurtuluş Örgütü yanlısı oyuncusu Vanessa Redgrave anlatacaktı. İşte bu sıralarda olanlar oluyor çeşitli Musevi örgüt ve ünlüleri Boston Senfoni Orkestrası yönetimini, bombadan para yardımını kesmeye dek varan, tehdit yağmuruna tutuyorlardı. Sonuçta Orkestra Vanessa Redgrave'le olan mukavelesini bozma yoluna gidiyordu.

Vanessa Mahkemede. Orkestra'nın bu kararından sonra ünlü yıldız derhal yargı organlarına başvuruyor ve Boston Senfoni'nin Medeni Haklar Yasası'nı ihlal ettiğini iddia ediyordu. Durumu 1950'lerdeki MacCarthy dönemi solcu kara listelerine benzeten Redgrave'in avukatı, müvekkili lehine Boston Senfoni Orkestrası'ndan bir milyon dolar talep ediyordu.

Boston'daki bir federal jüri önünde ifade veren Redgrave de, orkestranın bu tutumunun kendisini çok güç durumda bıraktığını ve Boston Senfoni'den hemen sonra Broadway'de bir tiyatro oyunundaki rolünü de kaybettiğini anlatıyordu. 1978 yılında yapılan ve Musevilere karşı vahşeti anlatan "Julia" filmiyle Oscar Ödülü aldığını beş kişilik jüriye zaman zaman gözleri dolarak anlatan Redgrave, orkestranın kara listesinden sonra bir yılı aşkın süre işsiz kaldığını belirtiyordu. 47 yaşındaki sanatçı bu arada çok kötü olan mali durumunu düzeltmek için "Steaming-Türk Hamamı" adlı filmde çıplak oynamak zorunda kaldığını anlatıyordu.

Orkestra ne diyor? Orkestra yönetimi ise Vanessa Redgrave'le, imzalanan kontratın, sanatçı solcu ve FKÖ yanlısı olduğu için bozulduğu yolundaki iddiayı kabul etmiyordu. Orkestra, Boston'daki çeşitli Musevi örgütlerinden aldıkları tehditler karşısında sanatçı ve izleyicilerin can güvenliğini korumak için Redgrave'in işine son verildiğini söylüyordu. Orkestra yönetimi, radikal eylemleri için sanatını çekinmeden kullanan Redgrave'in, Orkestra'nın da kendini bu radikal eylemlerin sonuçlarından koruyacak kararlar almaya hakkı olduğunu kabul etmek zorunda olduğunu savunuyordu.

Yüz bin dolar. Bu ay içinde sonuçlanan davada jüri ortalama bir yol seçiyordu. Jüri, Boston Senfoni'nin kontratı bozmasından dolayı Vanessa Redgrave'e yüz bin dolar yani yaklaşık 45 milyon lira tazminat ödenmesini kararlaştırıyordu. Öte yandan jüri, Redgrave'in işine solcu ve FKÖ yanlısı olduğu için değil, siyonist grupların tehditleri yüzünden son verildiği görüşünü benimsiyordu●

Solcu artist mahkemede

Redgrave, 1960'lı yıllarda çekilen "Cinayeti Gördüm" filminde...

EKONOMİ

KAMU YATIRIMLARI / "YAP–İŞLET–DEVRET" MODELİ

Önce senin, sonra benim

Yabancı Sermaye Dairesi'ne göre "yap-işlet-devret" modeli yabancı firmalar tarafından ilgiyle karşılandı. Santral ve 2. Boğaz Köprüsü için başvurular yoğun

Gizemli formül belki de Uludağ otellerinden birinde dinlenilirken bulunmuştu: Yataklar, pencere pervazları, halılar, köşedeki dolap, lavabo, musluk, perdeler, her şey onlarındı. Bina da onlarındı. Araziyi kiralamışlar, otellerini yapmışlar, işletmeye başlamışlardı. Yabancıydı bunların sahipleri. Bir süre sonra sözleşmeleri bitecek, her şeyi bırakıp gideceklerdi. Üstelik geldikleri gibi değil, yüklerini tutmuş olarak...

Yap-işlet-devret modelinin çekirdeği belki de bu örnekti!

Bu örnek neden büyük yatırımlar için uygulanmasındı? Örneğin bir nükleer santral için bu model işletilemez miydi? Sonra ikinci köprü vardı sırada, sonra termik santrallar, karayolları, belki metro, belki tüp geçit... Hepsi de Uludağ otelleri gibi yaptırılır, işlettirilir ve sonra devralınırdı. Çok şık bir formüldü bu yap-işlet-devret...

Nükleer santralla birlikte. Türkiye'de bir nükleer santral kurulması girişimleriyle birlikte gündeme gelen bu model, yetkililerin verdiği bilgiye göre, hayli de ilgi görmüştü. Hatta, konuyla en yakından ilgilenen DPT Yabancı Sermaye Dairesi'nin Başkanı Namık Kemal Kılıç, **Nokta**'ya "6 ay içinde bazı sözleşmeler yapılabilir" diyordu. Daha şimdiden değişik alanlarda hayli öneri almışlardı: Örneğin GAMA İnşaat Genel Müdürü Ergil Ersü, **Nokta**'ya General Electric firmasıyla birlikte Hamitabad projesini bu modele uygun olarak hazırladıklarını söylüyordu. Tekfen İnşaat da ikinci köprünün çevre yolları konusunda, yabancı firmalarla birlikte bir proje hazırlamıştı. Bayındırlık ve İskan Bakanı Safa Giray da, Bütçe Plan Komisyonu'nda "2. köprü ve çevre yolları 1988'de bitecek" dediğine göre, ellerinde seçilebilecek projeler olmalıydı.

Hükümet, "yap-işlet-devret" modeline oldukça önem veriyordu. Özal'ın Başdanışmanı Adnan Kahveci **Nokta**'ya "Bu modelin uygulanması konusunda çok ciddiyiz" diyordu. Ama "Çok ciddi" olunan bu modelin ne olduğu, Türkiye'de nasıl işleyeceği konusunda bir netlik yoktu. Kaldı ki gelen öneriler sadece fizibilite çalışmalarıydı.

Pek yeni değil. Bu model aslında Türkiye için pek yeni sayılmazdı. Tek yeniliği adındaki çarpıcılıktı. İktisatçılara göre bu modelin gerçek adı "imtiyazlı işletme modeli"ydi. Bu eski adıyla da Osmanlı'da uygulanmıştı: Osmanlı, yabancılara tramvay, demiryolları şirketleri kurdurmuş, elektrik üretimini onların tekellerine vermiş ve biraz da onlar sayesinde dünyadan çekilip gitmek zorunda kalmıştı. Bu yüzden yeni modele "kapitülasyonların hortlatıldığı" gözüyle bakanlar az değildi. Ama bu görüşe karşı çıkıp "modern çağın imtiyazları kapitülasyon sayılmaz" diyenler de vardı. Çünkü dünyada, aralarında sosyalistlerin de bulunduğu pek çok gelişmiş ülke, bu şekilde gerçekleştirilmiş yatırımlara sahipti: Sibirya'da alüminyum üretim tesisleri, Kanada'da telefon şebekesi, İtalya'da otoyollar hep bu modele dayalı olarak gerçekleştirilmişti.

Ama uygulandığı ülkelerde bu model netti. Yatırım için başvuran şirket, hangi çerçeve içinde sorumlu olacağını biliyordu. Modelle yakından ilgilenen Tekfen İnşaat Genel Müdürü Ömer Sunman, "Şu anda bu modelin belli kuralları yok; yatırım alanlarına göre, ilgilenecek firmaların önerileriyle bu model netleşmiş olacak" diyordu.

Aslında modelin özü, müteahhitlik felsefesindeki değişiklikte yatıyordu: Uygulana gelen yatırım modelinde, yatırımın tüm bedeli devletin üzerindeydi. Devlet ihale açıyor, teklifler istiyor ve uygun bulduğu teklifi gerçekleştirmeye girişiyordu. Burada müteahhite düşen görev, kredi kaynaklarıyla yatırımcıyı karşı karşıya getirmek, anlaşmalarını sağladıktan sonra işini yapıp kârını alarak aradan çekilmekti. Bu modelde ise müteahhite "yatırım ve işletme finansmanını da bul" deniyordu.

Üstelik pek kârlı. Hangi tür yatırımlarda bu modelin uygulanmak istendiğine bakınca, "finansman bulma olanağının öyle pek de kolay olmadığı" anlaşılıyordu. Adnan Kahveci, "Bu model, devletin sermaye-yoğun projeleri için önerilmiş bir modeldir" diyordu. Devletin kaynaklarının çok sınırlı olduğu bir ortamda, maliyetleri çok yüksek olan bu tür projelerin devlet tarafından gerçekleştirilmesi, Türkiye'yi yeni ve ağır bir borç yüküyle karşı karşıya getirecekti. Oysa yeni modelde, tüm yatırım masrafları işletme giderleri, yapımcı firma tarafından karşılanacaktı. Kahveci'ye göre daha da önemlisi "bütün risk, yabancı yatırımcı üzerinde olacak"tı. Ayrıca fiyatın 10-15 yıl öncesinden garantilenmesi ve fiyat yükselmelerinden korunulması söz konusuydu. Kahveci, "Fiyatın garantilenmesi ve devletin risk taşımaması bu modelin en üstün yanlarıdır" diyordu. Bunun anlamı da devlet yatırımlarının "doğrudan, yabancı sermayeye yaptırılması"ydı. Doğuş Grubu yetkililerinin ifadesiyle "Hükümet, yatırımı, kamu sektörü eliyle kamu kaynaklarından finanse ederek değil, özel sektör eliyle, özel sektör kaynakları kullanılarak finanse etmek isteyen bir yatırım modeli seçmiş bulunmakta"ydı.

Nükleer santral kurulması girişimleriyle gündeme gelen 'yap-işlet-devret' modeli, 2. Boğaz Köprüsü, çevre yolları, tüpgeçit ve metro gibi büyük projeler için de geçerli bir model olarak görülüyor.

Umulan gerçekleşir mi? Bugünkü koşullar içinde "15-20 milyon dolarlık kredilerde bile büyük sorunlar çıkarken", 400-500 milyon dolar yatırım gerektiren projeler için yatırımcıların Türkiye'ye yönelecekleri nasıl umulabilirdi? Adının açıklanmasını istemeyen bir büyük şirket yetkilisi soruyu şöyle yanıtlıyordu: "Doğal kaynaklardan istifade imkânı olmayan ve hele üretim ve satışları serbest piyasaya göre ayarlanamayan veya ülkemizin cazip bir piyasa oluşturmadığı yatırımlar için yap-işlet-devret konusunda ısrar, ülkemize hiçbir şey kazandırmaz. Zira eğer, başka gizli ve istenmeyen bir maksadı yoksa, dış firma bu defa doğrudan doğruya kredi getirerek yatırım yapıp dönmekte düşündüğü kâr ve kredi masraflarına ve garantilerine ilaveten tesisi işletmenin ve devredene kadar maruz kalacağı her türlü ekonomik ve politik rizikoların muhtemel masraflarını da garantiye almak isteyecek ve tesis ülkemize gerçekte olması gerekenden daha pahalıya mal olacaktır. Kapalı veya açık anlaşmalarla bütün bu garantileri almayan bir dış yatırımcının büyük çapta rizikolara girerek ülkemize gelmesi beklenemez."

Hükümetin; modelin asıl uygulanmasını amaçladığı yatırım projeleri, üretim ve satış fiyatları devlet politikası ile ilgili olan yatırımlardı. Bu tür proje yatırımlarında ise, yatırımcı, kendi ülkesinden veya başka ülkelerden daha kârlı bir tesis kurabileceğine, işletebileceğine ve süreç içinde getirmiş olduğu sermaye ve teknolojiden, normal kredi ve teknoloji satış kârlarından daha fazla kâr edebileceğine inanmak isterdi. Hükümet ise bu modeli seçerken, "çalışmanı yap getir, inceleyelim, koşulları biz belirleriz, karar bizimdir" şeklinde düşünüyordu; sonuçta firmaya "istersen" denecekti...

Israr iyi ama... Doğuş Grubu yetkilileri, modelin sakıncalı yönleri konusunda ilk olarak "devlet idaresinin hazır olmamasını gösteriyorlardı. İmtiyazlı işletme hakkı için yatırım önerisinde bulunan firmaların sundukları fizibilite çalışmalarının değerlendirilmesi güçtü. Ayrıca, halkın moral gücü de oldukça ağırlık taşıyordu. Halkın kamu işletmesi şeklinde kullanmaya alıştığı, hatta bedava kullanılmasını doğal bulduğu bir kamu hizmeti için bedel ödemekten duyacağı sıkıntı ve bu sıkıntının yabancı yatırımcılar nedeniyle sömürü olarak kabul edilerek sert tepkilerin doğması ihtimali de dikkate alınmalıydı. Ancak, Doğuş Grubu yetkilileri, "Bu model Türkiye'de de uygulanabilir. Yeter ki uygulama koşulları, tamamen akılcı ve hesapçı olunarak, sömürülmeden ve kimseyi de sömürebileceğimiz sanılmadan, belirlenebilsin" diyorlardı.

Batı'da bu modelin işleyişi belli kurallara bağlanmıştı: Öncelikle imtiyazlı işletme sözleşmeleri sabit bir değeri esas alırlardı. Bu sabit değer de hiç şüphesiz dolardı. Ayrıca yatırım sürecinin belirlenmesi istenirdi. Yatırımcının finansman maliyeti de dahil olmak üzere, imtiyazı veren kamu kuruluşundan alacağı, tek rakam olarak belirtilirdi. İşletme imtiyazının kapsamı da başından belirlenir, ayrıca yatırımcıya tanınacak kârlılık oranı, uygulanacak tarifeler, kârlar ve itfa edilecek borçlar için transfer garantisi verilirdi. Hükümetin şimdiye kadar bu

konularda bir çalışmasından söz edilmiyordu. Söylenen şey sadece, firmalardan teklif beklendiği ve değerlendirileceği idi.

Bu koşullarda Türkiye'ye büyük yatırımlar için yatırımcı gelir miydi? Adnan Kahveci şu yanıtı veriyordu: "Biz, özellikle enerji yatırımı alanında bu modelin uygulanmasına çalışıyoruz. Çünkü bu alanda, dünyada artık talep azlığı nedeniyle, piyasa koşullarını satıcıdan çok alıcı belirliyor."

Her şıkta ısrarlıyız! Tüm belirsizliklere rağmen, firmaların modelle ilgilenmeyecekleri sanılmıyordu. Yabancı Sermaye Dairesi Başkanı Namık Kemal Kılıç'ın **Nokta**'ya verdiği bilgiye göre, alternatifli olarak istenen teklifler gelmeye başlamış ve incelemeye alınmıştı: Her şeyi firma üstlenirse kaça çıkacaktı, krediyi devlet bulur normal ihaleye çıkarırsa kaça çıkacaktı? Firmalar bu iki yaklaşıma göre önerilerini hazırlıyorlardı. N. Kemal Kılıç, "projesi benimsenen firma ile sözleşme yapılarak" yatırıma girişileceğini söylüyordu ●

BİR GÖRÜŞ / **Doç. Dr. Nihat FALAY**

Topal ekonomi

Ortaçağda dinsel ve gönüllü yardımlaşmaya dayalı sosyal güvenlik bütünü, günümüz toplumlarında çağdaş kural ve uygulamalara dönüşmüştür. Oysa, 5. kalkınma plan ve stratejimizde "gönüllü ve aile sistemi içindeki tabii sosyal dayanışma"nın esas alındığı görülmektedir. Yani, bir anlamda ortaçağa dönüş planlanmaktadır.

1970'li yılların sonlarında; korumacı dış ticaret politikası ve sübvansiyonlar ile desteklenen ithal ikameci sanayileşme politikasının geçerli olmadığı görülmüştür. O yıllarda MESS Başkanı olan Turgut Özal; çıkış yollarının başında "devletin iktisadi hayata müdahalesinin asgariye indirilmesi" fikrini savunuyordu. Yani; tekelci sermaye; maliyetleri en aza indirmek, öyleyse ücretleri ve taban fiyatlarını düşürmek gerektiğini düşünüyordu. İhracata dönük sanayileşme politikasının ve iç talebi kısmak amacının uzantısı olarak emek piyasasına sınırlamalar getirmek öngörülüyordu. Böyle de oldu. Her gün ve her fırsatta, işçi ücretlerinin yüksekliğinden, kıdem tazminatlarının işverene getirdiği yükten, grevlerin kötülüğünden ve sendikaların etki ve direnmelerinden yakınılıyordu. İktisadi politikada aşırı serbestçi, fakat sosyal politikada müdahaleci bir uygulamaya gidildi.

> Liberal iktisat politikası, sendikacılık, toplu pazarlık ve grev hakkı açısından da özgürlükleri içerir. Oysa Türkiye'de iktisadi politikada aşırı serbestçi, fakat sosyal politikada müdahaleci bir uygulamaya gidilmiştir.

Günümüz ülkelerinin çoğunluğunda görülen enflasyon, durgunluk ve işsizlik açısından, Türkiye'de enflasyonla mücadele öne alınmış, diğer sorunlar ikinci plana itilmiştir. Öyle ki; işçilerin satınalma gücünü kısarak, yatırımları azaltarak, büyümeyi arka plana iterek enflasyonun önlenmesi ve işsizliğin artması sonucu kabullenilmiştir. Oysa, liberal iktisat politikası; sendikacılık, toplu pazarlık ve grev hakkı açısından da özgürlükleri içerir. Aksine, bu haklar sınırlanmış ve hükümetler bu konuda geniş yetkilerle donatılmıştır. Öte yandan özel sektörde toplusözleşme ilkelerini üyelerine tek yönlü olarak empoze eden Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, kamu kesiminde Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu ve nihayet Yüksek Hakem Kurulu aynı yönde politikalar gütmektedir. Öyle ki; kamu işverenlerine Başbakan Özal tarafından "toplu pazarlıkta sıkı durmaları" uyarısı dahi yapılmıştır.

Kıdem tazminatı, emeklilik maaşı, emeklilik yaşı, işçi alacakları yönünden, hem uygulamada, hem de 5. kalkınma planında getirilen ek sınırlamalar emek piyasasını daha da daraltıcı özellikler taşır.

Bu genel gelişimin işçi kesimine ve emek piyasasına yansımaları şöyledir: SSK istatistiklerine göre, gerçek ücretlerde 1977'den beri süregelen düşme devam etmektedir. Şöyle ki, 1977 = 100 alındığında gerçek ücret endeksi, 1980, 1983 ve 1984 (projeksiyon yöntemiyle) yıllarında sırasıyla 57, 51 ve 49 TL. olmuştur, yani % 51 düşmüştür. Daha somut olarak, günlük gerçek ücret aynı yıllarda 27.1, 15.3, 15.5 ve 13.3 TL. olmuştur. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun verileri de paralel bir sonuç vermektedir: 1977'de (1963 fiyatlarıyla) 46 TL. olan günlük gerçek ücret, 1982'de 30 TL.'ye düşmektedir. Öte yandan 1984'te kişi başına ulusal gelir artışı % 3.4 iken, gerçek ücretlerin artışı % (-4.1) dir.

Bu somut gelişim; işveren kesiminin uzun yıllardır duydukları özleme kavuştuklarını, buna rağmen iktisadi krizin ve enflasyonun temel nedenlerinden birisi olarak hep sahneye çıkarılan ücretlerin gerçek kriz nedeni olmadığını göstermektedir. Emeğin ve ücretin bürokratik ve yasal sınırlamalara tabi olduğu, diğer üretim faktörlerine (kendi iktisadi işleyiş kuralları dışında) önemli bir müdahalenin bulunmadığı ülkemizde, **şizofrenik bir iktisadi politika** uygulanmaktadır. Emek, sistemin kurban keçisidir, ama iktisat tanrısı, yapılan iktisadi günahları affetmeyeceğe benzer.

Doç.Dr. Nihat Falay, İ.Ü. İktisat Fakültesi öğretim üyesidir.

Bunalım hâlâ sürüyor

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde önce öğrenci, sonra asistan, ardından profesör olan, ve 1983 yılında görevinden uzaklaştırılıncaya kadar kürsü başkanlığı görevini yürüten Prof. Dr. Tuncer Bulutay'la* Nokta, *iktisat politikaları üzerine bir söyleşi yaptı. Matematiksel iktisat ve ekonometri alanında uzman olan Prof. Dr. Bulutay, bu söyleşide yeni sağcı iktisat görüşleri ve Türkiye'de izlenmekte olan iktisat politikası konusundaki soruları yanıtladı. Bulutay, ayrıca izlenebilecek farklı iktisat politikası konusundaki görüşlerini de bu söyleşi aracılığıyla dile getiriyor.

Nokta: Söyleşimize isterseniz iktisadi durumu nasıl bulduğunuzu sorarak başlayalım.

Bulutay: Bildiğiniz ve yaşadığımız gibi iktisadi durum hiç iyi değil. Türk ekonomisi bugün de 1974'lerde girdiği bunalımı yaşıyor.

Nokta: Birçok kesime büyük özveriler yükleyen, istikrarı amaçlayan 24 Ocak 1980 Kararları'nın beş yıla yakın bir süredir uygulanmasına karşın bunalım hâlâ sürüyor mu diyorsunuz?

Bulutay: Bunalım yaşandığı açık. Hatta bence bunalım birçok açıdan daha da ağırlaşıp yoğunlaşarak sürüyor.

Bulutay 1983'te görevden uzaklaştırıldı

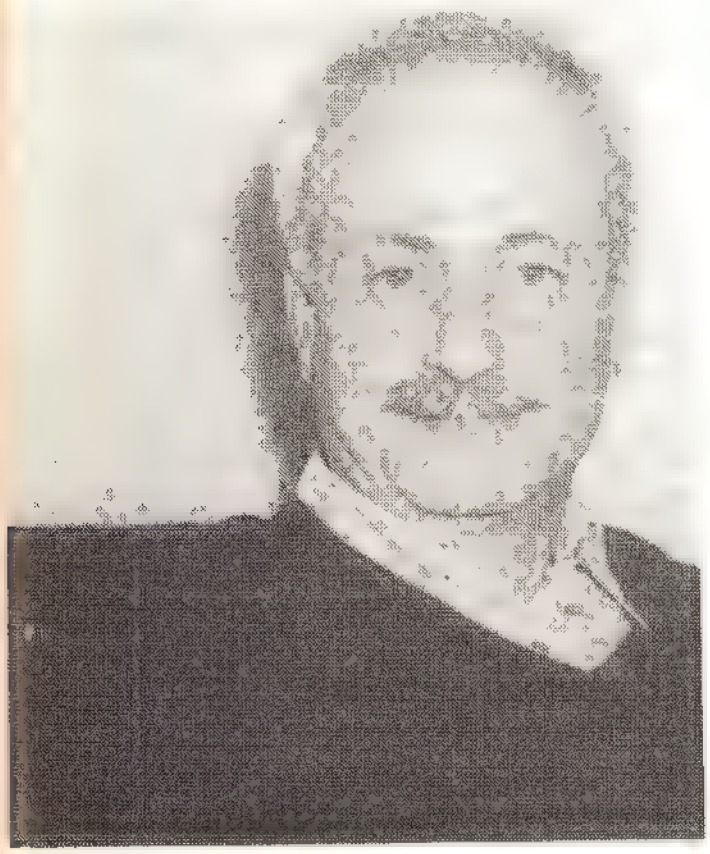

Nokta: Peki neden böyle? Neden 24 Ocak Kararları ekonomiyi düzlüğe çıkaramadı?

Bulutay: Bu soruyu yanıtlayabilmek için bu kararların özünün ne olduğunu, hangi temel etkenlere dayanılarak alındığını belirtmek gerek.

Bence kararların özü özel girişim anlayışına dayanmasıdır. Özel girişime, kâr güdüsüne, özel kazanç ve çıkar eğilimlerine büyük ağırlık verilerek bunalımın aşılabileceği kanısıyla hareket edilmiştir. Diğer bir deyişle iktisadi güçlükleri özel girişimci, kapitalist iktisat yaklaşımından uzaklaşmanın yarattığı görüşü egemen olmuş, saf ve ödünsüz şekliyle kapitalist iktisat anlayışı uygulandığında ekonominin sağlığına, gönence ulaşacağı düşünülmüştür.

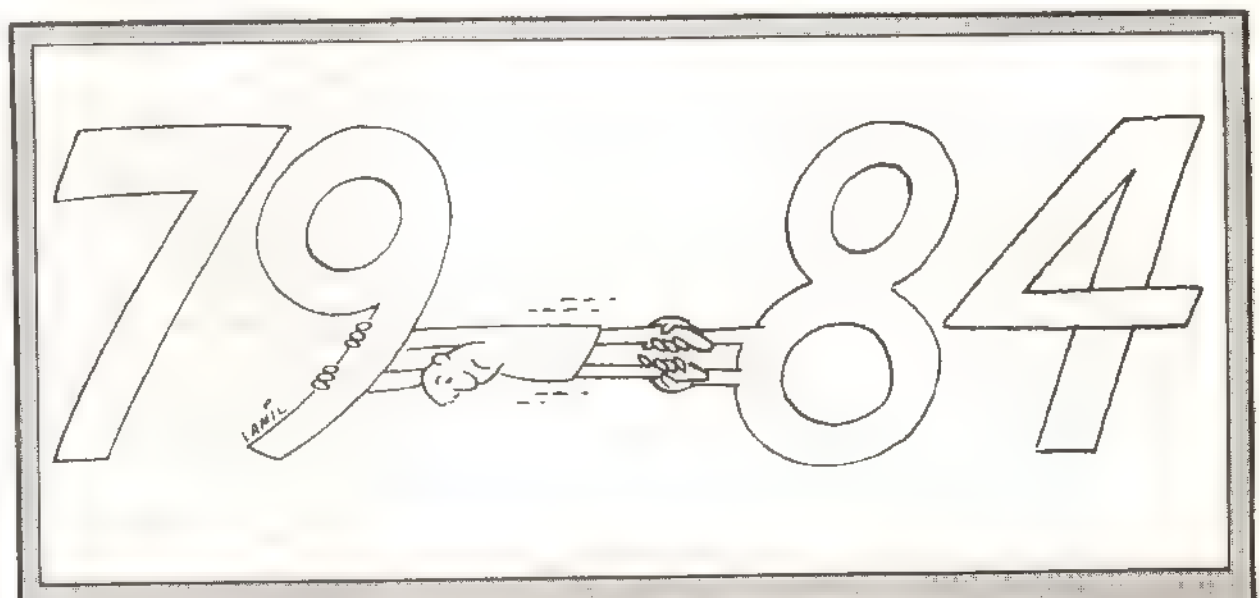

24 Ocak Kararlarının savunucuları, önceki dönemin en bunalımlı yılı olarak 1979'u gösteriyorlar. Bu yılı 1984'le karşılaştırırsak, 1984 ulusal gelir ve dışsatım açısından çok daha iyi bir yıl. Buna karşılık gerçek maaş ve ücretler, gelir dağılımı, işsizlik, iç ve dış borçlar açısından 1979 yılı çok daha iyi...

Nokta: Özünü böyle açıkladığınız 24 Ocak Kararları'nın dayanağını oluşturan temel etkenler neler?

Bulutay: Bence birbirleriyle ilgili üç temel etken vardır: 1) Özel girişimci bir ekonomide iktisadi bunalım ortamında böyle iktisat politikalarına başvurulması bir bakıma normaldir. 2) Ekonominin dış borca büyük gereksinimi vardı, bunun için IMF'ye başvurmak gerekiyordu, IMF özel girişimci bir anlayışa sahipti. 3) Batı dünyasında, özellikle A.B.D'de özel girişime büyük ağırlık tanıyan sağcı iktisat görüşleri önem kazanıyordu.

Nokta: Bunları biraz açıklar mısınız?

Bulutay: Etkenlerden ilk ikisinin oldukça iyi bilindiğini, zamanın kısıtlılığını göz önüne alarak izin verirseniz yalnızca üçüncü etken üzerinde durayım.

Bilindiği gibi İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı dünyasının iktisat politikası anlayışına Keynesçi iktisat görüşü egemendi. Bu görüşe göre ekonomilerde yeterli fiyat ve ücret esnekliği yoktu. Kendi haline bırakılan bir ekonominin, serbest fiyat sisteminin işlemesiyle kararlılığa, işçilerin tam kullanımına erişmesi olanaksızdı. Müdahaleci iktisat politikalarına gereksinim vardı.

Bu Keynesçi anlayışın önemli bir öğesini de 1950'lerin sonlarında geliştirilen Phillips eğrisi oluşturuyordu. Buna göre işsizlikle enflasyon arasında bir değiş-tokuş vardı. İşsizliği azaltma yoluna gidildiğinde enflasyonun yükselmesine katlanmak, enflasyonun azaltılması istendiğinde işsizlik oranının artması gerekiyordu.

Nokta: Sağcı nitelikte dediğiniz görüşler bu Keynesçi anlayışa karşıt olarak mı oluşuyordu?

Bulutay; Öyle. Bu Keynesçi anlayış 1960'ların sonlarına dek doyurucu biçimde işledi. Batılı ekonomilerde sürekli büyüme, düşük enf-

lasyon ve işsizlik vardı. Aktif bir iktisat politikasıyla işsizlik düşük düzeylerde tutulabiliyordu.

Sonra, 1970'lerde işler iyi gitmemeye başladı. Ekonomilerde duraklama ve gerileme çok daha sıkca gözleniyordu. Devlet müdahalesi ile işsizlik düşük düzeylerde tutulamıyordu. Daha yüksek oranlarda işsizlik ve enflasyon bir arada bulunuyordu. (Teknik terimi ile Phillips eğrisi sağa kayıyordu). Yüksek enflasyon işsizliği azaltacak yerde artırıyor görünüyordu.

Nokta: Bu ortamın katkısıyla sağcı görüşler gelişti diyorsunuz.

Bulutay: Evet. Tabii bunlarla da ilgili olarak vergi yükünün çok ağırlaştığı, devletin herşeye karıştığı, devlet harcamalarının aşırı ölçülere ulaştığı, çevreyi koruma düzenlemelerinin ekonomiyi büyük yükler altına soktuğu şikayetleri giderek yoğunlaşıyordu. Bunların da sözkonusu görüşlerin gelişmesinde önemli katkıları oldu.

Nokta: Bu sağcı görüşlerin yepyeni nitelikte oldukları söylenebilir mi?

Bulutay: Yok, sanmıyorum. Önce, biliyorsunuz parasalcı görüş vardı. Bunun en önde savunucularından biri M. Friedmandı. 1970'lerde daha genç iktisatçılar yeni klasik iktisat anlayışını geliştirdiler. Bu görüşlerde rasyonel bekleyişler anlayışı önemli bir yer tutuyordu. Kanımca bazı farklılıklara karşın Friedman'la bu genç kuşak arasında özellikle temel dünya görüşü konusunda büyük yakınlık vardır. Esasında parasalcılık da, bu yeni klasik iktisat anlayışı da öz olarak Keynes öncesi klasik iktisat anlayışına dönüş anlamı taşımaktadır.

Nokta: Bu görüşler özet olarak ne söylüyorlar?

Bulutay: :Anlayabildiğim kadarıyla bu sağcı görüşlerin ortak özleri şöyle açıklanabilir: Fiyat ve ücretler esnektir. Kendi hallerine bırakıldığında işgücü ve sermaye gibi üretim etkenleri tam hareketli ve akıcıdır. Ekonomide doğal bir işsizlik oranı vardır. Ekonomi bu oranda tam kullanım (istihdam) içinde sayılabilir. Tüm bireyler hükümet politikaları dahil her alandaki bilgiyi en etkin biçimde kullanırlar. İnsanları hükümet politikaları ile sistematik biçimde aldatabilme olanağı yoktur. Bekleyişlerini rasyonel biçimde oluşturdukları için kişiler bu politikaları etkisiz kılabilme gücündedirler. Dolayısıyla devlet müdahalelerinin etkisiz kalması kaçınılmazdır. Görüldüğü gibi klasik iktisatçılardan pek farklı şeyler söylemiyorlar.

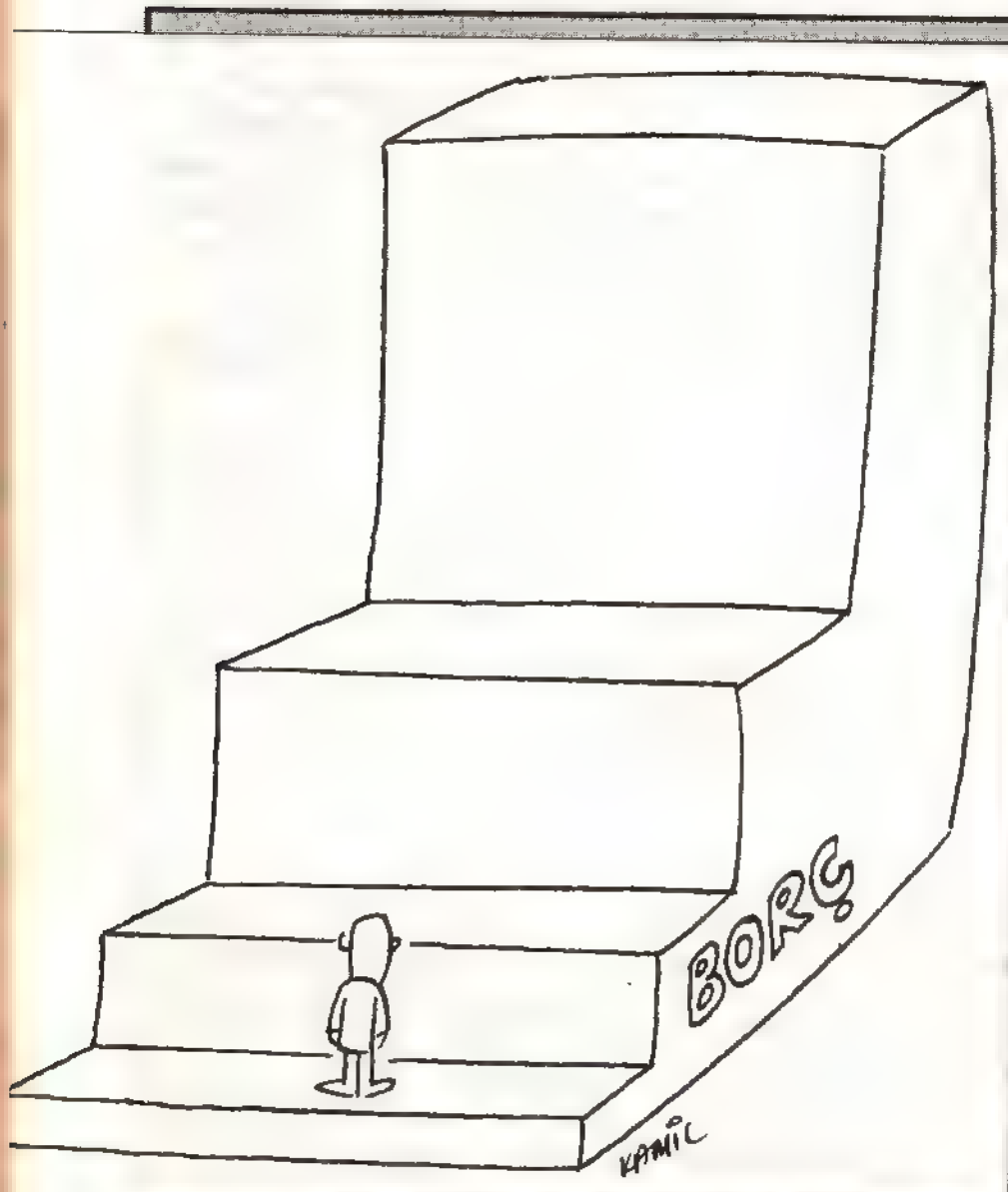

Türkiye 1980 sonrasında ertelenmeyen borçlarını ödemektedir ama bu amaçla daha fazla borçlanmaktadır. Örneğin verileri açıklanan son üç ayın dış ticaret açığı bir milyar doların üstündedir. Türkiye'nin dış ticareti önemli ölçülerde açıkla kapanmaktadır.

Nokta: Bugün örneğin ABD'de bu görüşler mi egemen?

Bulutay: Bu sağcı iktisat görüşlerinin önemli bir ağırlığı var. Ama karşı görüşün, Keynesçi ya da yeni Keynesçi anlayışın etkinliği ortadan kalkmış değil. Keynesçi görüşler de çok yetenekli iktisatçılarca büyük güçle savunuluyorlar. Makro iktisat politikası yazınının temel tartışmaları sağcı iktisatçılarla yeni Keynesçi iktisatçılar arasında yapılıyor.

Nokta: Buraya kadar belirtilenleri özetlersek Türkiye'de 1980'de 24 Ocak Kararları'nın alınmasının temel nedenlerinden birinin Batı dünyasında, özellikle ABD'de sağcı iktisat görüşlerinin önem kazanması olduğunu ileri sürüyorsunuz. Bu görüşler konusundaki düşüncelerinizi, Türk ekonomisini gözönüne alarak açıklayabilir misiniz?

Bulutay: Önce yukarda belirtilen tartışmada Keynesçilerin üstün oldukları kanısında olduğumu, bu üstünlüğün zamanla artacağını düşündüğümü belirteyim.

Türk ekonomisi gözönüne alınınca bir ek boyut daha ortaya çıkıyor. Türkiye kalkınma zorunda ve amacında olan bir ülke. Kalkınmanın ise katı bir özel girişimci anlayışla gerçekleştirilebilmesine bence olanak yok.

İsterseniz bu konulardaki görüşlerimi böyle katı bir özel girişimci anlayışın uygulandığı 24 Ocak Kararları'nın sonuçlarını kısaca değerlendirerek açıklamaya çalışayım. Önceki yıllara ait değerlendirmeleri başka yazılarımda yaptığımdan, ayrıca konuyu uzatmamak için bu açıklamalarda yalnızca 1984 yılı sonuçlarını kullanayım.

24 Ocak 1980 Kararları'nın savunucuları sıkça önceki dönemin en bunalımlı yılı olarak 1979'u göstermektedir. Bu yılla 1984 temel iktisat ölçütleri açısından karşılaştırıldığında şöyle bir durum ortaya çıkıyor: 1984 ulusal gelir ve dışsatım artışında çok daha iyi bir yıl .1979 da % 64 olan enflasyon oranının 1984'te % 50 civarında gerçekleşmesi bekleniyor.

Bunlara karşılık gerçek maaş ve ücretler, gelir dağılımı, işsizlik, iç ve dış borçlar açılarından 1979 yılı çok daha iyi. Ayrıca dış ticaret açığı, cari işlemler dengesi, işçi dövizleri girişi, yatırımlar bakımından

1979'un daha iyi olması olasılığı yüksek. (1984 bitmediğinden ancak olasılık sözkonusu.)

Nokta: Yani özetle durum ne oluyor?

Bulutay: Temel iktisadi ölçütler açısından 1984'ün 1979'dan daha iyi olduğu çok şüpheli. 1984'ün tek ve belirgin üstünlüğü dışsatım artışı. Büyük dış ticaret açığına neden olan, borçla yüksek düzeyde dışalım yapılabildiğinde, belirtilen dışsatım artışı gerçekleştirildiğinde, enflasyon % 50 düzeylerine ulaştığında ulusal gelirin artışı beklenmeyecek bir olay değil. Dar gelirlilerin gelirlerini geniş ölçüde kısan bir istikrar politikasının beşinci yılında (1984) enflasyon oranının (1979'daki % 64 düzeyinden) % 50 civarına düşmesinin başarı sayılamayacağı ise herhalde açık.

Nokta: 24 Ocak 1980 Kararları'nın ekonomiyi bunalımdan çıkaramadığını söylüyorsunuz.

Bulutay: Evet. Tek başarısının dışsatımı önemli ölçüde artırmak olduğunu söylüyorum. Buna karşılık dış ticaret açığı, dış borçlar azalmamış, artmıştır.

Nokta: Bu alanlardaki gelişmeleri biraz daha açıklar mısınız?

Bulutay: Dışsatım alanında çok önemli bir artış sağlanmıştır. Ben bu ölçüde artış olabileceğini tahmin edememiştim. Yani bu konuda öngörü hatasına düştüm.

Bu hatayı belirttikten sonra iki noktayı ele almak istiyorum: Önce dışsatım içinde dışalımın payına dikkat çekmek istiyorum. Bilindiği gibi Türkiye'de sanayide dış girdilerin önemli bir ağırlığı var. Öte yandan gerçekleştirilen dışsatım artışında sanayi ürünlerinin katkısı yüksek. Bu durumda dışsatım artışı dışalımı yükseltme eğilimi yaratmış olabilir.

Ben bu eğilimin önemli olduğunu sanıyorum. Ama bildiğim kadarıyla bu konuda ayrıntılı araştırma yapılmış değil. Onun için kesin konuşamıyorum. Eğilim önemli boyutlara ulaşıyorsa dışsatım artışının bir önemli sakıncası var demektir. Lira, dolar karşısında sürekli değer yitirdiğine, dışsatım teşviklerle desteklendiğine göre bu eğilimin anlamı pahalı alınanın dışarıya ucuz satılmasıdır.

İkinci nokta dışsatım artışının devalüasyon ve teşviklerle sağlanmış olması. Dışsatıma uygun, düşük faizli kredi, önemli düzeylere varan vergi iadesi sağlandığı biliniyor. Bunlara ek olarak liranın değer yitirmesinin çok hızlı olduğu da malum. Öyle ki liranın değer kaybı ölçüsü önceki 21 yılda (1958'den 1979'a) beş katı civarında iken son beş yılda dokuz katına yakındır.

Şimdi sorun şu: Bu çok aşırı teşvikler, bu payandalar, bunlarla sağlanan yapay ucuzluk ne kadar sürecek? Sonsuza dek sürmeyeceğine göre bu teşvikleri kaldırma sözkonusu olduğunda dışsatım artışları durmayacak mı? Nitekim dışsatımda Mart 1984'ten beri izlenen gelişme, Eylül ayının verileri teşviklerin azaltılmasının dışsatımı düşürdüğünü göstermektedir.

Bu durumun dışsatım artışının sağlığı ve kararlılığı konusunda kuşkular yaratması doğal.

Nokta: Dış borçlar, dış ticaret açığı konusunda ne gibi eğilimler var?

Bulutay: Bir bankanın yalnızca alacaklarının ödenmesine baktığı, bu ödemelerin neler pahasına gerçekleştirildiğiyle pek fazla ilgilenmediği söylenir. IMF de özünde böyle bir kuruluş sayılabileceğine göre onun da böyle davranması doğal karşılanır. Ama anlaşılıyor ki IMF borçların tekrardan ve daha fazla borçlanılarak ödenmiş olmasını da pek önemsememektedir.

Türkiye 1980 sonrasında ertelenmeyen borçlarını ödemektedir ama bu amaçla daha fazla borçlanmaktadır. Örneğin verileri açıklanan son üç ayın dış ticaret açığı bir milyar doların üstündedir. Dış ticaret ve cari işlemler 1980 öncesinde olduğu gibi sonrasında da sürekli açık vermektedir.

Burada önemli bir noktaya da dikkat çekmek istiyorum: Türkiye'nin dış borçlarının (20 milyar dolar civarlarında) Brezilya, Meksika, Arjantin gibi ülkelerin borçları (ilk ikisinde 100 milyar, sonuncuda 50 milyar dolar civarlarında) yanında düşük kaldığı görünmektedir.

Ama bu karşılaştırmayı yaparken bu üç Güney Amerika ülkesinde de 1982, 1983 yıllarında dışsatımın dışalımı aştığını gözönüne almak gerekir. Oysa Türkiye'nin dış ticareti dün de bugün de sürekli olarak ve önemli ölçülerde açıkla kapanmaktadır.

Ayrıca dış borç yükü değerlendirmesinde ödeme gücünün temel dayanağını oluşturan dışsatım hacmini de gözönüne almak gerekir. Yani borcun dışsatıma oranı önemlidir. Bu oranlara bakıldığında avantajlı durumu ortadan kalkan Türkiye, belirtilen üç ülkeye yakın bir borç yükü altında görünmektedir. Çünkü bu üç ülkenin de dışsa-

Dışsatım artışı devalüasyon ve teşviklerle sağlanıyor. Bu çok aşırı teşvikler, bu payandalar, bunlarla sağlanan yapay ucuzluk ne kadar sürecek? Sonsuza dek sürmeyeceğine göre, bu teşvikleri kaldırmak söz konusu olduğunda dışsatım artışları durmayacak mı?

tımı Türkiye'ninkinden yüksektir, dışsatım Brezilya ve Meksika'da 20 milyar doların üstündedir.

Bütün bunlar gözönüne alındığında Türkiye'nin büyük bir dış borç yükü altında olduğu sonucuna varılır. Ama burada Türkiye'nin Güney Amerika ülkelerine oranla önemli bir avantajını da belirtmeliyim. Özel banka borçlarının dış borçlar içindeki payı Türkiye'de Güney Amerika ülkelerine oranla çok daha düşüktür.

Nokta: Buraya kadar söylediklerinizden 24 Ocak anlayışını benimsemediğiniz anlaşılıyor. Sizin bu politikalara bir seçenek oluşturacak önerileriniz var mı?

Bulutay: Önceki yazılarımda açıkladığım gibi bu konudaki önerilerimin üç temel ögesi var. Bunlar, bugünün politikasının satıcı anlayışı yerine üretim yaklaşımına yer verilmesi, yeni ve ciddi bir planlama yönteminin uygulanması, yüksek gelir ve gelirlilere yönelen doğrudan (vasıtasız) vergilere ağırlık tanınması.

Nokta: Bu noktaları biraz açıklar mısınız?

Bulutay: Önce belirttiğim önerilerin basit, kolay bir çıkış yolu göstermediğini, özveri gerektirdiğini belirtmek istiyorum. Bence kolay bir çözüme olanak da yoktur. Bugünün iktisadi ortamında oluşturulacak her türlü politika özveri gerektirecektir. Çünkü, önce Türkiye'nin temel sorunu kalkınmadır. Bu yalnız başına zor bir iştir. Ayrıca biraz önce söylediğim dış ticaret güçlükleri, dış borç yükü sorunları vardır. Bunlardan başka dış yardım, borç, işçi dövizi ile Türkiye'nin olanaklarının çok üstüne çıkmış tüketim eğilimlerini aşağıya çekme zorunluluğu vardır.

Nokta: Bugün izlenen politika da özveri getiriyor, siz de özveri öneriyorsunuz. Fark nerede?

Bulutay: Evet, özveride fark yok. Ama özverinin kişiler arasında, zaman içinde dağılımında çok önemli farklılıklar var.

Özverinin kişiler arasında dağılımı konusunda söylemek istediğim açık. Özveri hakça, eşitce dağıtılsın diyorum.24 Ocak anlayışının en çok karşı olduğum yanı dar gelirlileri büyük bir geçim sıkıntısına iterken özellikle dışsatım alanında aşırı kazançlar yaratması. Gelir dağılımının çok bozuk olduğu, işsizliğin büyük boyutlara eriştiği bir ortamda sağlıklı bir toplum yaşamını olanaksız görüyorum.

Nokta: Bunlar biliniyor ama, özverinin zaman içinde dağılımından ne kastettiğiniz o kadar açık değil. Onu biraz açar mısınız?

Bulutay: Biliyorsunuz insanlar gelecekte bir sonuca varabilmek için özveriye katlanabiliyorlar. Buna karşılık gelecekte bir çıkış yolu, bir başarılı sonuç yoksa özveri çok güç olur.

24 Ocak Kararları'nın karşı olduğum diğer bir özelliği, bana göre, gelecekte bir çıkış yolu göstermeyen bir satıcı anlayışına dayanması. Böyle olduğu içindir ki, 1984'te, beşinci uygulama yılında yine başlangıç durumuna dönülmekte, beş, on yıllık ek süreler istenmektedir.

Nokta: Satıcı anlayışına dayanıyor derken ne kastediyorsunuz?

Bulutay: Şunu kastediyorum: Sürekli devalüasyonla, teşviklerle, malını al, bunu dışarıya ucuz sat, deniyor. Yani var olan, kalitesi değişmeyen bir malın yalnızca yapay bir ucuzlukla dışarda satılabilmesi yoluna gidiliyor.

Bunun iki önemli sonucu oluyor: Dışarıya ucuz satabilmek, bu satışı yaplan dışsatımcının gelirini artırabilmek için bazı kesimlerden birşeyler almak gerekiyor. Bu kaynaklar sürekli zamlarla, ücret ve maaşları, taban fiyatlarını düşük tutarak, iç piyasa olanak ve kazançlarını kısıtlayarak sağlanıyor.

Öte yandan dışarıya satılan malın kalitesi pek değişmediği için bu yapay ucuzluğu sürekli kılmak, sözkonusu kesimlerden sürekli özveri istemek gerekiyor. Yapay destekler çekildiğinde dışsatım artışının ortadan kalkması tehlikesi beliriyor.

Yapılması gereken bu yapay ucuzluğun yerine kaliteye dayalı, gerçek bir ucuzluk sağlamak, payandasız, kendi ayakları üzerinde durabilen mallar üretebilmektir. Kalkınmak da bu demek zaten. Bunun için üretim ve yatırımın, yatırım çeşidinin, genel olarak üretim anlayışının ön plana çıkması zorunluluğu var.

Nokta: Planlamanın gerekliliğinden de söz ettiniz. Bu nereden işin içine giriyor?

Bulutay: Belirtilen üretim anlayışı, kalkınma istencesi üretim yapısında bir değişmeyi zorunlu kılıyor. Bu değişme için de planlama gereksinimi bence kaçınılmazdır.

Bu konudaki açıklamalarıma bu planlama anlayışında fiyat mekanizmasından vazgeçmenin sözkonusu olmadığını belirterek başla-

İzlenebilecek farklı iktisat politikası konusundaki önerilerimiz özveri gerektiriyor. Bugün izlenen politika da özveri getiriyor, ancak arada önemli bir fark var. Bu fark özveride değil, özverinin kişiler arasında, zaman açısından dağılımında. Özveri hakça, eşitçe dağıtılmalı...

Gelecekte bir çıkış yolu, bir başarılı sonuç yoksa özveriye katlanmak çok güç olur. 24 Ocak Kararlarının karşı olduğum özelliklerinden biri de gelecekte bir çıkış yolu göstermeyen bir satıcı anlayışına dayanması. Böyle olduğu içindir ki, 1984'te, beşinci uygulama yılında yine başlangıç durumuna dönülmekte, beş, on yıllık ek süreler istenmektedir

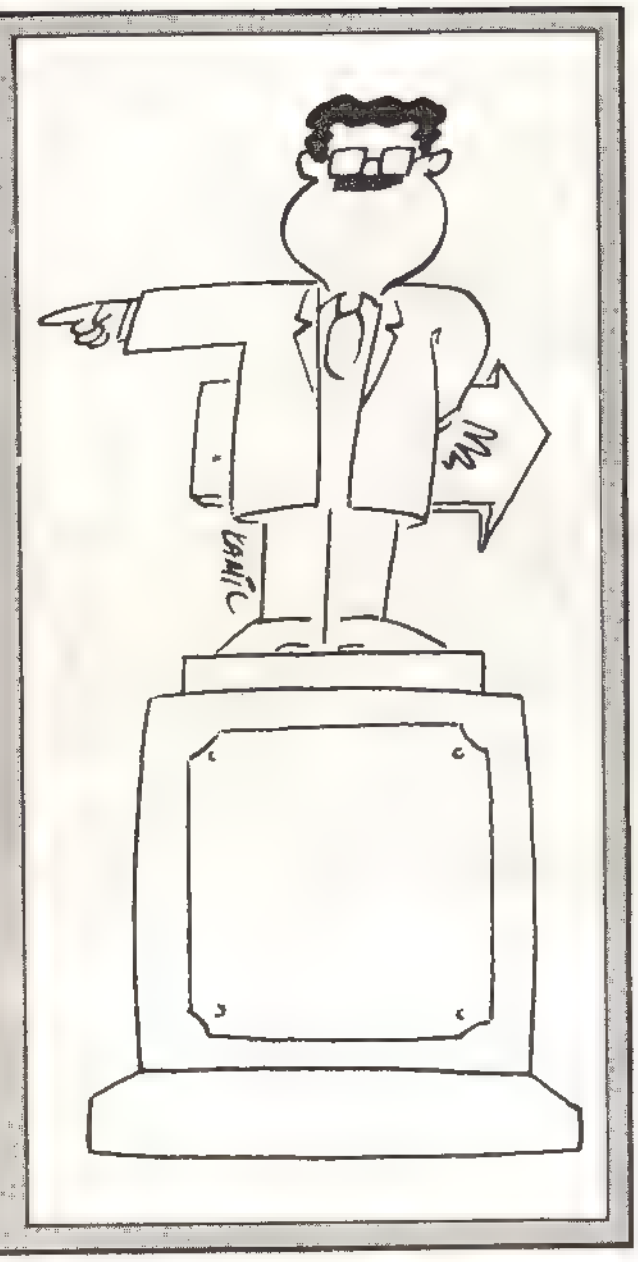

mak istiyorum. Bazılarına göre iktisatçılar fiyat sistemine büyük bağlılık ve düşkünlük duyarlar. Belki bende de böyle bir meslek sapması vardır. Birçok iktisatçı gibi ben de fiyat sisteminin vazgeçilemeyecek işlevleri olduğunu düşünüyorum.

Fiyat mekanizmasının çok önemli işlevleri olduğunu belirtmekle tam yetkin (mükemmel) olduğunu söylemiyorum. Tersine fiyat sisteminin bazı aksaklıkları olduğu düşüncesindeyim. Planlama gereksinimini yaratan da bu aksaklıklardır.

Bu aksaklıkların en önemlisi fiyat sisteminin eşitsiz biçimde işlemesidir. Yani kendi haline terkedilen fiyat mekanizması çok bozuk bir gelir dağılımı yaratmaktadır.

Aynı eşitsizlik uluslar, ülkelerarası ilişkiler için de geçerlidir. Yani müdahalesiz bir fiyat sistemi uluslararası farklılık ve eşitsizlikleri artırmaktadır. Böyle olduğundan, herşeyden önce gelişmiş ülkeler düzeyine erişme anlamına gelen kalkınmanın yalnızca fiyat mekanizmasına dayanılarak gerçekleştirilebilmesi, olanaksız değilse, çok güçtür.

Nokta: Bir de yüksek gelirliler üzerinde yoğunlaşacak doğrudan vergilerden söz açmıştınız. Bunun amacı özveride adalet sağlamak mı?

Bulutay: Bir temel amacı o. Diğeri de kaynak sağlamak. Büyük boyutlara varan bütçe açıkları, iç borçlanma karşısında kaynak gereksinimi ortada.

Kaynak gereksinimi karşısında bugün izlenmekte olan politikanın iki dayanağı olduğu anlaşılıyor. Bir dayanak şu: İzlenen politikalar sonunda ulusal gelir o denli artacak ki, vergi oranları artırılmasa da, hatta azaltılsa da vergi gelirlerinde artış olacak. Bu görüş son yıllarda ABD'de ileri sürülen, Reagan yönetimini de etkilemiş görünen sunum ekonomisi yaklaşımının mantığını taşıyor. Ama bu yaklaşım 1984'te ABD'de bütçe fazlasının sağlanacağını öngörmüşken, rekor düzeyde bir açığın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Aynı anlayışın Türkiye'de de benzer sonuç vermesi doğaldır.

İkinci dayanak sürekli yaşanan enflasyon, fiyat artışları, zamlardır. Bir de bildiğiniz gibi katma değer vergisi getirilmektedir. Sunulan şekliyle bu bir gider vergisi niteliğindedir. Malların fiyatını yükseltmesi, tüketicilere yansıması normaldir.

Nokta: Önerdiğiniz politikanın hayata geçirilmesi konusunda neler yapılabilir?

Bulutay: Önerdiğim politikanın büyük güçlükleri olduğunu biliyorum. Çeşitli kesim ve düzeylerde bu nitelikte önerilerin yoğun biçimde düşünülmesi, tartışılması, geliştirilmesi gerektiği açık. Bu politika ancak demokratik bir ortam içinde, çeşitli toplum kesimlerinin aktif ve bilinçli katkısıyla başarıya ulaşabilir.

Bu konuda sosyal demokrat ya da demokratik sol görüşteki partilere büyük iş düşmektedir. Bu partilerin bu konuları bilimsel, yoğun biçimde inceleyip araştırmalarında zorunluluk vardır. Çok çetin sorunlara ancak böyle çok ciddi çalışmalarla çözüm bulunabilir. Bugün böyle çalışmalar yapıldığından haberim yok. Gelecekte yapılmasını dileyelim ●

AKUMED
AKUPUNKTUR
VE AĞRI TEDAVİ MERKEZİ

Modern tıbbi imkânlarıyla hasta kabulune başlamıştır.

• AKUPUNKTUR
• ELEKTRO AKUPUNKTUR
• LASER AKUPUNKTUR
• AKUPRESSUR

Teşvikiye Cad. 143 Nişantaşı - İstanbul Tel.: 148 69 48

Ferit Alnar ve Ernst Praetorius'un yonettikleri "Radyo Senfoni Orkestrası" 40'lı yıllarda 64 üyeye sahipti

TÜRKİYE'DE MÜZİK

Müzik kendini arıyor...

Adnan Saygun'dan Zeki Müren'e , Orhan Gencebay'dan Zülfü Livaneli'ye kadar. Türkiye'de müzik, bir arayış karmaşası içinde

Gecenin karanlığını yırtan dört dev projektörün ışığında toplanmışlardı. Minicik gövdeleri ışıl ışıl parlıyor, bu ışıltılar antik tiyatronun görkemli görünüşünü tamamlıyordu. Binlerce ateş böceğinin bu gövde gösterisini Annoya kasabasındaki Açıkhava Tiyatrosu'nu dolduran kalabalık, ilgiyle izliyordu.

1982 Haziranının sıcak bir yaz gecesiydi. Girit Adası'ndaki Annoya kasabasının, Türklerle Yunanlılar arasındaki çetin savaşlara sahne olmasının üzerinden öyle çok uzun yıllar geçmemişti. Açıkhava Tiyatrosu'nu dolduran binlerce Giritli şimdi bir Türk sanatçısının konserini bekliyordu.

Sahne arkasında ise, tedirgin dakikalar yaşanıyordu. Yunan şarkıcı Maria Farandouri heyecanını yenmeye çalışarak, kulisin taş zeminini adımlıyordu. Konseri düzenleyen menajer Mantos, bir köşede sazının akordunu yapan genç adama yaklaştı ve ancak onun duyabileceği bir sesle "Buraya çıkan ilk Türk sizsiniz" dedi.

Birkaç dakika sonra, Zülfü Livaneli sahnedeydi. Mikrofonu eline aldığı anda başlayan alkışlar, konserin son şarkısına dek sürdü. Giritli Rumlar bir süre önce savaştıkları ülkenin müziğini benimsediklerini, bu alkışlarla anlatıyorlardı.

Bir Giritli. Yırtıcı bir kuşa benzeyen, bembeyaz, sivri bıyıklı adamın; konseri filme alan Alman televizyoncularının ilgisini çekmesinin nedeni, üzerindeki yerel giysilerdi. Tespihi, çizmesi, kamçısı ile tipik bir Giritli olan adam, 80 yaşını aşmıştı. Daha sonra ZDF'nin "Aspecte" programında yayınlanan konser, bu yaşlı Giritli ile ZDF'nin spikeri arasında geçen şu konuşma ile noktalanıyordu:

"Buraya neden geldiniz?"

"Türk var dediler"

"Siz Türkleri sever misiniz?"

"Biz savaştık onlarla, esir aldık, esir düştük, yaralandık..."

"Peki madem savaştınız, neden Türk'ü görmeye geldiniz?"

"Siz anlamazsınız. Onlar çok iyi şarkı söyler... Çok da iyi adamlardır".

Girit'te ilk sahneye çıkan Türk olması, Zülfü Livaneli'nin 1973 yılında İsveç'te başlayan müzik yaşamındaki "ilk"lerin ne başlangıcı, ne de sonuncusuydu. Avrupa televizyonlarında yaptığı programlar, Hamburg Sen Pauli Stadyumu'nda, Frankfurt tarihi opera binasında, Paris Sarah Bernard Tiyatrosu'nda verdiği konserler ile Batı'nın büyük plak şirketlerinden "Ari-

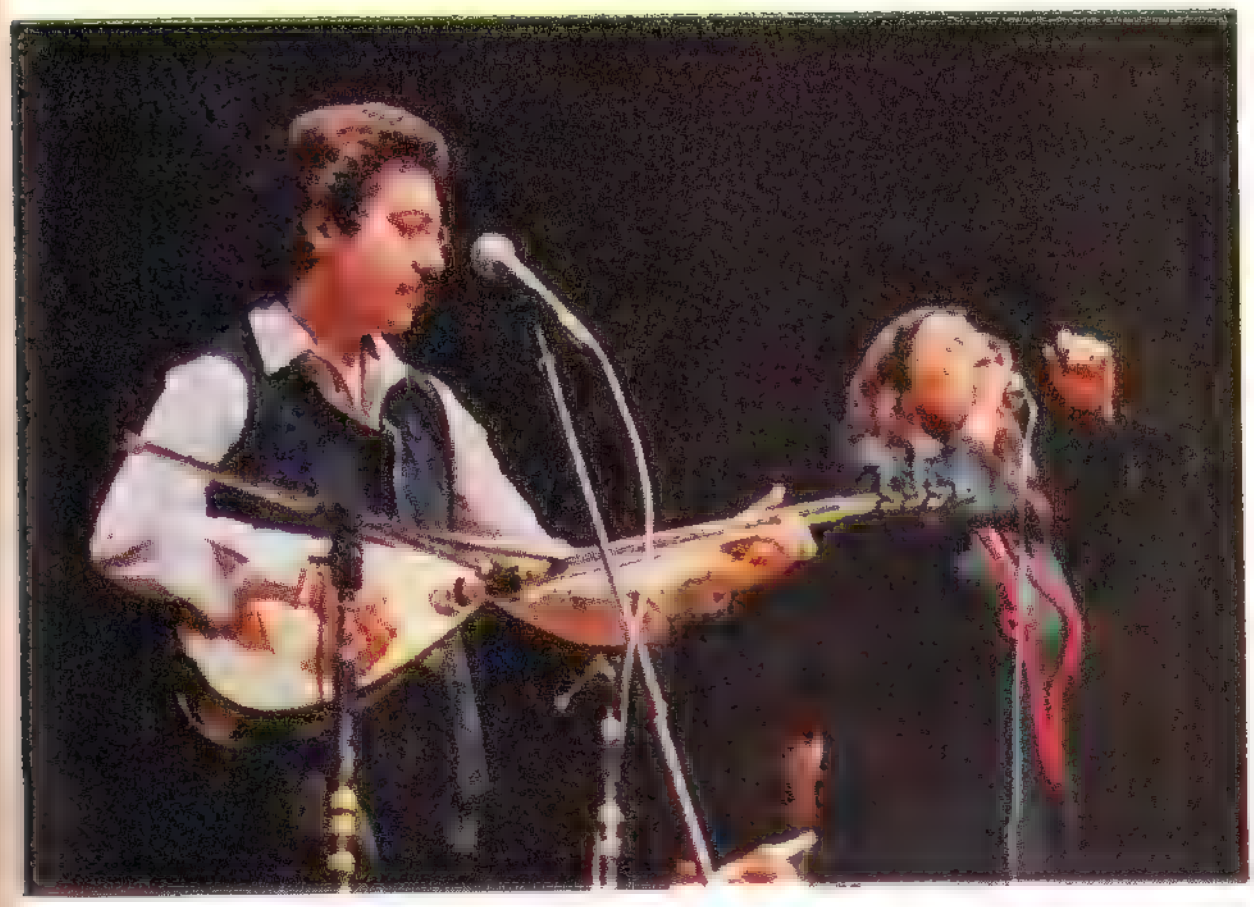

Zülfü Livaneli ve Yunanlı sanatçı Maria Farandouri bir konserde

Timur Selçuk 70'li yılların arayışçılarından

ola''nın plaklarını Avrupa'da basıp dağıtması, bir Türk sanatçısının gerçekleştirdiği ilk olaylardandı. Ayrıca Livaneli, 1982'de ''Yunan Plak Ödülü''nü, 1983'te ''Alman Plak Eleştirmenleri Ödülünü'' alıyor, Batı basınının önde gelen yayın organlarında adından sıkça söz ettiriyordu. Ünlü **Billboard** dergisi 27.8.1983 tarihli sayısında, ''Zülfü Livaneli'nin Batı Avrupa'daki plak satışının 100.000'in üzerine çıktığını'' yazıyordu. Livaneli, yurt dışındaki bu başarı grafiğini yurt içinde de sürdürüyor, son plağı ''Ada'' liste başına otururken, konser vereceği salonun gişesinde biletler, günler önce tükeniyordu.

Neydi Zülfü Livaneli'nin müziğini bu denli gündemde tutan giz? Besteciliğindeki ya da şarkıcılığındaki özellikler mi? Yoksa Türk müziğinde, Cumhuriyetten bu yana sürdürülen arayışların son dönem temsilcilerinden biri olması mı? Bu soruları şöyle yanıtlıyordu Livaneli: ''Ben müzikte mükemmeli aramıyorum. Değişik kültürel köklerden hareket edip çağdaş bir tat verebilmeye çalışıyorum. Müzikte folklöre inanmıyorum, ama köksüzlüğe de inanmıyorum. Gelenekten yararlanmak şarttır, ama gelenek bir yerde ayak bağı olmamalıdır. Ben beste yapıyorum. Ama bu besteler Türk âşık müziğinin bin yıllık sağlam duygusunu içinde taşıyor. Kök, bu duyguya yaslanıyor. Yani bu duygu içimde var olduğu için yaratı çıkarabiliyorum. Ben insanoğlunun evrensel kültürüne yaklaşan bir müzik sesi yakaladım. Bu müzik sesi bizim âşık müziğimizde var. Bunu ben icat etmedim...''

Yeni arayışlar. Livaneli ve Timur Selçuk gibi sanatçıların, çok sesli Türk müziği arayışlarının kökeni başka bir bağlamda çok gerilere götürülebilir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan zaferle çıkmış yöneticileri, her alanda olduğu gibi müzikte de bir yenilik arayışı içindeydiler. Biraz da günün koşullarına uyup, geçmişle köprüleri atmak için ''Aydın musikisi'', ''Saray-Konak-Tekke musikisi'' olarak da adlandırılan tek sesli Klasik Türk Musikisi'ni bilinçli olarak dışlıyorlardı.

Arayışlar, çok sesli müziğin üzerinde odaklanıyordu. Bunun ilk somut örneği, Ankara'da 1924 yılında kurulan Musiki Muallim Mektebi idi. İşte yine bu sıralarda devlet adına yurt dışına gönderilen Cemal Reşit Rey, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar, Ahmet Adnan Saygun ve Necil Kâzım Akses, dönüşlerinde öğretmenliğe başlayarak müzikteki bu arayışların ilk meyvelerini veriyorlardı. ''Türk Beşleri'' olarak adlandırılan bu kişilerin müziği, ''Batı müziği ilkelerinin halk müziğinden gelen motiflerle birleştirilmesine'' dayanıyordu.

Klasik Türk Musikisi, devletin genel kültür politikasının bir gereği olarak dışlanmasına karşın, Hamiyet Yüceses, Münir Nurettin Sel-

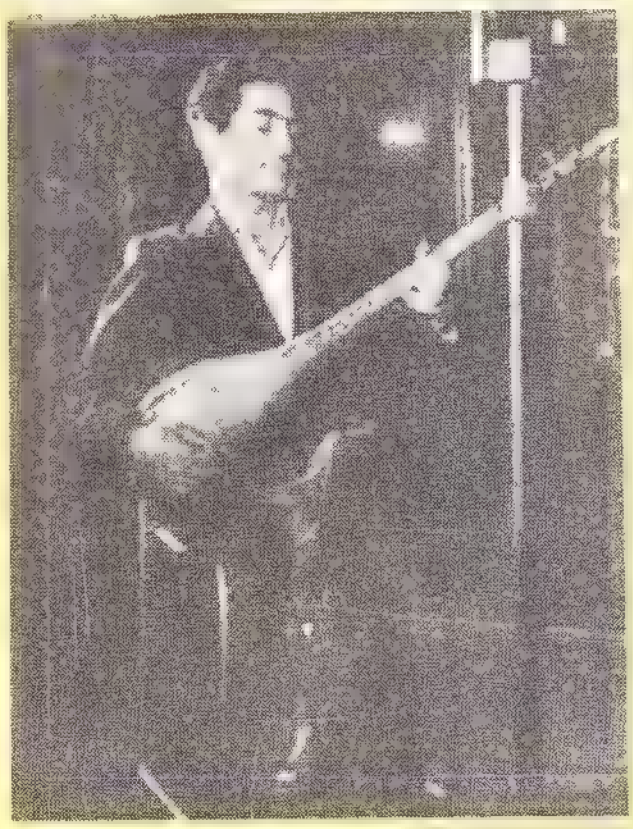

"Fidelyo„ Operasındaki Zindancı rolünde büyük başarısını alkışladığımız Bas Bariton Ruhi Su aynı zamanda yurdunun öz seslerine çok yakından bağlı genç sanatkârdır. Mikrofonun önünde Ruhi Su'yu elinde sazla kendi kendisine refakat ederek orijinal Halk türkülerini okurken görüyorsunuz.

15 Ağustos 1942 tarihli Radyo dergisi.. Ruhi Su'nun arayışları 80'lere kadar geldi

çuk, Safiye Ayla, Sabite Tur Gülerman, Müzeyyen Senar gibi yorumcuların, Selahattin Pınar ve Saadettin Kaynak gibi bestecilerin kısıtlı da olsa, kişisel çabalarıyla orta ve üst sınıfların müziği olma niteliğini sürdürüyordu. Tüm bu oluşumlara karşın, ne çok sesli Türk müziğindeki arayışların, ne de Klasik Türk Müziği'nin geniş kitlelere ulaşması mümkün oluyordu.

Demokrat Parti ve Zeki Müren. 1950 yılının tek önemli olayı, yıllarca süren tek parti yönetiminin sona erip, Demokrat Parti'nin büyük bir çoğunlukla iktidara gelmesi değildi. Aynı yıl, ince çerçeveli gözlükleri, dikkatle arkaya taranmış saçları, koyu renk giysileri ile genç bir adam İstanbul Radyosu'nun açtığı bir yarışmayı kazanıyordu. Bir süre sonra, Zeki Müren'in sesi ve şarkıları (1947 yılında 190.830 iken, dört yıl sonra 412.270'e ulaşan radyoların yaygınlaşmasıyla) Türkiye çapında duyuluyordu. Bütün bu olgular ülkemizde dinlenen müziğin kaderini de önemli ölçüde etkiliyordu. Bu etkiyi Dr.Uygur Kocabaşoğlu doktora tezinde şu cümlelerle anlatıyordu:

"1940-46 yıllarında radyodaki tüm müzik yayınları içinde, Türk müziği ortalama % 36, Batı müziği ise ortalama % 64 oranında yer tutuyordu. 1950'den sonra ise Türk ve Batı müziği dengesinin oldukça değiştiği söylenebilir. Türk müziği yayınlarının daha fazla ağırlık kazandığı ortaya çıkar. Bu değişiklikte radyo dinleyicilerinin beklentileri kadar, siyasal iktidarın tercihi de önemli olmuştur."

Gerçekten de, Demokrat Parti'nin bu siyasal tercihine koşut olarak Zeki Müren de Klasik Türk Müziği'ni, sesi, besteleri ve ilginç kişiliği ile popülerleştiriyor, geniş kitlelere yayılmasında önemli bir rol oynuyordu.

1960'tan günümüze. Bu arada çok sesli müzik arayışlarını başlatan "Türk Beşleri"ne katılan Muammer Sun, Bülent Arel, İlhan Usmanbaş, gibi sanatçıların çabaları, tüm iyiniyetli ve başarılı çalışmalarına karşın geniş halk kitlelerine ulaşamıyordu. Ama 1960'lı yılların başlarında büyük kentlerdeki dinleyiciler yeni bir müzik türünün ilk

Saadettin Kaynak

Zeki Müren: Türk müziğinde yaygınlaşmanın öncüsü

Bu da Zülfü Livaneli'nın korsan kaseti

denemelerini benimser görünüyorlardı. Bu türün adı Türk "hafif" müziği idi. Erol Büyükburç ile başlayan bu tür, kısa bir sürede yayılıyor, Metin Ersoy, Erkut Taçkın, Ajda Pekkan, Tanju Okan, Nilüfer, Nükhet Duru gibi yorumcularla günümüze dek geliyordu. Türk hafif müziğinde bunların yanı sıra, Fikret Kızılok, Barış Manço, Hümeyra ile başlayıp, Mazhar-Fuat-Özkan ile güncelleşen hafif müzik arayışının sahipleri ise yeteri kadar etkili olamazken TRT ve magazin basının desteğini alan diğerleri, gazino sahnelerinden başlayarak Türkiye'nin yarısını kasıp kavuruyorlardı.

Ya diğer yarısı? Türkiye'nin diğer yarısı ise bir başka müziğin etkisi altındaydı. Bu müzik Türkiye'nin çarpık sanayileşmesine paralel olarak, köyden kente akın eden bir kesimin isteklerine yanıt veriyordu. Bu müzik, sazla kemanı, elektrogitar ile kanunu bir arada kullanmaktan çekinmeyen Orhan Gencebay'ın müziği idi. Ne Doğu idi, ne Batı idi... Ama Doğu ile Batı'nın tam ortasında oturan bu insanlar bu müziği seviyorlardı. Bir arayışın ilk belirtileriydi.

Estetik düzeyde karmaşık bir biçimde süren bu anlayışın ekonomik düzeyde müzik sanayiine yansıması nasıl oluyordu? Bu tablo hiç de iç açıcı değildi. Müzik sektörü kendi piyasalarının 70'li yıllara oranla tam bir bunalım içinde olduğunu söylüyordu. Plak satışları hızla sıfıra doğru yaklaşıyordu; korsan ka-

setçilik, başını almış gidiyordu; telif hakları ise bir türlü işlerlik kazanamamıştı... Kısaca, "Kimin elinin kimin cebinde olduğu" belli değildi...

Korsanlar ve komünistler. Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu bu konuda, "Korsan kasetçilerle mücadele etmek, komünistlerle mücadeleden daha zor" diyordu. Oysa bu zor işin çözümü oldukça basitti. Ve bunun için sadece bir yönetmeliğin çıkarılması yeterliydi. Halen yürürlükte olan Fikir ve Sanat Eserleri Yasası'nda, kasetlerin numaralanması ve işaretlenmesi öngörülüyordu. Ama bu sistemin işleyebilmesi için, bir yönetmeliğin çıkarılması gerekliydi. Söz konusu yönetmelik ise, halen ortada yoktu. Ancak, korsan kasetçilik, sorunun bir bölümüydü. Dünyada telif haklarının işlemediği birkaç ülkeden birisi olan Türkiye'de yapılan tüm yasal düzenlemeler, kâğıt üzerinde kalmaktan öteye gidemiyordu.

Yasa var ama... Kapsamlı bir şekilde ilk kez 1951 yılında çıkarılan Fikir ve Sanat Eserleri Yasası, özellikle müzik alanındaki telif hakları konusunda hiç işletilememişti. Son olarak 1983 yılında yasanın işlerlik kazanabilmesini sağlayabilmek amacıyla bazı değişiklikler yapılmıştı. Ancak, bu değişiklikler de, henüz gerçek hayata geçememişti. Fikir ve sanat eseri sahibinin haklarını koruyacak olan, mesleki birliklerin kurulması, 1951 yılından bu yana, yasalarda yer almasına karşın, bu konuda hâlâ bir gelişme yoktu. Özellikle 1983 Kasımında yasada yapılan değişiklikle mesleki birliklerin kurulmasına ilişkin, "Altı ay içerisinde yönetmelik çıkarılacak" denmesine karşın söz konusu yönetmelik hâlâ çıkarılmamıştı. Bu arada, boş kasetlerin imalat ve ithalat bedelleri üzerinden kesilecek stopajla ilgili olarak bir kararname çıkarılmasında hiç de geç kalınmıyordu. Yasada, esasen mesleki birliklere aktarılarak üye sanatçılar yararına kullanılması öngörülen fonların, nerede kullanılacağı ise belli değildi. Çünkü mesleki birlikler henüz ortada yoktu. Kararnameye göre stopajlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı adına Ziraat Bankası'nda açılacak bir hesaba yatırılacaktı.

Kısaca herkes bir gün, "balığın kavağa çıkmasını" bekliyordu●

"Devletin bir kültür politikası var, ama katılmadığımız bir kültür politikası bu."

FORUM / TÜRKİYE'DE MÜZİK ARAYIŞLARI

"Yeni bir sentez oluşması gerekiyor"

Türkiye'de çeşitli müzik türlerinin ünlü isimleri, Orhan Gencebay, Yıldırım Gürses, Zülfü Livaneli, Timur Selçuk ve Nida Tüfekçi,* Nokta*'nın, Türk Müziğinin Sorunları konulu forumunda bir araya geldiler. Tartışmacılar kendi müzik türleri hakkında açıklamalar getirirken, diğer türler üzerinde de görüşlerini belirttiler.

Livaneli: Bu kadar değişik alanlarda müzik yapan insanlar bir masa çevresinde konuşabiliyorlar. Bu çok önemli bir adım. Bence Türk müziği çok tartışılan bir konu. Çünkü müzik kültürel yapının çok çarpıcı bir göstergesi. Son 4-5 yıldır aydınlar bu konuda düşünüyor, yazılar yazılıyor, konferanslar düzenleniyor. Demek ki ortada bir sorun var. Ama bu, Türkiye'nin genel yapısından soyutlanamaz. Türkiye'nin bir kimlik meselesi var. Biz genel olarak Türkiye'nin kültürel kimliğinin ne olduğu konusunu yıllardan beri tartışıyoruz. İnkâr edilemeyecek bir biçimde Orta Asya kökenliyiz. Daha sonra bir imparatorluk kurmuşuz. İslam dini, İslam kültürü içinde yer almışız, Batı ile hem Osmanlı döneminde, hem Cumhuriyet'ten sonra çok yakın ilişkilerimiz olmuş. Geleneğimizin içinde inkâr edemeyeceğimiz bir Batı var. Bunlar bizi bir kargaşaya sürüklüyor. Müzik alanında biz Türkiye'yi temsil etmek için bir sene Petrol parçasını gönderiyoruz. Ertesi sene "biz İtalyanlara benziyoruz" deyip Opera parçasını gönderiyoruz. Sonra bu da olmadı deyip halk müziği gönderiyoruz. Her yıl,ayrı bir kültürel kimliğe bürünüyoruz. Bence sorun buradan başlıyor.

Selçuk: Halk müziğimizin ve divan müziğimizin ülkenin milli kültürü olarak aynen eski tarihi eser muhafaza edilir gibi, muhafaza edilmesinden yanayım. Ancak ister divan müziği olsun ister halk müziği olsun sosyal, politik yapıları çıkış nedenleri bugün için geçerli değildir. Artık bu malzeme olarak kullanılıp halk türküleri kendi bünyeleri içinde zenginleştirilebilir. Ayrıca divan müziğimizde de soylu tavırlarını bozmamak koşuluyla kendi içinde birtakım yeniliklere gidilebilir. Bunların bugüne yansımasını, kullanımına baktığımız zaman da 1923'ten sonra Batı'ya açılan pencere doğrultusunda yasal devlet müziğinin konservatuar müziği olması ve Türk Halk Müziği'nin, Türk Sanat Müziği'nin, Divan Müziği'nin, maalesef dışlanması nedeniyle çok sesli müzik yapan konser-

vatuar hocalarımızın bu iki müzik türüne tavır aldıklarını görüyorum. Yani Atatürk'ün iyi niyetle söylediği bu sözü, hocaların kendi düşündükleri doğrultuda yorumlamalarından ötürü yasal devlet müziği 1950 yıllarına kadar bu anlamda baskıcı tutumla, yaklaşımla sadece çok sesli klasik müzik şekline getirildi. Yanlış uygulamalarla Divan Müziği ve Halk Müziği üvey evlat muamelesi gördü. Ancak o dönemde bu iki konuyu araştıran ve yapan o kadar dev isimler vardı ki, devlet adamları bile onlara karşı çıkamadı. Eğer o dönemi atlatmışsa Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği, halkla bütünleşmeyi bilmiş bu dev isimlerin sayesinde atlatmıştır. Yoksa, daha uzun süreler bu iki müzik türüne yaşama hakkı tanınmazdı. 50'li dönemle birlikte geçmiş baskı dönemine alternatif olarak gelen iktidar, baskıya uğratılmış Halk Müziği ve Divan Müziği'ni de bir silah gibi kullandı ve âdeta "ülkemiz demokratlaşıyor dolayısıyla bu müzik türleri de çok sesli çağdaş müziğin yanında ait oldukları yeri bulmalıdır" diye bir spekülasyona gitti. Ancak bir tehlikeyi de beraberinde getirdiler. 1950 yılından başlayan politik dönem, kendi burjuvazisini de yarattı. Bu yaratılan burjuvazinin müzik beğenisi maalesef doğruyu yanlıştan ayıracak derecede sağlam bir müzik beğenisi değildi.

Livaneli: Türkiye'de bir kültür diğer bir kültürü yok ederek var oluyor. Bunun için de büyük bir kargaşa var. Resmi kültür politikamız ise, aralarına Çin Sedleri çekilmiş kültürel yapıları korumak biçiminde belirdi. Yani Türk Sanat Müziği'nin, Türk Halk Müziği'nin diğer hepsinin sınırları çizildi. Bunlar arasında bir geçiş ve sentez neredeyse yasaklanır duruma girildi. Oysa bence, Türkiye'nin de gereksinmesi tam tersine bu sentezdi. Çünkü eski kategoriler yok. Osmanlı aristokrasisinin yarattığı müziği bir kültürel form olarak koruruz ve yaşatırız. Bu çok güzel birşeydir. Batı'da klasik müziğin yaşadığı gibi. Ama bir ülkeye, hızla değişen dinamik bir halka "siz tarihteki kültürel kategorilerle, yetinin. Bunun dışındaki en ufak bir yaratıyı biz size çok görüyoruz" denemez. Türk Sanat Müziği dalında viyolonsel görüyorum ben televizyon programlarında. Viyolonsel ne zaman-

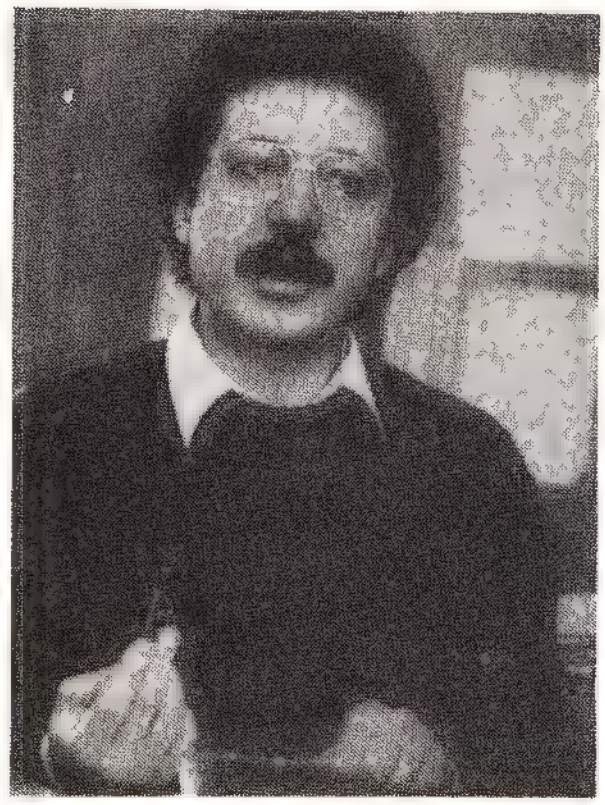

Livaneli: "Türkiye'de bir kültür, diğer bir kültürü yok ederek var oluyor."

dan beri Türk Sanat Müziği'nde var? Demek ki, ister istemez bir sentez oluşuyor.

Halk modern döneminde mutlaka yeni yaratı istiyor. Ama bu yeni yaratıyı da kopup, havadan gökten gelen bir şey olarak değil, kendi kültürel mirasından çıkmasını istiyor.

Selçuk: Ama 50-60 dönemi halkın taleplerine alternatif bir dönem diye çıktı. Ama hiçbir zaman bu ta-

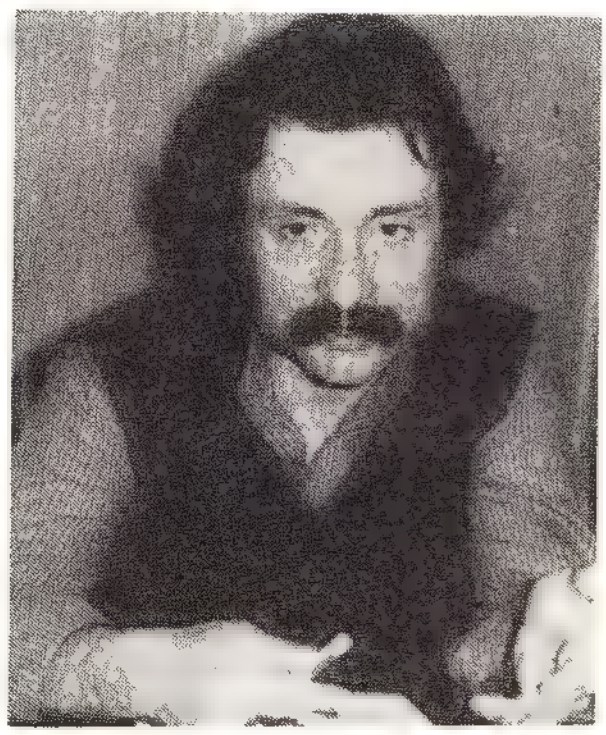

Selçuk: "İster Divan Müziği olsun, ister Halk Müziği olsun, sosyal, politik yapıları, çıkış nedenleri bugün için geçerli değil."

lepleri yerine getiremedi. Sağlıklı beyinler olmadığı için yozlaşarak gelişti. Aynı dönemlerde, 50-60 döneminde bir göç dönemi de birlikte başlıyor, köyden kente göç. Bu dönemde ilk arabesk tavrın filizlerini de görürüz. Özünde bakarsak, köyden kent çevresine gelen halkın kendisini savunma biçimidir bu arabesk denilen müzik. Eğer biz gerçekten sağlıklı birşey verebilseydik, bunu talep etmezdi.

Gencebay: Arabesk isminin Araptan alınmayla ilgisi var, benim onunla alakam yoktur. Ama basın ısrarla arabesk diye gitti olayın üstüne ve isim böyle kaldı. Arabesk deyimi eski Mısır'dan firavunlar zamanından kalan bir deyim, Batı'ya da geçmiş. Balede bir figür olmuş, bir mimari türü olmuş. Bizim arabesk dememiz son derece saçma. Araptan alınca adaptasyon olması lazım. Fransızdan alıyorsun da Araptan neden almıyorsun. Ama ben onu da yapmıyorum. Onu yapan arkadaşlar var.

Arabesk denilen tür zenginliğe açıktır.. Sınırı yoktur. Bizim duyumlarımızdır. Her şeye rağmen bizden olan bir müziktir. Ben böyle bir çizgide yola çıkmıştım. Bugün bir sonuca varmış değilim, araştırıyoruz. Ama halk alkışladı. Halk sevince olay büyüdü.. Büyüyünce hücumlar da başladı. Halk beni daha fazla dinlediyse beni suçlamanın anlamı ne? Benim müziğimle halkı suçluyorlar. Halen radyolarda "ince saz takımından oyun havaları dinleyeceksiniz" gibi anonslarla yapılan bir müzik var. Ne demek bu ince saz takımıyla yapılan müzik? Halk bununla oynuyor. Göbek havası denilen müzik bu. Bu hangi kategoriye sığar, Halk Müziği'ne mi? Türk Sanat Müziği'ne mi? Bu asırlardan beri halkın içinde var olan bir müziktir. Adı oryantal oluyor. Bütün Akdeniz'de de oryantalin şu veya bu halde şekillenmişlerini görebilirsiniz. Arap ülkelerinde İspanya'da, İtalya'da var, Türkiye'de de var. Bu oryantal kültürü ne halk musikisi ne Türk Sanat Musikisi kabul etmiş. Kategoriye sığdıramıyorlar.. Bırakacak mıyız? İşte anlatmak istediğim bu... Halk musikisi, Türk Sanat musikisi, oryantal... Üçü de bizim müzik kültürümüzdür. Ben de bir takım kurallara bağımlı olmadan kendime göre, bu üç tür arasında enstrüman kısıt-

lılığı düşünmeden duygulandığım gibi yazıp çizmeye çalıştım. Bu üçünün arasında dolanıyorum. Araştırıyoruz. Müziğim için ıstırap ve çile, kahır, kaderci gibi deyimler çok söylendi, duyduk. Bu önemli bir miktarda doğrudur. Fakat bunun kuralı Türk musikisinin yapısında da vardır. Gurbet türküleri, hapishane türküsü, ayrılık, ifade edilir halk türkülerinde. Aynen Türk Sanat müziğinde de bu mevcut. Acı çeken insan insanlığın değerini daha iyi bildiği için acıyı daha çok işlemiştir. Bunu Çaykovski'de de görebilirsiniz, en ağırlarından olan Bach'ta da görebilirsiniz. Yani dünya klasiklerinde dahi acılı eserler daha çok vardır.

Selçuk: Acılı Adana kebabı gibi söyledin Orhan...

Tüfekçi: Halk musikisi ile beste musikisi esas kaynağında farklı, beyinde farklı, kaynağında farklı... Birisi duygunun düşüncenin ferdi oluşundan kaynaklanmaktadır. Sonuç iyiliğiyle kötülüğü ile o kişiye aittir.. Yani Timur Selçuk ortaya çıkıp bu benim eserim dediği zaman bir şey diyemeyiz.. Elbette senin eserin... Ama halktaki karakter anonimdir. Orada ferdi çalışma yoktur. O kendi kendine oluşur gelir ve önemli olan tarafı da oradadır. Erzurum Barı'nın, İzmir Zeybeği'nin sahibi kim denince, bunun sahibi yok.. Orhan Bey'in yaptığı müzikte de eserler Orhan'ındır. Kendine göre kullandığı bir sistemdir. İlerde halk onu alıp ne şekle sokacaktır onu bilmiyoruz. Bir pota düşünün ki bunun içine Orhan'ın müziğini, Timur Bey'in müziğini, Zülfü Bey'in müziğini Türk Sanat Müziği'ni atıyorsunuz içine o halkın eğilimi nereye doğru gider, nasıl çıkar bilemeyiz. Diğer müzik dallarıyla Halk Müziğini birbirine

"Hor görme garibi ..."

Nokta'*nın düzenlediği, Türkiye'de müziğin sorunları konulu foruma katılan çeşitli müzik türlerinin temsilcisi olan sanatçılar, Klasik Batı Müziği sanatçılarının bazı müzik türlerini küçümsedikleri noktasında birleşiyorlardı. Ancak, Klasik Batı Müziği temsilcisi olarak foruma davet edilen İlhan Usmanbaş'ın mazereti nedeniyle foruma katılamaması, bu iddianın yanıtsız kalmasına yol açacaktı. Bu nedenle Klasik Batı Müziği'nin üç temsilcisi, besteci İlhan Usmanbaş, orkestra şefi Gürer Aykal ve Kültür ve Turizm Bakanı'nın özel sanat danışmanı Mükerrem Berk'in bu konudaki görüşlerine başvurduk.*

GÜRER AYKAL

"Hor görülmüyorlar"

Timur Selçuk, Zülfü Livaneli ve Nida Tüfekçi, bence bu üç sanatçının, müzik arayışları hiçbir şekilde Yıldırım Gürses ve Orhan Gencebay'la karşılaştırılamaz. **Nokta** dergisi önce bu ayırımı yapmalı ve bunun sonucunda istediği araştırmaya gitmeliydi. Ayrıca, klasik müzikçiler tarafından hor görüldükleri ve dışlandıkları düşüncelerine hiç katılmıyorum. Orhan Gencebay ve Yıldırım Gürses'in yaptığı müzik türleri hakkında bilgi sahibi olmadığım için bir şey söyleyemeyeceğim.

MÜKERREM BERK

"Çirkine alışmak kolay"

Ben bu tür müzik yapanları hiçbir zaman hor görmedim. Onları kınamıyorum, çünkü bu bir eğitim meselesidir. Arabesk ve diğer müzikler çok dinleniyor ve halk buna alışıyor. Halkımız tek sesli müziği dinlemekte haklı. İnsanın güzele de çirkine de alışması kolaydır. Biz çok sesli müziğin ciddi bir eğitimini yapamadık.

Dümbelek, ut ve diğer çalgıları toplayıp orkestra kuruyorlar ve böylece çok sesli müzik yaptıklarını sanıyorlar. Oysa çok adam toplamak, çok sesli müzik yapmaya yetmez. Benim tek sesli müzik yapanlara bir tavsiyem var. Türk müziği ile uğraşıyorlarsa, bunu kamuoyuna tek sesli müzik yapıyoruz diye anons etsinler, orijinalitesini bozmasınlar. O zaman halkın daha çok sevgisini kazanırlar.

İLHAN USMANBAŞ

"Kesinlikle aşağılamıyoruz"

Foruma katılan müzik türlerinin temsilcilerinin söyledikleri horgörülme ve yok sayıldıkları iddialarına katılmıyorum. Her müzikçinin yeri ayrıdır bir horgörülme ise söz konusu değildir. Konservatuarlarda yaygınlıklarına orantılı olarak destek sağlamadıkları konusunda ise, bu kurumlarda var olan müzik konuları birbirlerine çok yakın oldukları için adı geçen türler biraz dışında kalmaktadır. Ancak bir kez daha tekrar edeyim bu kesinlikle bunları aşağıladığımız anlamına gelmemektedir.

Bana göre bu müzik türleri bir arayış müziği değil. Ama yadsınmaz bir gerçek olmaları da bugün toplum içerisindeki yaygınlıklarından gayet net bir biçimde görülebilir.

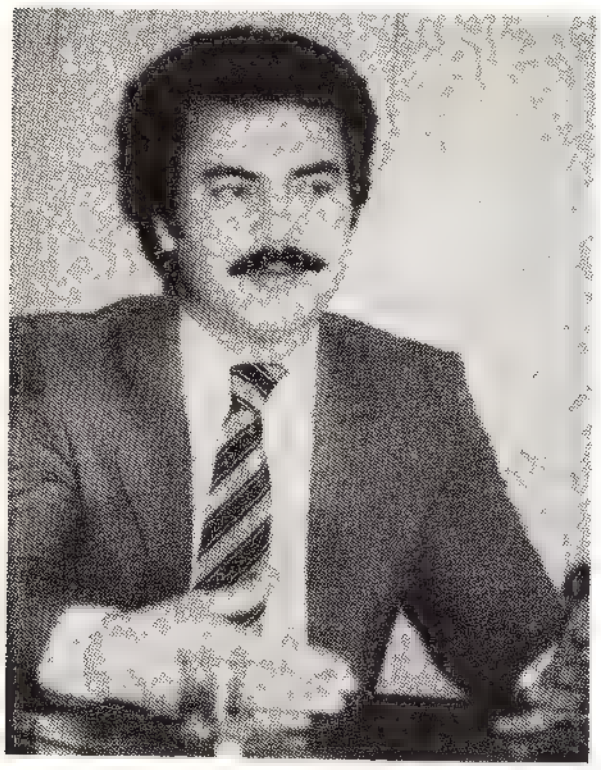

Gencebay: "Arabesk balede bir figür olmuş, bir mimari türü olmuş. Bizim arabesk dememiz son derece saçma."

karıştırmamak lazım. Halk Müziği dinamiktir, daima değişir...

Gürses: Ben şimdi özellikle şu meseleye parmak basmak istiyorum. Türk Müziği ne şekilde düzenlenmeli ki Türk halkına intibak edebilsin, genç nesle muayyen mesajlar verebilsin ve dünya müzik podyumuna çıkabilsin. Devletin belirli bir kültür politikasının olması şarttır. Körü körüne bir Batı müziği eğitimi Türk halkının üzerinde denenmek istendi. Klasik Türk musikisinin zamanın musikisi imiş gibi halkın üzerine devamlı verilme politikası da yanlış etkiler yaptı. Yani TRT halka güncelmiş gibi, günlük müzikmiş gibi klasik Türk Müziği'ni devamlı verdi.

Oysa klasik müziği anlayabilmek için birtakım özelliklere, birtakım çalışmalara ihtiyaç var. Klasik Türk Müziği'ni anlamak için makam bilmek lazım. İçerisindeki şiir edebiyatını anlamak için en azından bir aruz vezni, divan edebiyatı bilmek lazım. Bunları bilen Türkiye'de muayyen bir kitle vardır. Türk halkı, sanat yemeğinden daima aç kalktı. Anlamadığı yemeği yemedi. Ve dolayısıyla bir Türk Hafif Müziği, Sanat Müziği türü de olmamasından dolayı halk başka lokantada yemek yeme ihtiyacını hissetti. Birtakım çalışmalarla hemen aranjman denilen bir müzik türü ülkemize geldi. Türk şarkılarının hemen yerini alıverdi. Saçma sapan sözler vardı. "Ben seni sevdim, sen beni sevdin, şimdi sen neredesin" falan, filan. Halkımız bunu beğendi. Hemen bunun arkasından bir arabesk olayı var. Bence yanlış bir olay. Arabeske karşı olan bir insan değilim, arabesk bir güzel müzik türü olabilir ama Türk musikisiymiş gibi lanse edilmesi yanlış oldu Türkiye'de. Türk halkına mal edilmesi yanlış oldu. Gerçekten de arabesk bugün Türk müziği sınırları dışarısında mütalaa edilir. Gerek yorumu itibariyle gerek icra şekli itibariyle. Eğer Orhan kardeşim ben arabesk müzik yapmıyorum diyorsa, ben tebrik ediyorum. Demek ki bundan sonra Orhan kardeşim özgün Türk müziği çalışmaları yapacaktır.

Gencebay: Ben yaptıklarımdan pişmanlık duymuyorum.

Gürses: Hiçbirimiz yaptığımızdan pişmanlık duymadık ama gerçek şu ki Türkiye'de bugün arabesk musiki bir eksikliği doldurmuştur. Bir ihtiyaca cevap vermiştir. Yalnız o ihtiyaç TRT'nin yerine getirmediği ve katı şartlarla gerçek müziğinin halka iletilmemesinden doğmuştur.

Gencebay: TRT'nin eksikliğinden doğmuştur. Bunu kabul ediyorum. Benim yaptığım Türk sanat musikisi, Türk halk musikisi ve oryantalimiz üçgeninin arasında kendime has duygularımdır. Yani başka bir kaynaktan yararlanmadığımı söylüyorum, yaptıklarımdan pişman değilim derken.

Tüfekçi: Şimdi izin verirseniz TRT'den şikâyetler konusuna geleceğim. Bana göre TRT bir yayın organıdır. Radyo ve televizyon devletin müzik politikasını çizmez. Ama Türkiye'de maalesef devlet katında başka bir yer olmadığı için TRT bu işi üstlenmiş, kendi imkânlarıyla götürmeye çalışıyor. İyi yapıyor, kötü yapıyor ayrı... Ama onun yerine bugün Türkiye'de ne var ben sayayım. Üç tane Batı müziği konservatuvarı, üç tane senfoni orkestrası, üç tane operası, bir tanecik klasik Türk musikisi topluluğu, bir tane de halk oyunları topluluğu var. Hani halk müziği topluluğu? Türk halkının musikisini şöyle bir araya getirip de icra edebilecek bir topluluk yok... İşin acı tarafı onu korumayı bir aşağılık kompleksi sayıyorlar. Bir millet kendi türküsünü söyleyemezse, o millete getirip, başka birisinin türküsünü söyletirler. Mesele bu...

Gürses: Ben eğitim konusunun da sağlıklı yapıldığı kanısında değilim. Devlet konservatuarlarının içine Halk müziği ve Türk Sanat müziğiyle ilgili tek bir şey girmemiştir, maalesef. Büyük hocalarımız, bestecilerimiz, TV'de yaptıkları konuşmalarda, Atatürk'le aynı masaya oturmuş olanlar, Adnan Saygun hocamız bile, Türk müziğini bilmenin, makamdaki seslerin yan yana

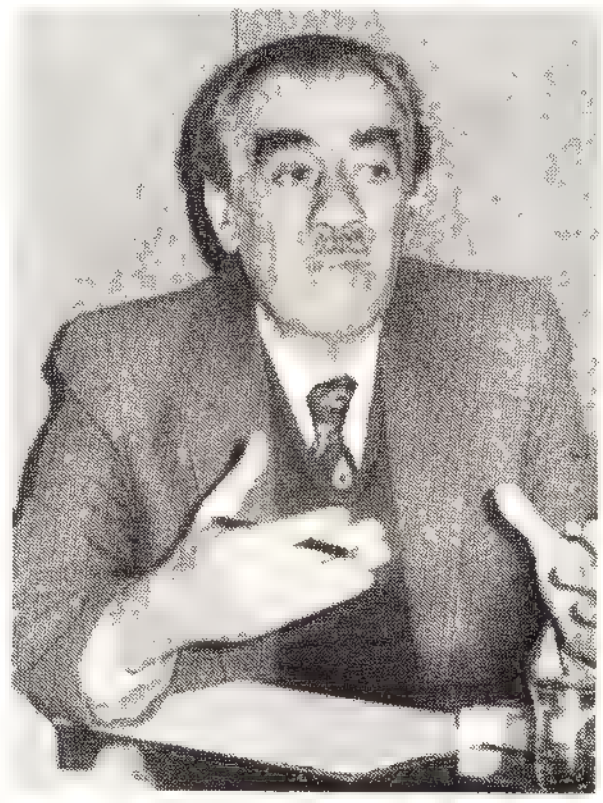

Tüfekçi: "Bir millet kendi türküsünü söyleyemezse,o millete getirip, başka birisinin türküsünü söyletirler. Mesele bu."

gelişini bilmek kadar basite indirgemiştir. Biz orkestra müziğinin, klasik müziğin karşısında olan insanlar değiliz. Ben operadan geldim üstelik. Ve gerçek ilmin batıda olduğuna da inanan bir insanım. Ama benim çizgim, Türk milli kültürünün çizgisidir. Yani dışardan birini alacaksın ve senin milli kültür paralelinde kullanabildiğin takdirde ülkene faydalı olabilirsin.

Selçuk: Çok doğru. Konservatuarda 4 yıl solfej okuyoruz, 4 yıl armoni okuyoruz, 2 yıl yüksek armoni okuyoruz, 2 yıl da hazırlık solfej okuyoruz. Aşağı yukarı 10 yıl ediyor. Bu 10 yıl içinde bana konservatuvarda bir tek hoca halk müziğinde bir parçayı solfej olarak okutmadı. Neva müziğinden bir tek parçayı solfej olarak okutmadı.

Gürses: Müzik tarihinde Türk müzik tarihi okutulmadı değil mi

Selçuk: Müzik tarihinden de vazgeçtim.Solfej olarak bir Karacaoğlan okutun bana gözünüzü seveyim. Do re mi fa sol diye okutun. Divan müziğinden bir şey okuyayım çalayım. Bütün bunlar yapılmadı, sonra da Halk müziği ve Türk müziği konservatuvarı kurulduğu zaman kazan kaldırdılar.

Gürses: Burada yine eğitim devreye giriyor. Çocuklarımıza Batı müziği öğrettiğimiz kadar mutlaka Türk müziğini de öğreteceğiz. İlkokula udu bağlamayı, kanunu mutlaka sokmak mecburiyetindeyiz. 20 yıldır Türkiye'de bir mandolin öğretme sistemi hakim oldu. Milyonlarca mandolin yapılıp sonra bu mandolinler sobalar da yakıldı. Eğer bu bağlama olmuş olsaydı, ud veya kanun olmuş olsaydı... Türk musikisi bugün, bugünkü yerinde değildi. Çünkü Türkiye'de senelerce bir yanlış organ nakli yapıldı. Bu organ naklini daima reddetti ve halen reddetmektedir.

Türkiye'de homoseksüellerin ve belden aşağı insanların Türk Müziği icra etmesi ve büyük isim olması, aklı başında ve milli kültüre bağlı Türk halkının şarkıcılar hakkında olumsuz bir karar vermesine yol açıyor. Yani Türk halkı eğer benim çocuğum şarkıcı olursa "düşecek" gibi yanlış bir düşünceye sahip.

Livaneli: Pardon, ama onları popüler yapan da Türk halkı.

Gürses: Bunları meşhur eden Türk halkı, ama Türk halkını bir aldatma var. Çok kolay bir olay aldatma. Çünkü gerçekleri vermediğin halde, çıkarttığın en kötüsü, en iyi olacaktır.

Gürses: "Gerçek ilmin Batı'da olduğuna inanan bir insanım. Ama benim çizgim, Türk milli kültürünün çizgileridir."

Livaneli: Şöyle bir şey var. Devletin kültür politikası yok diyoruz, ama var aslında devletin bir kültür politikası, ama katılmadığımız bir kültür politikası bu. Yalnız senin de başta söylediğin gibi Timur, Atatürk'ün, şiddetli bir devrimi gerçekleştirmiş bir insan olarak, kültür politikasına ait söylediği her şey uygun olan olmayan kimseler tarafından uygulanmış. Atatürk'ün adına mal edilen bir kültür politikası var. O da şu: İdeolojik olarak Osmanlı kültürü reddedildiği için yeni Cumhuriyetle birlikte, bu ideolojiyle tutarlı olmak için klasik batı müziği ile halk müziği kabul edilmiştir. Ama halk müziğinin kabul edilişinde bir yöntem farkı olmuştur ve o dönemin bildiğimiz ve yetenekli olduğundan hiç kuşku duymadığımız bestecileri bu, yabancısı oldukları iki dal arasında ürün vermek zorunda kalmışlardır. Bunlar, hepimizin bildiği gibi ölü doğmuş ürünler olmuştur. Artık ulusal bir kültür diline, bir birlikteliğe gitmemiz gerekir. Mutlaka bir diyaloğa girmemiz gerekiyor ve yeni bir sentez oluşması gerekiyor, bunun da yalnızca isminde bir yanılgı olabilir, çünkü hafif müzik adı altında topladığımız zaman, ticari şarkılarla karışması olasılığı var. Oysa bunun adını biz, yaratıcı Türk müziği ya da yeni Türk müziği gibi bir şeyde toplasak, o zaman bu, bütün kültürel mirası reddetmeden yeni yaratılara yönelen bir Türk müziği formudur ki ben buna inanıyorum.

Selçuk: Ticari müziği de katalım içine Zülfü, aslında niye katmayalım?

Livaneli: Katalım tabii de o zaman çok sınırlamış oluyoruz. Mesela bugün batıda bir rock konserine gidin, Bach'tan bir parça yorumlansa 15-16 yaşlarında 10 bin seyirci olsun arada bir tanesi çıkıp da bunu yadırgamaz. Herkes doğal karşılar, çünkü Londra Senfoni Orkestrası Rock grubuyla beraber çalıyor. Bir kültürel devamlılık var. Bizde bir kopukluk var. Biz bu gün bir gençlik konserinde Dede Efendi çalsak, herkesin aklına gül suyu, takunya, cami, böyle şeyler gelir. Dediğim gibi kültürel kimlik problemleri olan bir ülkeyiz ama, bir yandan da dünyada önemli bir köprü görevi görüyoruz.

Selçuk: Doğrusunu söylemek gerekirse, devletin sağlıklı kültür politikası olmadan maalesef biz tek tek hiçbir şey yapamayız. Bir arada da olsak, devlet bize yardımcı olmadığı takdirde yani sadece yardımlarını çok sesli müzik doğrultusunda sürdürdüğü sürece biz ne kadar beraber olursak olalım, bazı şeyleri şu günkü politik koşullar altında yapmamız çok zor, olanaksız. O bakımdan sanıyorum ben, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kültür kısmını daha bugüne kadar görmedim. Hükümet bir yıldır kurulu. Sayın Bakan'a ve Müsteşar'a saygılarla bunu belirtiyorum, biraz hatunların sutyenleriyle uğraşmayı bırakın da, gelin Türk Müziği'nin sorunlarına kulak verin ●

MELAHAT PARS

"Arabesk ölü bir müziktir"

Türk sanat müziği bestecisi ve hocası Melahat Pars, müzikte yeni arayışlar ve çeşitli müzik türleri hakkındaki görüşlerini* Nokta'ya *açıkladı.

Son yıllarda gençlerimiz Türk müziğine yeni bir soluk getirmek çabası içindeler. Yeni yeni arayışlar peşindeler. Ancak ben muhafazakâr bir sanatçı olarak bu çabaların pek uzun ömürlü olacağına inanmıyorum. Türk müziği çok sesliliğe kapalıdır. Hafif Türk müziği diye bir tür ortaya çıkmıştır son zamanlarda. Ben Türk sanat müziği içinde böyle bir türün varlığını kabul edemiyorum. Arabesk de Türk müziği diye lanse edildi. Görüyorsunuz şimdi arabesk ölü bir müzik halindedir. İnşallah ileride gençlerimizin de bu çabaları bir sonuca ulaşır. Onlar da müziğimize yeni bir soluk getirirler.

John Travolta. Yakışıklı ve zengin

SİNEMA/JOHN TRAVOLTA

'Yapılı kadına bayılırım'

"Yaşıyorum"un ünlü oyuncusu John Travolta California'daki büyük çiftliğinde tek başına yaşıyor.

İtalyan bir babayla İrlandalı bir annenin orta öğrenimini zar zor tamamlayan oğulları John Travolta'nın kız arkadaşları delikanlıyı çok yakışıklı buluyorlardı. Ama kimsenin aklından Travolta'nın birkaç yıl sonra Amerika'nın en çok para kazanan sinema oyuncusu olacağı geçmiyordu. Halbuki bu yıl 30 yaşına basan John Travolta California'nın Santa Barbara'sında kocaman bir çiftlikte yalnız yaşıyor. Aslında buna pek yalnız yaşamak da denmez. Bütün zamanların en çok iş yapan filmlerinden ikisinin, "Cumartesi Gecesi Ateşi" ve "Grease"in başoyuncusu olan Travolta'nın kendi kullandığı bir uçağı, bir Mercedes, bir Jaguar ve bir de 55 model özel Cadillac'ı var.

Önce televizyon. 16 yaşında okulu terk eden John Travolta reklamlarda ve küçük tiyatrolarda bir süre dolandıktan sonra Hollywood'a gitmeye karar veriyordu. Burada TV'de birkaç ufak rol kopardıktan sonra müzikal yapımcılarının dikkatini çekiyor ve "Grease"i oynayan bir Broadway kumpanyasına katılıyordu. Yine tam bu sıralarda, 1975, TV'de "Hoşgeldin Kotter" dizisinde ikinci derecede bir rol alıyor ama rolün önemsizliğine karşın kısa bir sürede bir sürü hayran kazanıyordu. Sinemaya ilk adımını 1976 yılında, Brian De Palma'nın Türkiye'de de gösterilen "Carrie" filmiyle atan Travolta, ertesi yıl kendine hem inanılmaz bir ün ve ilk Oscar adaylığını kazandıran "Cumartesi Gecesi Ateşi" filmini yapıyor ve uluslararası bir isim haline geliyordu. Yalnız 1977 yılı Travolta'ya aynı zamanda büyük bir acı da getiriyordu. O zaman 23 yaşında olan sanatçının "en çok sevdiğim kadın" dediği 41 yaşındaki Diana Hyland kanserden ölüyordu. Travolta'nın "Cumartesi Gecesi Ateşi"nden sonra yaptığı "Grease" de büyük iş yaptı. Ama onu izleyen "Moment by Moment" "An be An" tam bir felaketti. 1980 yılında yaptığı "Urban Cowboy - Şehir Kovboyu" ve 1981'de

yaptığı "Blow out-Patlama" Travolta adına ortalama başarılardı. En son şu sıralar Türkiye'de gösterime giren Sylvester Stallone'nin "Yaşıyorum" adlı filminde oynayan Travolta yeniden gençliğin gözdesi durumuna geldi ama insanın gözleri yine de "Saturday Night Fever"ın yorgun olmayan Travolta'sını arıyor.

Aşağıdaki satırlarda John Travolta'nın çeşitli konulardaki görüşlerini bulacaksınız.

Evlilik. "Ancak tek bir nedenle evlenebilirim: Çocuk sahibi olmak. İnsanoğlunun doğasında tek-eşlilik yoktur. Ama evlenme için bir kontrat imzalarsam, o zaman tek eşli olabilirim."

Kadınlar. "Yapılı kadınlara bayılırım. Büyük göğüsler, ince bir bel, sağlam kalça ve bacaklar. Ama iş bu kadarla bitmiyor. Kadın akıllı ve üretken olmalı. Aile kurduktan sonra herşeyden vazgeçen kadını sevmem. Bir erkeğin yavan ve amaçsız olmasını hoş görebilirim ama bir kadının asla. Aynı anda birkaç kadınla çıkabilirim. Fakat daha en baştan hepsi durumun böyle olduğunu bilir. Diana Hyland'ın ölümünden sonra hiçbir kadınla uzun süre yaşamadım. Bu arada Brooke Shields'le bir romans yaşadım. Ancak kafamı en çok kurcalayan ve hakkında sizlere söyleyemeyeceğim türden cinsel fanteziler kurduğum tek bir kadın var: Jane Fonda. Bence Jane Fonda'da müthiş bir seks rezervi var ve o bunu sürekli sınırlamaya çalışıyor. Fonda'nın yatakta bir vahşi kedi kesildiğine eminim. İlk kez 13 yaşındayken 16 yaşında bir kızla yattım."

Erkekler. "Beni kadınlar kadar erkeklerin de sevdiğini biliyorum. Bunun nedeni hep son derece erkekçe rollerde oynamam olabilir. Eşcinsel olduğum yolundaki söylentileri ben de duydum. Ama bunu Marlon Brando dahil, herkes için söylerler. Üzerinde hiç durmadım. Dosdoğru bir yanıt istiyorsanız söyleyeyim, eşcinsel değilim."

Staying Alive. "Cumartesi Gecesi Ateşi"nden sonra filmin kahramanı Tony'ye dayalı devamlar çekilmek istendi. Kabul etmedim. Ama Stallone'nin Rocky 3'ünü görünce böylesine hareketli ve heyecanlı bir filmde oynayabileceğimi düşündüm. Sylvester'la daha tanışır tanışmaz anlaştık. Filmin çekiminden önce Sylvester beni tam beş ay çalıştırdı. Her gün tam iki buçuk saat halter çalıştım. En az üç saat, bazen de sekiz saat, her gün dans ettim. Bu filme dilerseniz bale pabuçları giymiş bir Rocky çeşitlemesi diyebilirsiniz." ●

"Staying Alive - Yaşıyorum"

John Travolta

Travolta ve yönetmeni Sylvester Stallone

DÜNYA KUPASI / İNGİLTERE MAÇI

Futbolda hangi "dünya"dayız?

Her 11 dakikada 1 gol yiyen Milli Takım 8-0'lık sonuçla kendi sahasında en farklı yenilgiyi aldı ve kupada averaj takımı durumuna düşürüldü

Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi ve sekiz... Goller yağmur gibi yağıyordu. İnönü Stadı'ndaki sayı tabelacısı her 11 dakikada bir gelen gol sağanağı karşısında bir kısım izleyenler gibi şaşırıp kalmıştı. Görevlilerin bundan böyle tedbirli olması ve lig maçlarında bile rastlanmayacak milli maç sonuçlarına karşı, 8 den sonraki rakamlar için de tabelalar hazırlaması gerekebilirdi.

Spor kamuoyunu futbol masallarıyla bir süreden beri çok iyi uyutan "tepeden inme" başkan Kemal Ulusu'nun maç öncesi verdiği "hiç belli olmaz, İngiltere'yi yeneriz" demecini anımsayanlar ve olaya gerçekçi bir gözle bakanlar için, sonuç hiç de anormal değildi. Dünya Kupası elemelerinde İngiltere'ye karşı Türkiye'yi averaj takımı haline getirenler, futbolcular değil, "İngiltere'yi yenmek!" türünden "Andersen Masalları"anlatan başkanlar ve yöneticilerdi.

Yenilmeyi öğrenmek. Yenmek veya yenilmek sporda her zaman karşılaşılan bir sondu. Ancak bu sonun nasıl yaratıldığı önemliydi. Bu güne değin Türk Milli Futbol Takımı çok maç yapmış, galibiyetler kadar yenilgiler de almıştı. Sonuçlara skor açısından bakılmadığı zaman, yediği sekiz golle, Türkiye'de oynadığı milli maçlardaki en ağır yenilgisini alan Milli Takım, Polonya karşısında uğradığı 8-0'lık yenilgi rekorunu "egale" ediyordu. Olumsuz yönden "Futbolun Rekorlar Kitabı"na yeni bir sonuç getiren takımımız, Dünya Kupası'nda

hangi dünyada olduğunu en belirgin biçimde göstermişti. Cesaretli oynamak, atak futbol göstermek ve bunun sonucuna katlanmak, bir spor arayışı için en tutarlı yöntemlerden biri olarak düşünülebilirdi. Ancak bu düşünceyi uygulama alanına getirmek de önemliydi. Öte yandan, Milli Takım'ın İnönü Stadı'nda seyirciye cenaze marşı söyleten oyununun hangi cesaret ölçüleri içinde yer aldığını açıklamak olanaksızdı. Wilkins'lerin, Robson'ların evlerinin bahçelerinde gezer gibi ezip geçtiği oyun biçimimiz, 8-0'la birlikte "yenilmeyi öğrenmek" gibi çok yararlı olabilecek bir ders almıştı. Ancak bu derslerden kimler yararlanacaktı? Türkiye'de sporun hangi koşullar altında yapıldığını, futbolun ne biçimde ele alındığını, hangi yöneticiler bu dersin ışığında anlatabilecekti.

142 takımla, Dünya futbolunun rekor ligini kurmak konusunda, son derece politik davranarak inanılmaz bir "bilgi ve cesaret" örneği gösterenlerin, bu 8-0'la verilen dersi algılayabilmeleri mümkün değildi. İşlerine geldiği zaman, "Viyana muhasaraları"nı, "Macaristan zaferleri"ni ya da "Almanya mucizeleri"ni raflardan aşağı indirip, gelip geçici başarılara sığınanların, "İngiltere'yi de yeneriz" demesi normaldi.

Futbolun genel anlamda ilk oynandığı, kurallara bağlandığı, bakışı ile, ekonomisi ile gerçek spor tabanına oturtulduğu İngiltere karşısında; değil galibiyet, beraberlik beklemek bile hakkımız olamazdı. Futbolu, daha açıkçası sporu tam olarak öğrenip uygulamaya, işinin ehli yöneticilerle başladığımız gün bu beklentiler gündeme gelebilirdi.

Her federasyonun her teknik yönetimin, sil baştan yapıp aynı yanlışı sahneye koyuşu, kuşkusuz sadece futbolu değil, onu oluşturan ayrıntıları da etkiliyordu. Kamuoyunda maç öncesi elbirliği ile yaratılan "güven ve inanç dolu" hava, maç sonrası kasırgaya uğramış gibi değişiyor ve sonucun yorumu "rezaletten, bozguna kadar" uzanıyordu.

Sorun, futbolu genel görünüşü içinde ortaya koymak ve galibiyetler kadar yenilgilerin de olabileceğini anlatmak olmalıydı. Ancak bu olguda büyük payları olan başkanların yaptığı "İngiltere'yi yenmek" gibi gaflar, sadece futbolu değil, sporu da yaralıyordu. Spor kamuoyunun bundan böyle bu görüşteki bir başkana ve onun yönetimindeki federasyona ve Milli Takıma inancı nasıl sürebilirdi.

Özetlenirse, futbol tarihindeki üzüntü verici sonuçların en başına geçen "8-0", hüzün dolu bir futbol yarını değil, mantıklı bir futbol geleceğinin başlangıcı olarak değerlendirilmeliydi. 8-0'lık yenilgi, durarak oynanan ve 0-0 ya da "az farklı iyi yenilgi"lerin yaratıcılarına "davet" çıkarmak değil, inanarak cesaretle oynamanın başlama vuruşu olmalıydı ●

Ergun HİÇYILMAZ

Robson: Sadece ayakları ile değil, aklıyla oynayan futbolcu..

nokta'nın görüşü

Meydan okumak

Çarşamba günü İngilizlere 8-0 yenildiğimiz maçta, en acı anlar ne beş gol yediğimiz ikinci yarıda ne de üç gol yediğimiz ilk yarının son 30 dakikasında yaşandı. En acı anlar hiç gol yemediğimiz ilk 10 dakikada yaşandı.

Çünkü bu 10 dakika içinde bizim oyuncuların dizbağlarının çözüldüğünü, ezilip büzüldüklerini, korkup kaçacak bir yer aradıklarını hissedebiliyordunuz. Paslarımız ileriye değil geriye gidiyor, oyuncularımız İngilizlerin üzerine koşmak yerine onlardan kaçıyorlardı.

Bizim takım, sporun özünde yatan temel dürtüyü unutmuştu: Meydan okumak!

Spor, her zaman bir meydan okumaya dayanır. Rakip takıma meydan okumak; zamana ve mesafeye meydan okumak... Ve her şeyden önemlisi, kendi kendine meydan okumak...

Arkadaş, ben seni yenerim. Eskisinden daha hızlı koşar, daha uzağa gidebilirim.

Bu anlamıyla **meydan okumak**, Donkişot'ça sanrılar peşinde koşmak değildir. Batakhane kabadayılığı hiç değildir. Meydan okumak insanın kendi kendisini aşma çabasının dışa vurulmuş halidir.

Şöyle: Ben bu yarışmada yapabileceğimin en iyisini, hatta daha iyisini yapabilmek için elimden geleni esirgemeyeceğim. Bunu bildiğim için kendime güveniyorum.

Rakiple, onun kimliği ya da gücüyle ilgisi yok bunun. Ha Finlandiya, ha İngiltere... Skorla da ilgisi yok. 2-1 ya da 8-0. Bir sporcunun, bir takımın kendi içinde yaptığı hesaplaşmayla ilgisi var. Ve tabii bu türden hesaplaşmaların yapılıp yapılmayacağını belirleyen egemen kültürle.

Kentleşme-sanayileşme öncesi Türkiyesinde böyle maçlarda bir takım manevi değerlere sarılarak kendimizi savunabiliyorduk. Bu manevi değerlerin giderek tedavülden kalktığı günümüzde ise daha sahaya çıkmadan pes ediyoruz.

Niçin?

Meydan okuma filizleri,eğitim sisteminin hantal çarkları arasında ezilip gittiği için mi? Toplumda insanın kendi kendisini aşarak daha iyiyi, en iyiyi araması yerine, köşeyi dönmesine prim verildiği için mi?

Bu sorularla düşünmek,sadece 8-0'lık yenilginin değil, tüm bir kültürel çöküntünün ipuçlarını verebilir.

Denizin üstü balık ölüleriyle dolarken, tonlarca karides de kirliliğe dayanamayıp Körfez kıyılarına vurdu

ÇEVRE / İZMİT KÖRFEZİ

Eski bir cinayet

Gökova'yı öldürme hazırlıkları sürerken, İzmitliler Körfezlerini yıllar önce öldüren sanayi kuruluşlarından hesap sormak için mahkemeye başvurdu

"Denizde öldü balıklar, kına yakın alıklar!"
"Sanayileşmeye evet; Körfez'in ölümüne hayır!"
"Sanayi uygar olmalı!"
"Körfez'in katilleri adalet önünde hesap vermelidir!"

İlk bakışta; pek yakında enerji gereksinimi iddiasıyla, çevre kirliliğine kurban edilecek olan Gökova Körfezi'yle ilgiliymiş gibi görünen bu sloganlar, yaklaşık altı yıl önce, 9 Temmuz 1978 günü İzmit Körfezi için atılmıştı. Kocaeli Gazetesi'nin önayak olduğu gösteriye katılan İzmitliler, irili ufaklı yüzlerce tekneye doluşup Körfez'i dolaşmış, çevreyi kirleten sanayi kuruluşları önlerine gelindiğinde, "yuh" sesleri kıyılarda yankılanmıştı. O gün bile dayanılmaz bir görünüm sergileyen çevre kirliliği, bugüne değin, gün be gün artmış ve artık yalnız denizi değil, saldığı dayanılmaz kokuyla, tüm İzmit kentini tehdit etmeye başlamıştı.

"Davacıyız hakim bey..." Ne var ki, gecelerini ve gündüzlerini, iğrenç bir kokuyla paylaşmak zorunda kalan İzmitliler, sonunda bu gidişe dur deme gereğini duymuş, yerel gazetelerinin öncülüğünde kokuya yol açtığı belirlenen dört fabrika aleyhine dava açmaya karar vermişlerdi. Böylece, Türkiye'de ilk kez bir kentin sakinleri, yaşadıkları yöreyi kirleten sanayi kuruluşlarına karşı mücadeleye girişiyorlardı. Davaya konu olan fabrikalar, Körfez'in bitiminde kentin doğusunda yer alan, Pakmaya, Fürsan (fermantasyon ürünleri sanayii), Lifli Rulo ve Maga Deri Sanayii, (Kazlıçeşme'den İzmit'e taşınan eski Kazlıderi) adlı dört kuruluştu. Bu dört kuruluş da uğraştıkları sanayi dalları yüzünden, sürekli olarak pis kokulu atık sular çıkarıyorlar, bu atıklar arıtılmaksızın yerel akarsular aracılığıyla doğrudan Körfez'e akıyordu.

Kocaeli Barosu işbaşında. "İzmit halkının boğazını sıkan, kenti sahipsiz gören, İzmitlilerle alay edercesine, kenti leş kokusuna boğan fabrikalardan davacıyız" tümcesiyle kampanyayı başlatan İzmitlilere, ilk yardım eli Kocaeli Barosu'ndan uzatılıyordu. Baro Yönetim Kurulu üyeleri, başta Başkanları Hayrettin Çetinkaya olmak üzere, -kamu kuruluşunda çalışan bir üye dışında- oybirliğiyle bu davayı ücretsiz olarak üstlenme kararı almışlardı. Bu kararın ardından, Muhtarlar Derneği Başkanı Hayrettin Kayabay'ın öncülüğünde, İzmitli muhtarlar, mahallelerini temsilen

Baro yöneticilerine vekalet vermek için noterde kuyruk oluyorlardı. Bu gelişmeyi, Kocaeli Tabipler Odası Başkanı Saim Toker'in Yönetim Kurulu toplantısı sonunda yaptığı, "Pis kokunun önlenmesi için açılan davayı sonuna kadar destekliyoruz" açıklaması izledi. Başkan notere giderek dava açılması için meslektaşları adına vekalet veriyordu. 2-3 hafta süren vekalet verme kampanyası sonunda, Kocaeli Barosu Başkanı Hayrettin Çetinkaya ve Baro Yönetim Kurulu üyeleri, Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurarak, dava dilekçelerini sunuyorlardı...

"Saptama ve önlem". Baro Yönetim Kurulu'ndan sekiz avukatın verdiği dava dilekçesinde, pis kokuya ve hava kirliliğine yol açtığı belirlenen dört fabrikanın hangi oranlarda bu kirlenmeye kaynaklık ettiğinin saptanması istenmekte, bu araştırmaların mahkemece belirlenecek bilirkişilerce yapılması talep edilmekteydi. Saptamanın yapılmasından sonra, açılacak davaların sonuna kadar, fabrikaların pis koku yaymamaları için gerekli önlemlerin alınması da istenmekteydi. Bu da bilirkişi araştırması sonucunda, söz konusu kirliliğe yol açtığı saptanacak fabrikaların, daha sonra açılacak davaların sonuna kadar kapatılması anlamına geliyordu.

"Kötü komşular." Baro Başkan Yardımcısı Avukat Akat Özbek, görevlendirilecek bilirkişinin, kirliliğe yol açan fabrikaları saptaması halinde; "Medeni Kanunun komşuluk hukukuna ilişkin 661. maddesine dayanarak dava açacaklarını" söylüyordu. Söz konusu madde şöyleydi: "Bir kimse mülkünü kullanırken, hele **sınai işler yaparken** komşusuna zarar verecek her türlü taşkınlıklardan çekinmeye mecburdur. Hususiyle mazarrat veren (özellikle zarar veren) ve gayrimenkulün mevki ve mahiyetine ve mahalli örfe göre komşular arasında hoşgörülebilecek dereceyi geçen gürültüler ve sarsıntılar yapmak, duman, kurum ve rahatsızlık veren sair toz, buğu, **koku** çıkartmak memnudur (yasaktır)." Böylece "kötü komşuluğu" kanıtlanan fabrikalar, kirlilik konusunda önlem almadıkları takdirde kapatılacaklardı... Akat Özbek, davanın dayandırılacağı yasal madde açısından büyük önem taşıdığını söylüyordu. Bugüne kadar çevre kirliliği konusunda açılan davaların tümünde meydana gelen zararın, zarar veren tarafından ödenmesi talep edilmişti. Oysa şimdi, ilk kez Medeni Kanunun komşuluk hukukuna ilişkin maddesine dayanılarak dava açılıyordu ve bu davanın kazanılması yeni davalara örnek olacaktı.

Bilirkişi bilmezden geliyor. Ancak, Kocaeli gibi bir sanayi beldesinin "etkin" ve "yetkin" sanayi kuruluşlarıyla uğraşmak göründüğü kadar kolay değildi. Baro Başkanı Hayrettin Çetinkaya, "Tespit için başvurduğumuz her kapı yüzümüze kapandı" diyordu. Çetinkaya, dava açmakta gecikmelerinin nedenini şöyle anlatıyordu: "Biz önce bilirkişi tespitlerini yaptırmak, daha sonra bu belgelerle mahkemeye başvurmak istedik. Ancak, hiçbir betimsel kurum, bu fabrikalar hakkında rapor yazmaya yanaşmadı. Bizim isteğimizi önce kabul edenler de, 'bunu yaparsam işimden olurum. Başka birini bulun' diyerek sözünden döndü"... Bu yüzden, mahkemeden resmen bilirkişi talep etmek zorunda kaldıklarını söyleyen Çetinkaya, bu engellemelerin il yetkilileri tarafından da araştırılmasını istiyordu...

Balıklar dayanamadı. Ne var ki, tüm bu hazırlıklar sürüp giderken, Körfez'deki balıklar ve öteki deniz canlıları, çevre kirliliğinin önlenmesini bekleyememişlerdi. Ekim ayı sonlarından bugüne değin, tonlarca balık, karides ve yengeç, oksijen oranı kirlilik yüzünden "sıfır noktasına" yaklaşan denizde, kitle halinde ölmeye ve kıyılarda öbeklenmeye başlamışlardı. Balıkçılar ve öteki İzmitliler, bu gelişmeyi hüzünlü bakışlarla izlerken, İstanbul Teknik Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölümü'nün hazırladığı, "İzmit Körfezi İçin Atıksu Deşarj Standartları" başlıklı raporda, Körfez'in durumu şu cümlelerle özetlenmekteydi: " Körfez suyu, özellikle doğu kesimde yaklaşık olarak çökeltilmiş lağım suyu niteliğindedir". Aynı raporda, sanayinin yol açtığı kirlenmenin yüzde 99'unun dava konusu olan dört fabrikanın da aralarında yer aldığı 27 büyük sanayi kuruluşu tarafından meydana getirildiği belirtilmekteydi. Raporda, İzmit Körfezi cinayetinin suçluları şöyle sıralanmaktaydı: SEKA, Petkim, İpraş, İgsaş, SEKA Klor Alkali, Petkim Klor Alkali, Tarım Koruma Klor Alkali, Maga Deri San., Sümerbank Hereke, Lifli Rulo, Yarımca Gübre, Kartonsan, İpek Kâğıt, Yarımca Porselen, Petrol Ofisi, D.K.K. Tersane, Ansa, Fürsan, Pakmaya, Feniş, Nasaş, Marshall Boya, Çelik Halat, Rabak, TOE, Mannesman ve Arçelik... Bu kuruluşların tümü, kimi zaman yetersiz arıtmayla, çoğu zaman da hiç arıtmaksızın katı ve sıvı tüm artıklarını İzmit Körfezi'ne boşaltıyordu. Ya da bir başka anlatımla "cinayet" sürüp gidiyordu ●

Çevre kirliliğine karşı 1978'deki deniz gosterisi

İzmitli muhtarlar dava dilekçesi kuyruğunda

OYUN

BULMACA

Sedat YAŞAYAN

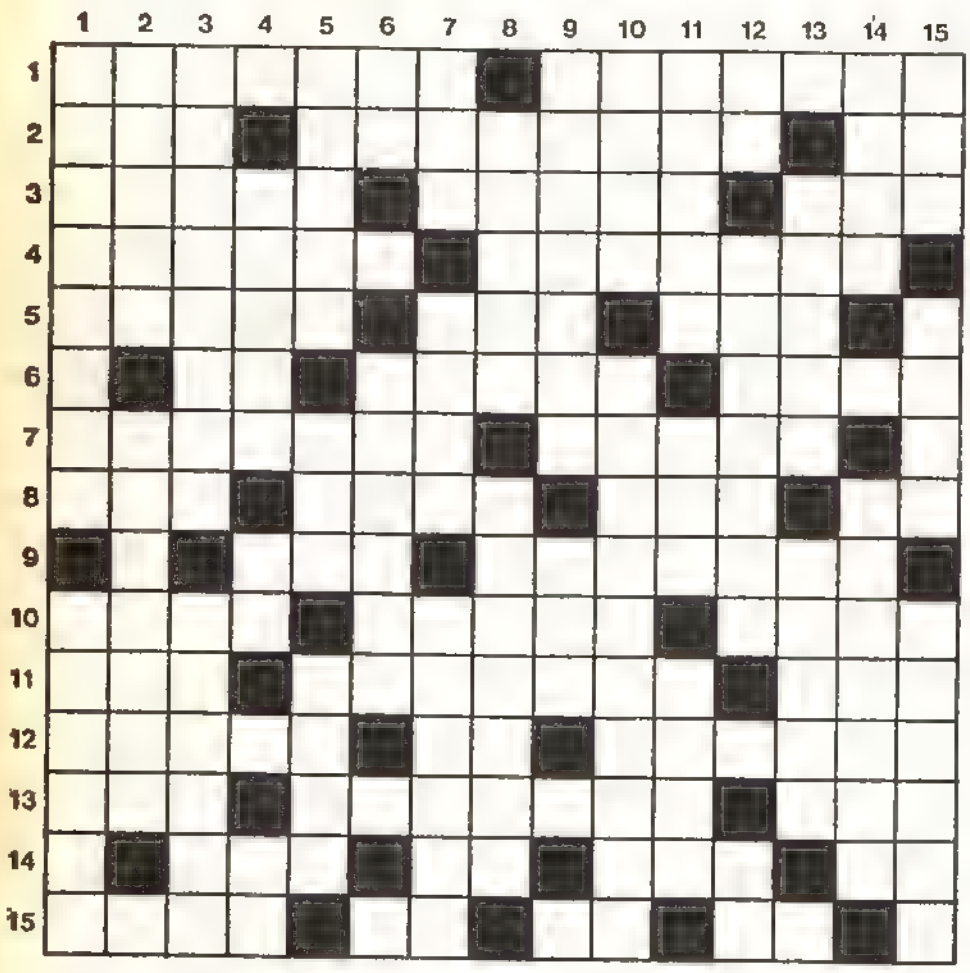

SOLDAN SAĞA: 1- 1429-1507 yılları arasında yaşamış, günlük yaşantıyı konu alan büyük boyutlu tablolarının yanı sıra özellikle yurdumuzda Fatih Sultan Mehmet'in portresiyle tanınmış **Gentile** önadlı ünlü İtalyan ressamı- Tuzla terbiye edilmiş yeşil zeytin. **2-** Kraliçe- Balıkçıların denizde sığıkları belirtmek için kullandıkları işaretlerin tümü- Türk müziğine özgü bir çalgı. **3-** Kimi eşyadan ve işlerden alınan vergi- Kısa çorap- **Maksim Gorki**'nin tanınmış bir romanı. **4-** İstanbul'daki Bizans surlarının koruyucu kulelerinden biri- Uzun tüylü bir süs köpeği. **5-** Asya'da bir ülke- Denizli'nin bir ilçesi- Ateş. **6-** Yüze sürülen pembe düzgün- Dokuması kalın bir tür pamuklu bez- Bankaya para yatıran kimse. **7-** Tahılın taşlarını ayıklamakta kullanılan budaksız ağaçtan yapılmış az kenarlı tepsi- **Cem Sultan** 'a Batıdillerinde verilen ad. **8-** Eski dilde akciğer- Fide ya da fidan dikilen yer- Kapı- Bizmutun simgesi. **9-** Ödünç alınan ya da verilen şey-Kadınsı davranışları olan erkek. **10-** Yanılgı- Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan- En küçük sosyolojik birim. **11-** Bayağı, sıradan- Tanrı'nın her şeyin üstünde olan kudreti- Altın. **12-** Cürüm derecesindeki suçlara yani kabahatten ağır ve cinayetten hafif olan suçlara verilen ad- Evcil olmayan hayvanları vurma ya da yakalama işi- Şiir ve düşünceleri şeriata aykırı görülerek 1418'de Halep'te derisi yüzülerek öldürülen ünlü tasavvuf ozanı. **13-** Dingil- Mağlubiyet- İç içe geçen ya da birbiri üzerine gelen parçaları tutturmaya yarayan bir tür çivi. **14-** Anadolu'da kurulmuş eski bir uygarlık- Müstahkem yer- Arapçada "ben"- Bir nota. **15-** Ayın ve kimi yıldızların dolayındaki ışık çevresi- Kâfi gelmeyen- Tarla sınırı- Çıplak vücut resmi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- 1780-1857 yılları arasında yaşayan, halkçı ve özgürlükçü düşüncelerin işlendiği yergi niteliğindeki şiirleriyle tanınan, başlıca yapıtları **Yoksulların Tanrısı, Büyükanne, İhtiyar Çavuş** olan ünlü Fransız ozanı ve şarkı yazarı- Yolsuz birleşmelere aracılık eden kadın. **2-** Marangozların dört köşe delik açmakta kullandıkları araç- Bir vadi ya da nehir üzerine kurulmuş yüksek ve uzun köprü. **3-** Bir sınırdan geçebilmek için verilen yazılı izin- Ruhsal. **4-** Aruz ölçüsünde kısa okunması gereken bir heceyi kalıba uydurmak için uzun okuma- Bir haber ajansının kısa yazılışı- Uzaklık anlatmakta kullanılan bir sözcük. **5-** Eksik bir şeyi tamamlama- Kimi yerlerde kadınların boydan boya örtündükleri çarşaf- "Acıkmış, aç" anlamında eski bir sözcük. **6-** Neonun simgesi- Duvarcının doğrultu bulmakta kullandığı çekül ipi. **7-** Soyaçekim- Küçük cep bıçağı- Siyah renkli tahtası mobilyacılıkta kullanılan bir ağaç. **8-** Kahverengi ya da soluk sarı renkte değerli bir taş- Halat ve çuval yapımında kullanılan bir bitki. **9-** Sincap- Kadınların gözkapaklarına sürdükleri boya. **10-** Amaç gaye- Alman ulusunun ünlü destanı. **11-** Eklembacaklıların ve kabukluların örteneğini oluşturan, dayanıklı ve esnek organik madde- Artırma- Çayda bulunan ve kafein niteliğinde olan etkili madde. **12-** Belirti- Irkçı Güney Afrika Cumhuriyeti'nin işgali altında bulunan bir Afrika ülkesi- Hayvanlara vurulan damga. **13-** Altının simgesini aldığı Latince adı- Gaziantep'in bir ilçesi. **14-** Avrupa'da bir ırmak- **Peygamberçiçeği** de denilen ve daha çok tahıl tarlalarında görülen mavi çiçekli bir bitki. **15-** İspanya'da Bask Bölgesi'nin bağımsızlığı için savaşım veren gizli örgüt- Babanın kız kardeşi- Resim öğrenimini Güzel Sanatlar Akademisi ile İtalya ve Fransa'da yapmış, yurt dışında ve içinde birçok sergi açmış, 1967'de "Yılın Genç Ressamı" seçilmiş **Dinçer** önadlı Türk ressamı.

Geçen haftanın çözümü

SATRANÇ

Servet SERDAROĞLU

Erkekler dünya şampiyonluğu ile aynı tarihte başlayan bayanlar dünya birinciliğini 13 oyunda Levitina'yı 8-5 yenen eski şampiyon Çiburdanidze (23) kazandı. Ünü elinde bulunduran oyuncunun kural gereği, bayanlar dünya şampiyonluğunu koruyabilmesi için 16 oyunda 8 puan alması yetiyordu. Böylece Çiburdanidze 1978'de ele geçirdiği ünü üst üste iki kez korumuş oluyor.

8'inci karşılaşmada 4,5-3,5 önde olan Levitina daha sonraki oyunlarda başarısını sürdüremedi. 12'inci oyun sonunda Çiburdanidze 7-5 öne geçmişti. Aşağıda bayanlar dünya şampiyonluğunun son oyunu yer alıyor.

İrina Levitina - Maia Çiburdanidze
Kabul Edilmeyen Vezir Gambiti
(13. Oyun - 1984)

1- d4, Af6
2- Af3, d5
3- c4, e6
4- Ac3, Fe7
5- Fg5, Abd7
6- e3, 0-0
7- Kcl, b6
8- cxd5, exd5
9- Va4, c5
10- Vc6, Kb8
11- Axd5, Axd5
12- Vxd5, Fb7
13- Fxe7, Vxe7
14- Vg5, Vxg5
15- Axg5, cxd4
(15- ..., h6
16- Af3, Fxf3
17- gxf3, cxd4
Johner-Menchik
Carlsbad, 1929)
16- exd4 ?
(16- Kd1 !)
16- ..., Kfe8 +
17- Şdl, Ked8
18- Af3, Fxf3 +
19- gxf3, Ae5
20- Kc3, Kxd4 +
21- Şcl, Kbd8
22- Fe2, g5
23- Kdl, Kxdl +
24- Fxdl Ad3 +
25- Şc2, Ab4 +
26- Şb3, Axa2
27- Şxa2, Kxdl
28- Kc7, Khl
29- Kxa7 Kxh2
30- Kb7, Kh6
31- Şb3, Kc6
32- Şb4, h5
33- Şb5, Kf6
34- b4, h4
35- Kd7, h3
36- Kdl, h2
37- Khl, Kh6
38- Şc4, Şf8
39- Şd5, Şe7
40- Şe5, f6 +
41- Şd5, Şd7

(Beyaz, burada ertelenecek olan oyuna devamda yarar görmedi ve terk ettiğini bildirdi)

Geçen haftaki problemin çözümü:

Anahtar: 1- Af8 (tehdit: 2- Vh6 + mat)
1- ..., Va2 1- ..., Vh2 1-..., Vf6
2- Ac2 + mat 2- Ag2 + mat 2- Af5 + mat
1- ..., f6 1- ..., Şf4
2- Ae6 + mat 2- Vf6 mat

BRİÇ

Serdar ÖZKAN

	BİZ	ORTAK
♠ DV8642	1 pik	1 Karo
♥ AV63	?	4 pik
♦ R2		
♣ 5		

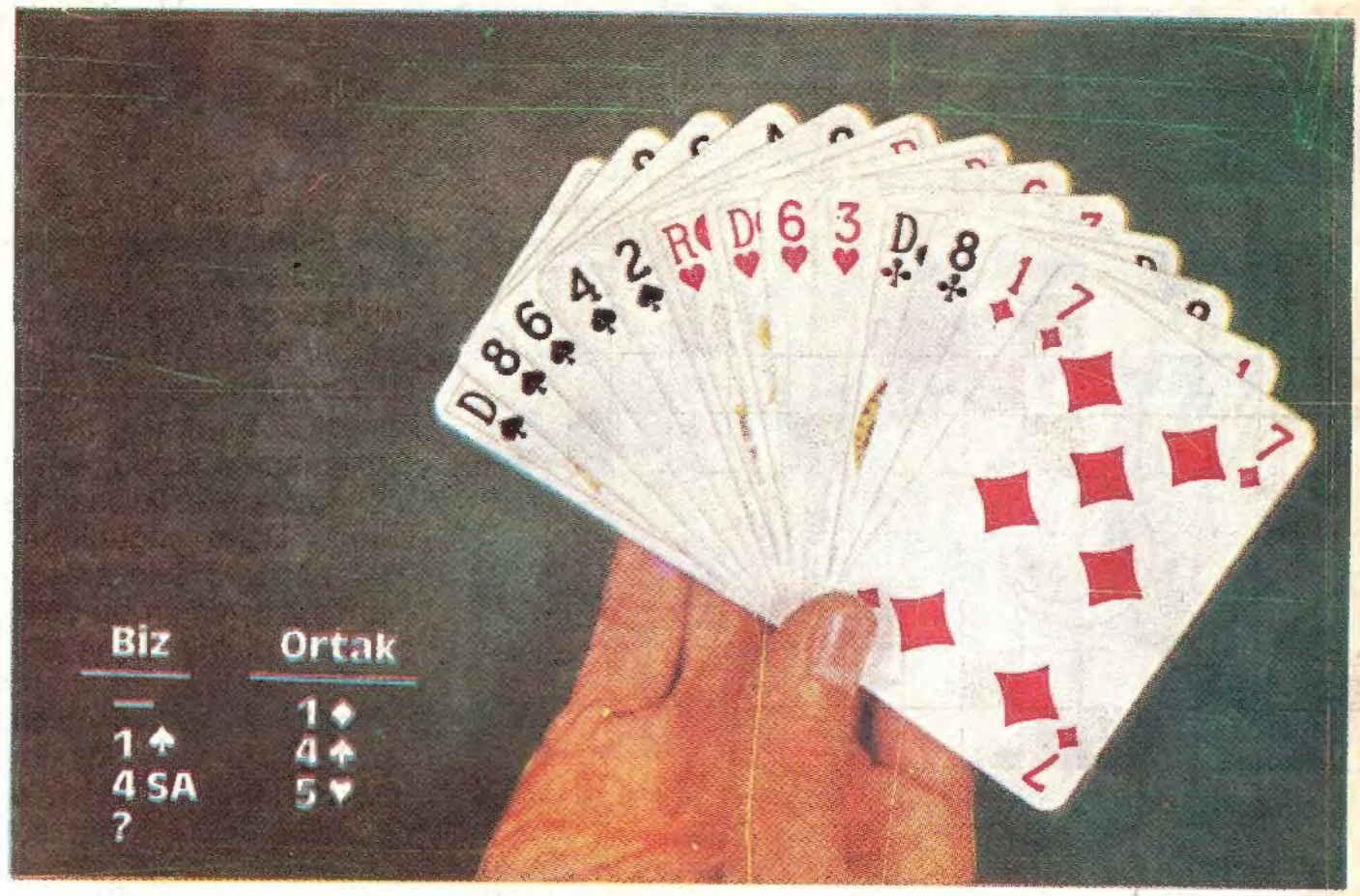

Geçen hafta resimde gördüğünüz el böyleydi. İşte 4 SA Blackwood konvansionuna ihtiyaç gösteren bir el. Elimizi pikte direkt fite göre yeniden sayarsak 17 DP'mız var. Ortağın 20 DP'na eklediğimizde toplam 37 DP ediyor. Ancak aslar tamam mı bakalım?

Bir renkte buluştuktan sonra, şlem kuvvetine erişen ellerle, bir renkten hemen iki löve kaybetme sorunu olmayan ellerle, iki renkten hemen birer tane kaybedilip edilmediğinin anlaşılması için 4 SA ortağa kaç ası olduğunu sorar. Mr. Blackwood tarafından bulunmuş olup ilk şekliyle cevapları şöyledir:

5 terfl: O veya 4 as (insan ortağında sıfır mı, yoksa dört as mı olduğunu hem deklarasyonun gelişiminden, hem de kendi elinden anlayabilir).
5 karo: 1 as
5 kör: 2 as
5 pik: 3 as.

5 Trefl cevabına iki şık konmasının nedeni, 5 SA lafının açana rua sorabilmesi için ayrılıp doldurulmamasıdır. 5 trefle konan şıklar birbirine uzak olarak seçilmiştir ki, yanlış anlaşılmasın...

Yıllarca Avrupa ve hatta dünya şampiyonluğunu ellerinden bırakmayan İtalyanlar bu sorunun bazı hallerde yetersiz kaldığını düşünüp, Roma'n Blackwood'u yazmışlardır. Roma'n Blackwood as soranın elinde şikan varken ortağındaki asların işe yarayıp yaramadığını bilmesi için bu asların rengiyle gösterilmesi esası üzerine kurulu olup cevapları şöyledir:

5 trefl: 0-3 as
5 karo: 1-4 as
5 kör: Aynı renkten iki as (iki kırmızı ya da, iki siyah. Hangisi olduğunu soran oyuncu elinde bir as varsa anlayacaktır).
5 pik: Aynı cinsten iki as (Iki majör ya da iki minör)
5 SA: Karışık iki as. (Trefl-kör, ya da karo-pik)

Böylelikle sorunlar halloldu gibi gözükürken bazı şlemlerin koz ruasının yokluğu nedeni ile batması ve rua sorusunun bizi zaten 6 düzeyine getirdiği için bu sorunu halletmemesi, ayrıca bize lazım olanın herhangi bir rua değil koz ruası olması önümüzdeki hafta söz edeceğimiz yeni bir oynayış tarzının doğmasına yol açmıştır.

TAVLA

Serdar ÖZKAN

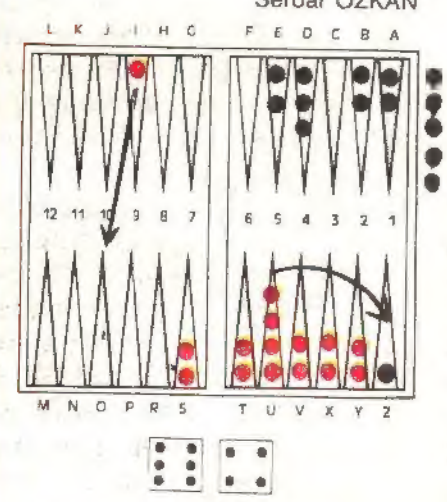

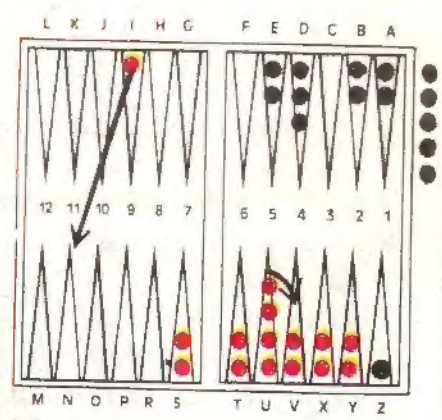

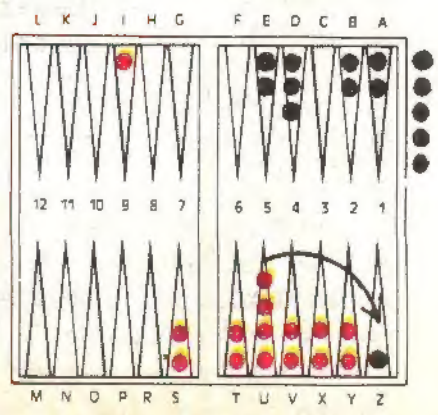

Geçen hafta vermiş olduğumuz durumdaki sorularımızın cevapları şöyle:

5-1: I ➡ N, U ➡ V. Basit bir soru. U noktasındaki fazla iki puldan birini V noktasına devirmeliyiz ki, bundan sonra atacağımız zarda gerek 4, gerekse de üçle rakibi vurabilelim.

3-1: Hemen vurmalıyız. Nedeni rakibin beş pul almış olması. Biz içeriyi kapatıp pul toplamaya başlasak bile, açtığımız kapıya hemen girip kaçarsa hâlâ oyunu alabilir. Oysa ki bizi şimdi vurursa çok iyi. Diğer zarları kendi alanında oynayıp bozulmak zorunda kalacak ve bu arada açık verebilir. Ancak ikinci bir vuruğu olması bizim için oyunu sağlama alır.

6-4: I ➡ O, U ➡ Z. Yukarıda anlatılan nedenlerden Z'yi kapatmayıp, özellikle vurulmayı beklemeliyiz. Amacımız rakibin evinde ikinci bir vuruk yakalamak.

Bu haftaki soru muz şekildeki durumda kırmızılarla 3-2, 6-2, 3-3.

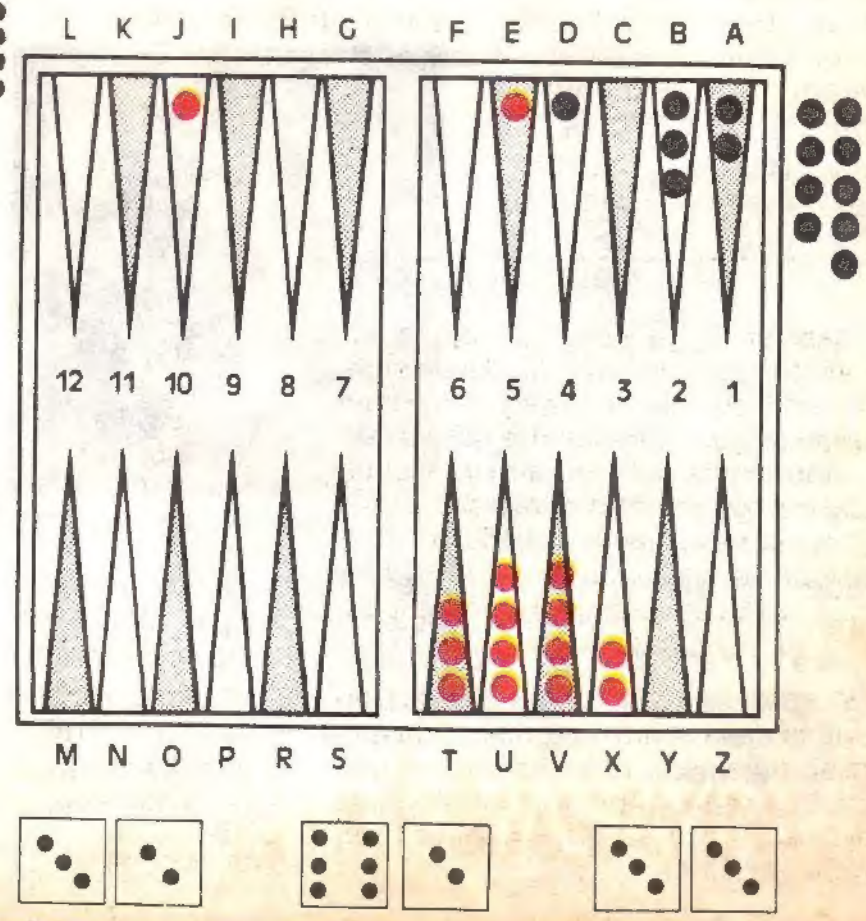

GÜNLERİN GETİRDİĞİ

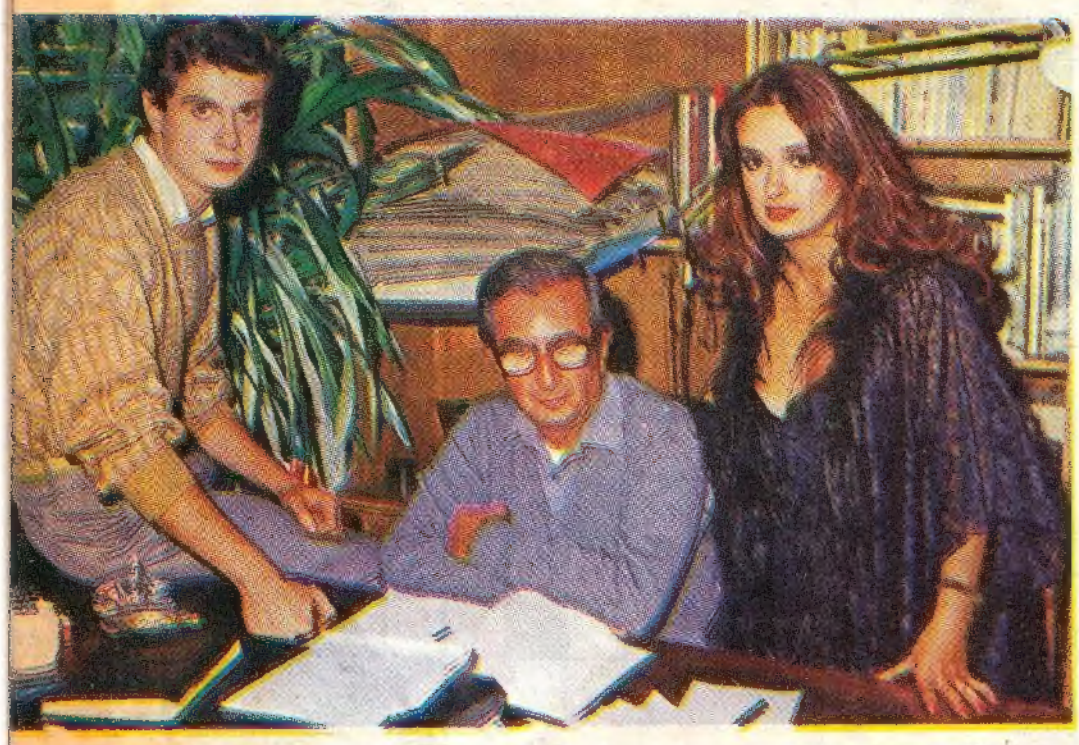

Ümit Belen, Müjde Ar ve Atıf Yılmaz "Dağınık Yatak'ın setinde

Kapatılan CHP eski Genel Sekreterlerinden Suphi Baykam'ın evi geçtiğimiz günlerde ilginç bazı sahnelere tanık oldu. Yönetmen **Atıf Yılmaz,** başrolünü Müjde Ar'ın oynadığı "Dağınık Yatak" adlı filminin son sahnelerini çekiyordu. Senaryo gereği, "seçkin insanlara" seçkin bir mekanda mükemmel bir ziyafet çekilecekti. En iyi yer olarak Suphi Baykam'ın denize nazır çatı katı bulundu. Ortada hayli zengin bir masa duruyordu. Seçkin olanların arasında bir başka "seçkin" **Bedri Baykam** fark edildi. Baykam'ın sinema öğrenimi yaptığı da öğrenilince, kadro biraz daha zenginleşti ve Baykam masa yakınlarında rol gereği yerini aldı. Şimdi, son derece şık giyimli seçkinler, masaya aç kurtlar gibi saldırırken, Müjde Ar onların arasından sıyrılacak ve balkondaki garsonu oynayan Ümit Belen'in yanına seyirtecekti. O zamana kadar her şeyi uzaktan sükûnet içinde izleyen **Suphi Baykam,** seçkinlerin saldırısını görünce, şaşırıp kaldı: "Madem bunlar zengin insanlar, ne diye saldırıyorlar masaya?" Yanındaki set işçisi soruyu yanıtladı: "Herhalde burjuvazinin yozlaşmasını vermek istiyorlar". Neye üzüleceğini şaşırdı Suphi Baykam: Yozluğun, kendi evinde sergilenmesine mi üzülecekti, bu yozluğun içinde oğlunun da yer almış olmasına mı?.. "Olur mu canım" dedi kendi kendine, "Herkes de bunlar gibi değil ya..."

Yeşilçam sinemasının genç yıldızlarından **Çiğdem Tunç,** "Soyunmayı kendisine layık bulmadığını" söyledi. Layık bulmama gerekçesini de "Bu kadar tahsilden, bu kadar kültürden sonra..." şeklinde açıkladı. Ama son dönemdeki genç sinema yıldızlarının hemen hemen hepsi soyunuyordu; acaba onlarda bu kadar kültür, bu kadar tahsil yok muydu?.. "Bir yerde mecbur kalıyorlar"

Tunç soyunmaya utanıyormuş

dedi Tunç. Birkaç yıl önce kısa metrajlı bir filmde soyunması da böylesi bir mecburiyet sonucunda, iradesi dışında gelişen bir şeydi. Çiğdem Tunç, "Bundan sonra ancak tabanca zoruyla soyunabilirim" dedi ve ekledi: "Sinemada soyunmadan şöhret olmak için halkın açlığının giderilmesi gerekiyor."

Bursa Belediye Başkanı **Ekrem Barışık,** Belediye Meclisi toplantısını açtı. Ama oturumu açmasıyla birlikte bir önergeyle karşılaştı: "Oturuma 2 saat ara verilmesi..." Şaşırmıştı, hukuk danışmanına sordu, yasal bir engeli yoktu. İki saat ara verildi. Daha çoğunluğun olup olmadığı bile anlaşılmamışken verilen bu önergenin "anlamı da ne oluyor?" diye düşünürken, bir de baktı ki Meclis salonu boşalmış, milli maçın naklen yayınlandığı televizyon salonu doluvermişti. Maç sonunda, Meclis salonu boşaldığı hızla dolmadı, 8 golü hazmetmeye çalışırken bir de toplantıya katılacaklardı.

Omeşum maç, Türkiye-İngiltere maçı, bilenle bilmeyenin bir olmadığını bir kez daha doğruladı. Maçtan iki gün önce İngiliz Konsolosluğu, bir parti düzenlemişti. Hem İngiltere'den gelip havaalanında karşılanmamış olanların içindeki kırıklık giderilecek, hem de değişik bir hava sağlanacaktı. Davetliler arasında Milli Takım Danışmanı Jupp Derwall, İngiltere Futbol Federasyonu Genel Sekreteri F.A. Craker ile bizim Başkan Kemal Ulusu da vardı.

Bir ara, üçü bir grup oluşturmuş, hararetli hararetli konuşmaya dalmışlardı.Derwall, Craker'e dönmüş, İngilizce bir şeyler anlatıyor, İngilizce bilmeyen Kemal Ulusu da kâh gülümseyerek, kâh baş sallayarak onları dinliyordu. Bir gazetecinin, tesadüfen kaydettiği bu konuşma, maçın neden 8-0 gibi bir skorla sonuçlandığını yeterince açıklıyordu: Derwall şunları Craker'e anlatıyordu:

"Aslına bakarsanız, Türkler, Finlandiya gibi bir takım karşısında aldıkları yenilgiye rağmen, Meksika yolunu hâlâ Ankara yolu zannetmekte devam ediyorlar. İngiltere karşısında, şansımız nedir, diye soruyorlar. Ben de kızmasınlar ama, akılları var, biraz anlasınlar diye "olabilir" diyorum. Kalkıp İngiltere gibi bir takımla nasıl başa çıkılabileceğinin hesabını yapmakla meşguller. Gülüp geçiyorum. Türkiye, çarşamba günü hiçbir varlık gösteremez. Gerçek ortada yani..."

Derwall Craker ve Ulusu "8-0"dan önce

Tırnak İçinde

"Kadına, kumara, içkiye düşkün olanı KİT'lere yönetici yapmayacağız" **Cahit Aral**

"Biraz ayıp olmuyor mu?" **Hasan Pulur**

"Gençler defterlerini yerli sanatçı posterleriyle kaplamalı ki, milli kültürümüz akıllarında yer etsin" **İlhan Taşkın** *ANAP Milletvekili*

"Aman göbek ithal etmesinler" **Prenses Banu**

"Ortadirek 20 milyonluk evleri kapışıyor" **Safa Giray**

"20 milyonluk ev pahalı sayılmaz" **Yine Safa Giray**

"Bugün ben bile çocuğuma ev almak için zorlanıyorum" **Halit Narin**

"Bunun hesabını bu dünyada da öteki dünyada da veririm" **Mükerrem Taşçıoğlu**

"Vatandaş ağlıyor ama ıstırap çekmeye de razı" **Turgut Özal**

KEYİFLİ ANLARI KENT'LE YAŞAYIN

1979 YILI İCRA PL. 467 TEDBİR UYARINCA SİGARA SAĞLIĞA ZARARLIDIR

AKSU'nun dokuduğu,
Yünden bir duygu;
Yalnız bizim olan,
Ama hep paylaşılan!

aksu

"kumaşta dört mevsim"

"SAF YENİ YÜN"